

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963:44

Ecklesiastikdepartementet

504
1963:44 A

AKADEMIKERNAS SKULDSÄTTNING

STUDIESOCIALA UTREDNINGEN

III

Stockholm 1963

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963

Kronologisk förteckning

1. En teknisk institution inom Stockholms universitet. Svenska Reproduktions AB. 114 s. E.
2. Kommunalförbundens lånerätt. Idun. 44 s. I.
3. Utrikeförvaltningens organisation och personalbehov. Idun. 90 s. U.
4. Administrativ organisation inom utrikesförvaltningen. Idun. 95 s. U.
5. Försvarskostnaderna budgetåret 1963/67. Idun. 130 s. Fö.
6. Indelnings- och samarbetsfrågor i Göteborgs- och Malmöområdena. Idun. 212 s. I.
7. Utlännings tillträde till offentlig tjänst. Svenska Reproduktions AB. 43 s. Ju.
8. Preliminär nationalbudget för år 1963. Marcus. IV+97 s. Fi.
9. Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. Hæggström. 509 s. E.
10. Universitetsväsendets organisation. Hæggström. 190 s. E.
11. Uppehållstillstånd m. m. för utländska studerande. Idun. 54 s. I.
12. Översättning av fördrag angående upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen och tillhörande dokument. Marcus. 283 s. H.
13. Utbildning av lärare för jordbruk och skogsbruk samt fortbildning av lärare i yrkesämnen. Idun. 269 s. E.
14. Undersökning av taxeringsutfallet. Idun. 155 s. Fi.
15. Vägen genom gymnasiet. Idun. 315 s. E.
16. Sveriges statsskick. Del 1. Lagförslag. Idun. 206 s. Ju.
17. Sveriges statsskick. Del 2. Motiv. Idun. 522 s. Ju.
18. Sveriges statsskick. Del 3. Motiv. Förslag till riks-dagsordning. Idun. 220 s. Ju.
19. Sveriges statsskick. Del 4. Bilagor. Idun. 311 s. Ju.
20. Bårgargarlönens fördelning, sjöförklaring m. m. Idun. 111 s. Ju.
21. Sjukhus och öppen vård. Idun. 486 s. I.
22. Kraven på gymnasiet. Idun. 367 s. + 12 s. ill. E.
23. Förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m. Idun. 290 s. Ju.
24. Mentalsjukhusens personalorganisation. Del. I. Intervju- och frekvensundersökningar m. m. Idun. 259 s. I.
25. Papper och annan skrivmateriel. Kihlström. 74 s. H.
26. Religionens betydelse som samhällsfaktor. AB Wilhelmssons Boktryckeri. 211 s. E.
27. Trafikmål. Beckman. 237 s. Ju.
28. Utsökningsrätt II. Norstedt & Söner. 119 s. Ju.
29. Kommunala renhållningsavgifter. Beckman. 81 s. I.
30. Den statliga konsulentverksamheten på socialvårdens område. Beckman. 119 s. S.
31. Försvar och fiskerinäring. Norstedt & Söner. 235 s. Fö.
32. Listerlandets ålfisken. Kihlström. 67 s. Jo.
33. Skadestånd I. Norstedt & Söner. 81 s. Ju.
34. U-länder och utbildning. Idun. 201 s. U.
35. Lärare på grundskolans mellanstadium. Idun. 91 s. E.
36. Malmen i Norrbotten. Svenska Reproduktions AB. 150 s. H.
37. Kommersiellt och handelspolitiskt utvecklingsbistånd. Idun. 151 s. U.
38. Arbetsföreläggande. Idun 97 s. S.
39. Kyrkor och samfund i Sverige. Idun. 308 s. E.
40. Arbetslöshetsförsäkringen. Idun. 248 s. I.
41. Specialutredningar om gymnasiet. Beckman. 310 s. E.
42. Ett nytt gymnasium. Idun. 949 s. E.
43. Läroplan för gymnasiet. Hæggström. 776 s. E.
44. Akademikernas skuldsättning. Marcus. 107 s. E.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963:44

Ecklesiastikdepartementet

AKADEMIKERNAS SKULDSÄTTNING

STUDIESOCIALA UTREDNINGEN

III

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

STOCKHOLM 1963

STATENS OFFENTLIGA FÖRELÄSNINGAR FÖR 1884

Föreläsningarna i matematik

AKADEMIERNAS

SKUDSÄTTNING

STUDIOSOCLA FÖRELÄSNINGEN

III

STUDIOSOCLA FÖRELÄSNINGEN

STOCKHOLM 1884

Innehållsförteckning

Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet	7
0. Inledning	9
A. Akademikernas skuldsättning	
1. Undersökningens uppläggning m. m.	11
1.1 Frågeställningen	11
1.2 Provundersökning	11
1.3 Undersökningens omfattning	12
1.4 Undersökningens population	13
1.5 Materialinsamling	13
1.6 Svarsprocent	14
1.7 Materialets tillförlitlighet	15
1.8 Materialets fördelning kring medelvärde	16
2. Examensårgångens socialekonomiska sammansättning	17
2.1 Inledning	17
2.2 Socialt ursprung	18
2.3 Civilstånd	23
2.4 Ålder	25
2.5 Boendeförhållanden	25
2.6 Studentbetyg	27
2.7 Studietider	27
3. Skuldsättningen	28
3.1 Inledning	28
3.2 Skuldfrekvens och genomsnittsskuld	28
3.3 Skuldsättning — socialekonomisk bakgrund	36
3.4 Skuldsättning — civilstånd	43
3.5 Skuldsättning — boendeförhållanden	49
3.6 Skuldsättning — studentbetyg	56
3.7 Skuldsättning — studieort	59
3.8 Skuldsättning — statsstipendier	60
3.9 Skuldsättning för gifta studerande	64
4. Förvärvsarbete	68
4.1 Inledning	68
4.2 Förvärvsarbetets omfattning	68
4.3 Förvärvsarbetets förläggning under studietiden	72
5. Sammanfattning	81
B. Rekrytering till gymnasier	
6. Sociala faktorerens inverkan på rekryteringen till vissa gymnasiala skolformer	86
6.1 Inledning	86
6.2 Materialet	86
6.3 Klassifikationsproblemet	87
6.4 Materialets tillförlitlighet	88
6.5 1959 års intagna efter socialt ursprung	90
6.6 1960 års sökande efter socialt ursprung	94
6.7 Jämförelser mellan olika undersökningar	95

Bilagor

Tabellförteckning

Tab. 1.	Antalet personer som läsåret 1959/60 avlade grundexamen vid universitet och högskolor, inkomna svar samt svarsprocent. Fördelning efter kön och examina	14
Tab. 2.	Undersökningens bortfall fördelat efter bortfallsorsak och examen	15
Tab. 3.	De examinerade läsåret 1959/60 fördelade efter faderns yrke och genomsnittlig ålder vid examenstidpunkten.	18
Tab. 4.	De examinerade läsåret 1959/60 efter examen och med relativ fördelning efter faderns yrke.	21
Tab. 5.	De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på examensgrupper, civilstånd och faderns yrke.	22
Tab. 6.	De examinerade läsåret 1959/60 efter examen och med relativ fördelning efter boendeförhållanden.	27
Tab. 7.	De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på examensgrupper och civilstånd efter olika skuldformer samt genomsnittlig bruttostudieskuld.	30
Tab. 8.	De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på examensgrupper efter skuldformer och lånets storlek samt genomsnittligt belopp för respektive skuldform.	32
Tab. 9.	De examinerade läsåret 1959/60 efter relativa andelen nettoskuld-satta (exkl. föräldralån) samt genomsnittlig skuldsättning.	35
Tab. 10.	Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) och genomsnittlig nettoskuld vid första inskrivningen bland de examinerade läsåret 1959/60 med fördelning efter examensgrupp och faderns yrke.	37
Tab. 11.	Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) bland de examinerade läsåret 1959/60 efter faderns yrke.	38
Tab. 12.	De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på faderns yrke och examensgrupp efter nettoskuldens (exkl. föräldralån) storlek och genomsnittligt nettoskuldbelopp.	40
Tab. 13.	Nettoskuld (inkl. föräldralån) samt föräldralån i procent av nettoskulden för de examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning efter examensgrupp och faderns yrke.	42
Tab. 14.	Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) bland de examinerade läsåret 1959/60 efter civilstånd och boendeförhållanden.	44
Tab. 15.	De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på examensgrupp, civilstånd och boendeförhållande efter nettoskuldens (exkl. föräldralån) storlek och genomsnittlig skuld.	46
Tab. 16.	Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) bland de examinerade läsåret 1959/60 efter faderns yrke med uppdelning efter examensgrupper och boendeförhållande.	50
Tab. 17.	Genomsnittlig nettoskuld (exkl. föräldralån) bland de examinerade läsåret 1959/60 efter faderns yrke med uppdelning på examensgrupper och boendeförhållande	54
Tab. 18.	Examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid vid fria fakulteter med uppdelning på studentbetyg efter olika skuldformer samt genomsnittlig bruttostudieskuld.	56
Tab. 19.	Examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid, fria fakulteter, efter bruttoskuldens storlek, studentbetyg och olika skuldformer. ...	58
Tab. 20.	Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) och genomsnittligt skuldbelopp för examinerade läsåret 1959/60 med filosofisk grundexamen eller med. lic.-examen. Fördelning efter studieort.	59
Tab. 21.	Statsstipendiefrekvensen bland de examinerade läsåret 1959/60 med fördelning efter examen.	60

Tab. 22. De examinerade läsåret 1959/60 efter förekomst av statsstipendium, genomsnittlig ålder vid examen och faderns yrke.	61
Tab. 23. De examinerade läsåret 1959/60 med studentmedelbetyg mellan Ba och a efter examen, genomsnittlig bruttostudietid och med uppdelning på statsstipendiater och icke-statsstipendiater.	62
Tab. 24. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) samt genomsnittligt skuldbelopp bland de examinerade läsåret 1959/60 efter förekomst av statsstipendium samt med uppdelning på examensgrupper och boendeförhållande.	63
Tab. 25. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) samt genomsnittlig skuld bland de gifta examinerade läsåret 1959/60 efter tiden som gifta samt makes studieförhållanden och skuldsättning.	65
Tab. 26. Antalet nettoskuldsatta samt genomsnittligt skuldbelopp (exkl. föräldralån) för gifta examinerade läsåret 1959/60 efter examensgrupp, underhållsskyldighet och makes studier.	66
Tab. 27. Genomsnittlig nettoskuld (exkl. föräldralån) bland de gifta examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid som icke under någon del av studietiden varit hemmaboende.	67
Tab. 28. De examinerade läsåret 1959/60 efter examensgrupp, civilstånd och boendeförhållanden samt efter förvärvsarbetstidens andel av bruttostudietiden.	70
Tab. 29. Examinerade vid fria fakulteter läsåret 1959/60 efter förvärvsarbetstidens del av bruttostudietiden och nettoskuldsättningens storlek (exkl. föräldralån) samt faderns yrke.	71
Tab. 30. Examinerade vid fria fakulteter läsåret 1959/60 efter studieort och förvärvsarbetstidens andel av bruttostudietiden.	74
Tab. 31. Examinerade vid fria fakulteter läsåret 1959/60 efter förvärvsarbetsinkomstens och nettoskuldsättningens storlek (exkl. föräldralån) samt faderns yrke.	75
Tab. 32. De under höstterminen 1959 examinerade efter examensgrupp och inkomstår, inkomsternas storlek samt genomsnittlig inkomst av förvärvsarbete.	76
Tab. 33. De under vårterminen 1960 examinerade efter examensgrupp och inkomstår, inkomsternas storlek samt genomsnittlig inkomst av förvärvsarbete.	77
Tab. 34. Ogifta examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid efter förvärvsarbetsinkomstens storlek och boendeförhållande.	78
Tab. 35. Ej hemmaboende examinerade läsåret 1959/60 efter förvärvsarbetsinkomstens storlek och civilstånd.	78
Tab. 36. Ogifta och ej hemmaboende examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid efter förvärvsarbetsinkomstens storlek och faderns yrke.	80
Tab. 37. Nyintagna år 1959 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolor efter kön och målsmans yrke.	91
Tab. 38. Nyintagna år 1959 i allmänbildande gymnasier fördelade efter ringar och målsmans yrke.	92
Tab. 39. Nyintagna år 1959 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolor efter kön samt med relativ fördelning efter målsmans yrke.	93
Tab. 40. Sökande till allmänbildande gymnasiers, tekniska gymnasiers och handelsgymnasiers första ring (klass) år 1960.	94
Tab. 41. Antal sökande, intagna och ej intagna år 1960 efter kön utan dubbelräkningar samt med fördelning efter målsmans yrke.	97
Tab. 42. Nyintagna år 1960 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolor efter kön och målsmans yrke.	98

Tab. 43.	Nyintagna år 1960 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolformer efter kön samt med relativ fördelning efter målsmans yrke.	90
Tab. 44.	Sökande till allmänbildande gymnasiers, tekniska gymnasiers och handelsgymnasiers första ring (klass) år 1960 med relativ fördelning efter målsmans yrke och läroverksort.	100
Tab. 45.	Studenter vid allmänbildande gymnasier och tekniska läroverk m. m. 1957 samt nyintagna 1959 respektive 1960 vid motsvarande gymnasiala skolformer med relativ fördelning efter målsmans yrke.	101

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet

Genom framställning till chefen för ecklesiastikdepartementet den 13 juli 1960 anhöll studiesociala utredningen om tillstånd att låta statistiska centralbyrån undersöka de under läsåret 1959/60 vid universitet och högskolor examinerades skuldsättning. Genom beslut den 2 augusti 1960 gav departementschefen utredningen tillstånd att utföra ifrågavarande undersökning. Den statistiska undersökningen har genomförts av byråchefen vid statistiska centralbyrån Klas Wallberg och förste aktuarien vid samma ämbetsverk Sune Eriksson.

Studiesociala utredningen har vidare i samarbete med gymnasieutredningen — efter vederbörligt tillstånd genom beslut den 22 december 1960 — låtit utföra en undersökning rörande den sociala rekryteringen hos de i gymnasiet år 1959 och 1960 intagna eleverna. Denna undersökning har genomförts av byråchefen Wallberg och byrådirektören vid statistiska centralbyrån Leif Gouiedo.

Genom beslut den 8 januari 1962 och den 2 september 1963 har studiesociala utredningen erhållit vederbörligt tillstånd att i tryck framlägga resultaten av dessa undersökningar.

Sedan undersökningarna nu avslutats får studiesociala utredningen som sitt tredje betänkande härmed överlämna rapporter över dem.

Stockholm den 21 september 1963

Olof Palme

Håkan Berg

Lennart Bodström

Hans Håkansson

Yngve Persson

Per-Erik Rönquist

Bertil Östergren

Inledning

Universitets- och högskoleungdomens ekonomiska och sociala förhållanden har under de senaste trettio åren varit föremål för statistiska undersökningar vid ett flertal tillfällen. Den första större undersökningen genomfördes av professor Sven Wicksell i Lund i början av 1930-talet och behandlade de studerandes ekonomiska förhållanden under år 1930¹. Kring mitten av 1940-talet utfördes inom statistiska centralbyrån en urvalsundersökning om studiekostnader och skuldsättning för inskrivningsårgångarna 1920, 1925, 1930, 1935 och 1940 (den s. k. akademikerutredningen)².

Under 1950-talet har företagits två större studentekonomiska undersökningar dels av prof. Carl-Erik Quensel i Lund avseende förhållandena läsåret 1951/52³, dels av statistiska centralbyrån avseende förhållandena läsåret 1956/57⁴.

De studerandes sociala ursprung har till en del även varit föremål för analys i de ovan redovisade undersökningarna. Mer detaljerat har denna fråga undersökts av fil. dr Sven Moberg i hans doktorsavhandling »Vem blev student och vad blev studenten?». 1952 års studentårgång har belysts av Quensel-Israelsson⁵. Fr. o. m. 1956 finns dessutom årliga uppgifter om den sociala rekryteringen till de utbildningslinjer som ingår i statistiska centralbyråns statistik över högre studier, d. v. s. förutom universitet och högskolor även övriga utbildningslinjer, vilka i princip kräver studentexamen för inträde.

Av de ovan nämnda ekonomiska undersökningarna har samtliga utom den s. k. akademikerutredningen avsett de ekonomiska förhållandena under ett enda år, ibland begränsat till vissa inskrivningsårgångar. Quensels undersökning och centralbyråns studentekonomiska undersökning ger — i enlighet med undersökningsplanerna — ingen information om den totala skuldsättningen för den examinerade. Akademikerutredningen behandlade visserligen skuldsättningen i dess helhet för vissa inskrivningsårgångar men är på grund av sin låga svarsprocent — ungefär 50 procent — av begränsat värde. Informationen om den totala skuldsättning som akademiska studier medför har således hittills varit ganska ofullständig. Det är mot den bakgrunden som studiesociala utredningen har ansett det nödvändigt att

¹ Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden. SOU 1936: 34.

² 1945 års akademikerutredning SOU 1947: 25.

³ Carl-Erik Quensel: Studentekonomi. Studieutgifter och finansieringssätt åren 1951—1952. Lund 1957.

⁴ 1957 års studentekonomiska undersökning. Statistiska centralbyrån. Stencil.

⁵ Bo Israelsson—Carl-Erik Quensel: Studenternas utbildningsval. Lund 1958.

för sina överväganden få tillgång till en aktuell undersökning om skuldsituationen för en hel examinationsårgång.

Den sociala rekryteringen till universitet och högskolor är, som redan sagts, numera ganska väl dokumenterad genom den löpande statistiken över högre studier. Utredningen är dock i sitt arbete även intresserad av att söka göra en bedömning av hur den sociala rekryteringen till högre studier kan komma att gestalta sig i framtiden, i första hand under 1960-talet. Liknande problem har varit aktuella för gymnasieutredningen. För att belysa dessa frågor har således de båda utredningarna tillsammans låtit utreda den sociala rekryteringen till gymnasiet 1959 och 1960. Denna undersökning redovisas som kap. 6 i föreliggande redogörelse.

A. AKADEMIKERNAS SKULDSÄTTNING

1. Undersökningens uppläggning m. m.

1.1. Frågeställningen

Studiesociala utredningen begärde i skrivelse den 11 maj 1960 att statistiska centralbyrån skulle utarbeta plan och kostnadsberäkning för en undersökning om bl. a. akademikernas skuldsättning. De frågeställningar, som utredningen i första hand ville få belysta, var dels den totala skuldsättningen vid examinationen, dels de totala studiekostnaderna för en årgång examinerade. Den ekonomiska situationen skulle därvid belysas mot bakgrund av bl. a. socialt ursprung, boendeförhållanden, civilstånd och makes ekonomiska förhållanden.

Under de förberedande diskussionerna med utredningen om frågeställningarna, undersökningens uppläggning och genomförande m. m. övervägdes särskilt möjligheten att på ett meningsfullt sätt mäta de totala studiekostnaderna för hela studieperioden i efterhand. Det var alltså naturligt att speciell uppmärksamhet ägnades åt detta problem i den provundersökning, som föregick huvudundersökningen. Man kunde redan före provundersökningen antaga att en undersökning om studiekostnaderna med fördelning på olika kostnadsposter skulle vara svår att genomföra med avsedd undersökningsmetod. Istället föredrogs att låta studiekostnaderna beskrivas genom de totala kontanta bidrag, som den studerande och eventuellt maken erhållit under studietiden med fördelning på följande bidragsformer:

- a) bidrag från föräldrar eller andra anhöriga
- b) lån från föräldrar eller andra anhöriga
- c) övriga lån
- d) stipendier och premier
- e) förvärvsarbete
- f) övriga inkomster

1.2. Provundersökning

Under sommaren 1960 genomförde statistiska centralbyrån en provundersökning för att i första hand pröva möjligheterna att på ett tillfredsställande sätt mäta studiekostnader och studieskulder. Statistiska centralbyrån hade i samråd med studiesociala utredningen utarbetat en blankett avsedd att sändas ut per post till undersökningspersonerna. Blankettens rent tekniska utformning prövades givetvis också i provundersökningen.

I provundersökningen — som gjordes mycket begränsad — utsändes

blankett till ungefär 1 procent av samtliga examinerade under 1959/60 som enligt vid undersökningstillfället tillgängliga preliminära uppgifter uppgick till inalles 3 810¹. I provundersökningen delades materialet upp i två grupper, varav den ena bestod av examinerade från de fria fakulteterna och den andra av alla övriga. I den förstnämnda gruppen utvaldes 25 och i den andra 15 examinerade genom ett obundet slumpmässigt urval. Varje uttagen person tillställdes tillsammans med blanketten ett brev, som redogjorde för undersökningens syfte. Efter två påminnelser hade 33 användbara blanketter inkommit till centralbyrån, vilket innebar en svarsprocent av 83 procent.

Det framgick mycket tydligt av det i provundersökningen inkomna primärmaterialet att det i en postundersökning av detta slag icke var möjligt att få in fullgoda uppgifter om de olika studiefinansieringskällorna för hela studietiden. Den period, som uppgiftslämnaren måste överblicka och för vilken uppgift skulle lämnas var alltför lång, i regel 4—5 år, i vissa fall ännu längre. I övrigt visade det sig att blanketten med smärre ändringar var ändamålsenlig. De i huvudundersökningen använda blanketterna återfinnes som bilagor 1 och 2.

1.3. Undersökningens omfattning

Med ledning av de erfarenheter som vanns genom provundersökningen överenskom studiesociala utredningen och statistiska centralbyrån att icke ta upp frågan om de totala studiekostnaderna (studiefinansieringen) i utredningen. I stället framfördes önskemål från studiesociala utredningen att man borde undersöka inkomsten av förvärvsarbete och förvärvstidens periodicitet. I planerna för undersökningen hade redan från början räknats med att uppgifterna om förvärvsarbetets totala omfattning för examinerade från de s. k. fria fakulteterna skulle hämtas från i statistiska centralbyrån redan tillgängligt hålkortsmaterial. Detta material belyser dock endast den totala studietiden och innehåller inga uppgifter om när under studietiden förvärvsarbetet infallit. Med nämnda målsättning var det således icke möjligt att för hela materialet få grepp om förvärvsarbetets periodicitet. Fördelarna med att för en betydande del av populationen ej behöva inhämta uppgifterna om förvärvsarbetets omfattning bedömdes emellertid vara så stora att man i stället bestämde sig för att undersöka periodiciteten i inkomsterna av förvärvsarbete.

Man enades sålunda om att i huvudsak följande punkter borde tas upp till undersökning (se vidare bilagor 1 och 2):

1. Första inskrivningen.
2. Civilstånd under studietiden.
3. Underhållsskyldighet under studietiden.
4. Boendeförhållande under studietiden.
5. Makes studier vid universitet eller högskola under den examinerades studietid.

¹ Det definitiva antalet utgör 3 859.

6. Makes skuldsättning vid tiden för uppgiftslämnarens examen.
7. Den examinerades skuldsättning vid första inskrivningen.
8. Den examinerades skuldsättning vid examen.
9. Den examinerades tillgångar vid första inskrivningen och examen.
10. Makes tillgångar vid tiden för uppgiftslämnarens första inskrivning och examen.
11. Innehav av naturastipendium.
12. Inkomst av förvärvsarbete.
13. Assistent- och amanuensstjänst (endast för examinerade från fackhögskolor).
14. Studiehinder i form av förvärvsarbete m. m. (endast för examinerade från fackhögskolor).

Det bör redan här framhållas att samtliga dessa uppgifter ej utnyttjats i den slutliga tabellframställningen. Samtliga uppgifter finns dock samlade i hålkortsmaterialet.

1.4. Undersökningens population

Under de förberedande diskussionerna framkom att man av bearbetningarna önskade en sådan grad av detaljrikedom att det endast var möjligt att arbeta med en totalundersökning. Undersökningspopulationen bestämdes därför till att omfatta samtliga personer, som under läsåret 1959/60 avlagt grundexamen vid universitet och högskolor. Härvid uteslöts således personer som avlagt licentiatexamina (utom med. lic.), s. k. förberedande examina (med. kand., odont. kand., och vet. kand.) och vissa examina med kort utbildningstid (receptarier och sjukgymnaster). Om en person avlagt mer än en examen under läsåret har endast den senast avlagda examen räknats, då annars samma person skulle förekomma flera gånger i populationen.

1.5. Materialinsamling

Undersökningen har genomförts som postundersökning. I mitten av september 1960 tillställdes de 3 810 som ingick i populationen en blankett jämte lösenkuvert tillsammans med en skrivelse, där bakgrunden till och ändamålet med undersökningen förklarades. I slutet av september, då den första påminnelsen sändes ut, hade närmare 50 procent inkommit med svar. Vid tidpunkten för den andra påminnelsen, som utgick ungefär 10 dagar senare, hade 70 procent sänt in sina blanketter. Efter ytterligare 10 dagar, då den tredje påminnelsen utsändes, hade 80 procent svarat. Vid månadsskiftet oktober/november hade drygt 86 procent skickat in sin blanketter. Ett sista försök att höja svarsprocenten gjordes i mitten av november, då drygt 87 procent av materialet var insamlat. Resultatet av den sista påminnelsen blev att ytterligare 2 procent av populationen sände in uppgift, varför den slutliga svarsprocenten blev 88,9 procent.

Tab. 1. Antalet personer som läsåret 1959/60 avlade grundexamen vid universitet och högskolor, inkomna svar samt svarsprocent. Fördelning efter kön och examina

Examen	Examinerade 1959/60			Inkomna svar			Svarsprocent		
	Män	Kv.	Samtliga	Män	Kv.	Samtliga	Män	Kv.	Samtliga
Teol. kand.	81	12	93	74	9	83	91,4	75,0	89,2
Jur. kand...	182	27	209	163	25	188	89,6	92,6	90,0
Med. lic.	203	57	260	159	45	204	78,3	78,9	78,5
Fil. kand. ..	462	325	787	405	282	687	87,7	86,8	87,3
Pol. mag. ..	24	2	26	19	2	21	79,2	..	80,8
Fil. mag. ..	579	457	1 036	541	420	961	93,4	91,9	92,8
Civ.ing.	539	12	551	475	6	481	88,1	50,0	87,3
Civ.ek.	266	12	278	225	9	234	84,6	75,0	84,2
Tandläkare	154	45	199	144	39	183	93,5	86,7	92,0
Apotekare ..	6	9	15	4	7	11	..	..	73,3
Jägmästare	28	—	28	25	—	25	89,3	—	89,3
Agronom ..	39	2	41	37	2	39	94,9	..	95,1
Veterinär ..	34	—	34	30	—	30	88,2	—	88,2
Gymn.dir ..	33	32	65	31	30	61	93,9	93,8	93,8
Socionom ..	86	102	188	81	98	179	94,2	96,1	95,2
Samtliga	2 716	1 094	3 810	2 413	974	3 387	88,8	89,0	88,9

Anm. Det definitiva antalet examinerade uppgår 1959/60 till 3 859 personer. Dessa definitiva uppgifter fanns dock ej tillgängliga vid tidpunkten för undersökningen, varför svarsprocenten har beräknats på preliminära examinationsuppgifter.

1.6. Svarsprocent

Ungefär 89 procent av de examinerade 1959/60 (enl. preliminära uppgifter) har således inkommit med uppgift till undersökningen (tab. 1). Svarsprocenten varierar dock högst väsentligt mellan olika examina. Den högsta återfinns bland agronomer och socionomer med omkring 95 procent och den lägsta bland apotekare, medicine licentiater, politices magistrar och civilingenjörer med 73—81 procent. Någon entydig skillnad mellan könen med avseende på svarsprocenten kan icke iakttagas.

I fortsättningen redovisas materialet ofta med uppdelning på fyra huvudgrupper av utbildningslinjer, kort studietid, medellång studietid, fria fakulteter, medellång studietid, fackhögskolor samt lång studietid. Till kort studietid föres socionom- och gymnastikdirektörsexamina och till lång medicine licentiat- och veterinärexamina. Medellång studietid, fria fakulteter, omfattar examinerade från teologisk, juridisk, humanistisk och naturvetenskaplig fakultet, medellång studietid, fackhögskolor, övriga examina vid fackhögskolor. Det bör alltså observeras att indelningen inte bygger på den verkliga studietiden för den enskilde studeranden utan på den normala studietiden enligt studieplanen. Svarsprocenten i dessa grupper är ganska olika, vilket framgår av följande tablå:

	%
Kort studietid	94,9
Medellång studietid, fria fakulteter	90,2
Medellång studietid, övriga	87,5
Lång studietid	79,6

Tab. 2. Undersökningens bortfall fördelat efter bortfallsorsak och examen

Examen	Samtliga examine- rade	Bortfall				Procent bortfall
		Avlidna, helt oan- vändbara svar o. d.	Adressfel el. bort- resta	Vägran och ej inkomna	Samtliga ej inkomna	
Teol. kand.	93	—	4	6	10	10,8
Jur. kand.	209	—	3	18	21	10,0
Med. lic.	260	1	6	49	56	21,5
Fil. kand.	787	1	20	79	100	12,7
Pol. mag.	26	—	—	5	5	19,2
Fil. mag.	1 036	3	26	46	75	7,2
Civ.ing.	551	1	18	51	70	12,7
Civ.ek.	278	1	13	30	44	15,8
Tandläkare	199	2	4	10	16	8,0
Apotekare	15	—	—	4	4	26,7
Jägmästare	28	1	1	1	3	10,7
Agronom	41	—	—	2	2	4,9
Veterinär	34	1	—	3	4	11,8
Gymn.dir.	65	—	1	3	4	6,2
Socionom	188	—	1	8	9	4,8
Samtliga	3 810	11	97	315	423	11,1

Det största bortfallet återfinns således bland dem med lång studietid, där var femte examinerad inte deltog i undersökningen. Däremot var deltagandet från dem med kort studietid mycket gott, endast var 20:e hade underlåtit att lämna uppgifter till undersökningen. Den stora skillnaden i svarsfrekvens, som grupperna uppvisar kan tänkas bero på att frågorna i den utsända blanketten delvis avsåg minnesuppgifter, som sträckte sig tillbaka till tidpunkten för första inskrivningen vid universitet eller högskola. Dyliga uppgifter blir svårare att erinra sig ju avlägsnare inskrivningstillfället är i tiden.

Dessa olikheter i svarsprocenten påverkar givetvis möjligheterna till jämförelser mellan de olika grupperna. Det är framför allt uppgifterna för gruppen med lång studietid som genom det ganska stora bortfallet är osäkrare än uppgifterna för övriga grupper.

I tab. 2 redovisas bortfallet med fördelning efter bortfallsorsak. Härav framgår att för 2,8 procent av samtliga i populationen så har svar ej erhållits beroende på att uppgiftslämnaren avlidit, varit oanträffbar på grund av flyttning eller resa o. d. Av återstående 8,3 procent har en mindre grupp uttryckligen vägrat att svara, medan övriga examinerade trots påminnelser helt underlåtit att svara.

1.7. Materialets tillförlitlighet

Primärmaterialet har gjorts till föremål för ett omfattande granskningsarbete. Vid granskningen kontrollerades att de uppgifter som lämnats avsett förhållanden, som inträffat under den angivna studietiden. Den kontrollen har kunnat göras beträffande punkterna avseende civilstånd, underhålls-

skyldighet, boendeförhållande, stipendier och studieavbrott liksom för inkomst av förvärvsarbete. Vad beträffar skuldbeloppen har endast kunnat kontrolleras att summan av beloppen på olika skuldformer överensstämmer med den angivna totala lånesumman.

Den långa period, för vilken uppgift har begärts i denna undersökning, har som tidigare nämnts medfört svårigheter med avseende på den tillfrågades möjligheter att minnas hela studieperioden. Vad man har anledning misstänka att den tillfrågade främst haft svårt att erinra sig är olika förvärvsarbetsperioder och inkomster av förvärvsarbete jämte ekonomiska tillgångar vid första inskrivningen. Helt naturligt bör osäkerheten härvidlag vara större ju längre studietiden är. Det har också visat sig i materialet att de examinerade ibland inte har kunnat uppge inkomsternas exakta storlek, utan endast ett ungefärligt belopp eller att de haft förvärvsarbete en viss del av studietiden. Om arten av förvärvsarbete framkommit har en uppskattning av inkomsten gjorts på basis av de uppgifter, som lämnats av övriga med samma slags förvärvsarbete. Sådana uppskattningar har gjorts för ung. 1 procent av hela materialet. Vid analys av tabellerna bör man beträffande denna punkt beakta att för examinerade från de fria fakulteterna, uppgifterna om andelen förvärvsarbete och inkomst av förvärvsarbete har inhämtats vid två olika tillfällen. Den förstnämnda uppgiften har som tidigare uppgivits hämtats från den studietidsdeklaration, som lämnas vid ansökan om examen, medan den sistnämnda erhållits vid undersökningstillfället.

Den enda punkt, som verkar kunna ha berett tolkningssvårigheter, är frågan om underhållsskyldighet, som i en del fall troligen har getts för vid inbörd av de examinerade. Sålunda har de ibland angett sig ha haft underhållsskyldighet, i regel då mot föräldrar, utan att ha redovisat vare sig inkomst eller skuld. Vid bearbetningen har då förfarits som om ingen underhållsskyldighet förelegat.

Efter att hela materialet var granskat och kodat gjordes först en allmän översyn av materialet och därefter stickprov av varje kodares arbete för att upptäcka eventuella kod- och räknefel. Därvid bestämdes att om andelen fel understeg 1 procent skulle materialet accepteras, men i annat fall skulle totalkontroll göras av respektive kodares arbete. Nästa steg i bearbetningen av materialet var överföringen till hålkort jämte samkörning med övriga hålkortsmaterial. Genom att vid överföringen varje hålkort kontrollstansades, bör stansningsfel så gott som helt ha undvikits, varför *de fel som uppstått vid bearbetningen* av materialet inte torde uppgå till mer än högst 1 procent.

1.8. Materialets fördelning kring medelvärdet

Skuldsättningens omfattning i olika kategorier examinerade beskrivs i fortsättningen i allmänhet med hjälp av medelvärden angivna som aritmetiska genomsnitt. Ett annat mått på medelvärdet är medianen. Skillnaden mellan de två mätmetoderna är liten om observationerna ligger jämnt förde-

lade eller koncentrerade omkring medelvärde, men kan avvika kraftigt i annat fall. Det kan diskuteras vilket av dessa mått som är riktigast att använda i en undersökning av här ifrågavarande slag. Bägge uttrycker ett genomsnitt men medianen påverkas ej av extremfallen, medan däremot t. ex. ett mindre antal examinerade med synnerligen hög skuldsättning höjer det aritmetiska medelvärdet.

Här har såsom redan sagts den sistnämnda metoden i regel använts, då en beräkning av medianen skulle ha medfört mycket höga bearbetningskostnader.

Spridningen ger information om de enskilda värdenas fördelning kring medelvärdet. Är spridningen stor betyder det att observationerna inte ligger väl samlade kring medelvärdet. Genom att öka respektive minska medelvärdet med spridningen erhålles ett intervall där med drygt 68 procents sannolikhet samtliga observationer ligger. Om större grad av konfidens önskas måste spridningen multipliceras med en konstant, som varierar för olika konfidensgrader. För 95 procents sannolikhet är den sålunda 1,96.

Spridningens storlek beskrives av följande tablå, i vilken för de fyra examensgrupperna anges nettoskuld per skuldsatt $\pm 1,96 \times$ spridningen:

	Medel- skuld	$\pm 1,96 \times$ spridningen	Median
Kort studietid	7 930	0—17 495	7 880
Medellång studietid, fria fakulteter	10 960	0—26 542	9 970
Medellång studietid, övriga	13 950	0—31 139	12 980
Lång studietid	18 050	0—41 002	16 520

Spridningsmåttan har icke angivits i tabellerna i fortsättningen, men de är genomgående av betydande storlek.

2. Examensårgångens socialekonomiska sammansättning

2.1. Inledning

Som en allmän inledning till denna undersöknings huvudproblem, skuldsättningen, skall examensårgången beskrivas mot bakgrund av vissa socialekonomiska variabler som faderns yrke, den examinerades civilstånd och boendeförhållanden o. d. Dessa variabler återkommer sedan i undersökningen som indelningar vid behandlingen av skuldsättning, förvärvsarbete o. d. I vissa fall gäller det här indelningar av ett slag, som förekommit i tidigare undersökningar av studentmaterial.

Som nämnts i avsnittet om undersökningens material och svarsprocent var enligt preliminära uppgifter det totala antalet examinerade 3810 personer under läsåret 1960. Därvid har räknats med s. k. grundexamina exkl. förberedande examina (se ovan s. 14).

De examinerade fördelar sig på de fyra huvudgrupperna av examina enligt följande:

	Antal	%
Kort studietid	253	6,6
Medellång studietid, fria fakulteter	2 151	56,5
Medellång studietid, övriga	1 112	29,2
Lång studietid	294	7,7
Samtliga	3 810	100

Som beskrivits i avsnittet om undersökningens svarsprocent fördelar sig bortfallet inte likformigt mellan olika examensgrupper. Detta leder till att i undersökningsmaterialet sammansättningen på de fyra huvudgrupperna blir följande:

	Antal	%
Kort studietid	240	7,1
Medellång studietid, fria fakulteter	1 940	57,3
Medellång studietid, övriga	973	28,7
Lång studietid	234	6,9
Samtliga	3 387	100

2.2. Socialt ursprung

För beskrivningen av de examinerades sociala ursprung har använts den gruppering efter faderns yrke, som tillämpas i den officiella statistiken över högre studier. En detaljerad beskrivning av hur detta grupperingssystem är konstruerat återfinns i centralbyråns berättelse »Högre studier 1956/57»,

Tab. 3. De examinerade läsåret 1959/60 fördelade efter faderns

Examen	Jordbruk med binär. (ej arb.)		Folkskol- lärare m. fl.		Akademiker (ej annor- städes redovisade)		Officerare		Direktörer, disponenter, grosshandlare	
	Totala antalet	Genomsnitt- lig ålder	Totala antalet	Genomsnitt- lig ålder	Totala antalet	Genomsnitt- lig ålder	Totala antalet	Genomsnitt- lig ålder	Totala antalet	Genomsnitt- lig ålder
Teol. kand.	13	28,8	6	28,2	21	27,0	1	..	—	—
Jur. kand.	7	30,7	2	..	71	26,1	8	25,9	21	28,8
Med. lic.	12	29,5	20	28,1	72	28,5	4	..	11	29,2
Fil. kand.	44	27,2	38	25,7	179	25,8	5	..	43	25,7
Pol. mag.	2	..	2	..	6	26,7	—	—	2	..
Fil. mag.	119	28,7	82	27,2	154	27,1	9	27,8	41	28,3
Civiling.	44	27,3	25	26,0	90	25,7	8	25,3	33	25,4
Civilek.	17	29,1	8	25,5	33	26,5	6	26,3	34	25,8
Tandläkare	10	25,5	14	24,8	34	25,5	1	..	15	24,5
Apotekare	1	..	—	—	3	..	—	—	1	..
Jägmästare	4	..	1	..	5	..	1	..	1	..
Agronom	27	28,9	1	..	2	..	—	—	—	—
Veterinär	6	27,3	1	..	10	29,3	—	—	1	..
Gymn.dir.	3	..	4	..	11	25,4	—	—	4	..
Socionom	31	28,5	5	..	12	25,3	1	..	4	..
Samtliga	340	28,2	209	26,5	703	26,5	44	27,3	211	26,6

s. 13—14, där också en redogörelse lämnas för de förändringar som vidtagits i grupperingssystemet jämfört med det system som tidigare använts i en rad studentundersökningar, som utförts vid Lunds universitets statistiska institution.

De examinerade¹ läsåret 1959/60 fördelade efter examen och faderns yrke samt med angivande av genomsnittlig ålder vid examen redovisas i tab. 3. Åldern är angiven som aritmetiskt medeltal. Fördelningen efter faderns yrke för de examinerade under 1959/60 framgår av nedanstående tablå. Som jämförelse har dessutom medtagits faderns yrke för nybörjarna vid universitet och högskolor 1956/57, 1958/59 och 1959/60.

Faderns yrke	Examinerade		Nybörjare	
	1959/60	1956/57	1958/59	1959/60
Jordbruk med binär. (ej. arb.)	10,0	9,2	9,5	8,8
Folkskollärare m. fl.	6,2	5,0	4,8	4,3
Akademiker (ej. annorstädes redovis.)	20,8	22,1	21,7	21,7
Officerare	1,3	1,6	1,7	1,7
Direktörer, disponenter, grosshandlare	6,2	7,9	7,9	7,0
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	11,7	12,4	11,5	11,7
Högre tjänstemän utom akad., vissa fria yrken	14,6	14,9	14,4	15,8
Övriga tjänstemän	10,4	9,3	10,3	10,0
Arbetare	15,1	14,3	14,9	15,0
Obestämt yrke.....	0,1	0,1	0,1	0,2
Uppgift saknas	3,6	3,2	3,2	3,8
Samtliga	100	100	100	100

yrke och genomsnittlig ålder vid examenstidpunkten

Handlande, handelsresande, hantverksmästare		Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken		Övriga tjänstemän		Arbetare		Obestämt yrke		Uppgift saknas		Samtliga	
Totala antalet	Genomsnittlig ålder	Totala antalet	Genomsnittlig ålder	Totala antalet	Genomsnittlig ålder	Totala antalet	Genomsnittlig ålder	Totala antalet	Genomsnittlig ålder	Totala antalet	Genomsnittlig ålder	Totala antalet	Genomsnittlig ålder
10	30,8	13	26,9	4	..	12	28,8	—	—	3	..	83	28,2
22	29,6	28	26,0	11	28,0	11	29,5	—	—	7	33,3	188	27,5
15	30,2	30	29,0	15	29,2	21	29,0	—	—	4	..	204	29,0
72	26,9	121	27,3	70	26,2	82	26,2	1	..	32	30,2	687	26,6
1	..	1	..	3	..	4	..	—	—	—	—	21	27,0
131	28,5	133	27,5	100	27,0	161	27,3	2	..	29	31,2	961	27,7
50	26,9	62	26,7	59	26,1	86	26,7	—	—	24	28,3	481	26,4
30	27,1	41	27,5	30	27,1	28	26,7	—	—	7	28,7	234	26,9
27	27,0	32	25,2	24	25,4	23	25,3	—	—	3	..	183	25,5
1	..	2	..	2	..	1	..	—	—	—	—	11	27,1
1	..	1	..	2	..	6	28,0	—	—	3	..	25	29,0
—	—	4	..	1	..	4	..	—	—	—	—	39	28,4
5	..	3	..	3	..	1	..	—	—	—	—	30	28,7
5	..	12	24,2	9	23,4	12	26,3	—	—	1	..	61	24,7
26	27,8	12	27,3	21	26,6	58	27,4	—	—	9	30,6	179	27,5
396	28,0	495	27,1	354	26,7	510	27,0	3	..	122	30,2	3 387	27,2

¹ I fortsättningen avses såväl i text som tabellrubriker o. d. med »de examinerade 1959/60» av praktiska skäl de examinerade som ingår i denna undersökning.

Det är ganska obetydliga skillnader i fördelningen efter socialt ursprung mellan examensårgången 1959/60 och de redovisade nybörjarårgångarna. I detta sammanhang bör erinras om den specialundersökning som ingick i 1957 års studentekonomiska undersökning och som avsåg att belysa sambandet mellan studieavbrott och socialt ursprung. Denna undersökning redovisade avgången fram t. o. m. höstterminen 1956 för dem som nyinskrevs höstterminen 1953. Man fann därvid att avgången var högst bland de studerande, vilkas fäder var officerare eller affärsmän och direktörer. Lägst var avgången bland studerande från folkskolläraryhem och från hem inom jordbruk med binäringar.

Det bör dock framhållas att den angivna relativa fördelningen efter faderns yrke i och för sig ingenting säger om andelen ungdomar från var och en av de olika sociala miljöerna, som når akademisk grundexamen. För att belysa detta förhållande borde examenssiffrorna relateras till det antal ungdomar i de olika grupperna, som vid ifrågavarande tidpunkt var i den åldern att de kunnat avlägga akademisk examen. Sådana uppgifter finns dock ej tillgängliga i den svenska officiella statistiken. Som ett försök att i grova drag beskriva skillnaden mellan rekryteringen till högre studier och den sociala sammansättningen i befolkningen i sin helhet göres en jämförelse med vissa uppgifter från valstatistiken. Det är dock icke möjligt att med hjälp av dessa senare uppgifter göra en indelning som helt motsvarar den som använts i examensundersökningen.

Med hjälp av valstatistikens uppgifter för 1960 har samtliga manliga röstberättigade fördelats efter yrkestillhörighet enligt följande.

Faderns yrke	1960 års valstatistik, samtliga manliga röstberättigade	Examinerade 1959/60
Jordbruk med binäringar.....	15,1	10,0
Folkskollärare m. fl.	0,9	6,1
Akademiker och officerare	3,1	22,1
Direktörer, disponenter, grosshandlare.....	1,4	6,2
Handlande, hantverkmästare m. m.	7,4	11,7
Tjänstemän	19,1	25,1
Arbetare	53,0	15,1
Obestämt yrke.....	—	0,1
Uppgift saknas	—	3,6
Samtliga	100	100

Trots de betydande osäkerhetsmoment, som finns i denna jämförelse, framgår mycket klart att ungdomar från akademiker-, officers- och direktörshem är starkt överrepresenterade, medan ungdomar från arbetarhem är underrepresenterade.

Det är också intressant att studera hur de examinerade med olika examina fördelar sig efter faderns yrke. Uppgifter härom har sammanställts i tab. 4. Skillnaderna mellan de olika examina vad avser de examinerades sociala ursprung är betydande. Man kan exempelvis peka på akademikergruppens höga andelar för juris kandidat- och medicine licentiatexamen och affärsmannagruppernas höga andelar för civilekonomexamen. Ungdo-

Tab. 4. De examinerade läsåret 1959/60 efter examen och med relativ fördelning efter faderns yrke

Examen	Jordbruk m. binärar (ej arb.)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annorstädes redovisade)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandlare	Handlande, handelsresande, hantverkmästare	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga	Antal examinerade
Teol. kand. .	15,7	7,2	25,3	1,2	—	12,0	15,7	4,8	14,5	—	3,6	100	83
Jur. kand. .	3,7	1,1	37,8	4,3	11,2	11,7	14,9	5,8	5,8	—	3,7	100	188
Med. lic. . .	5,9	9,8	35,2	2,0	5,4	7,4	14,6	7,4	10,3	—	2,0	100	204
Fil. kand. . .	6,4	5,5	26,1	0,7	6,3	10,5	17,6	10,2	11,9	0,1	4,7	100	687
Pol. mag. . .	9,5	9,5	28,6	—	9,5	4,8	4,8	14,3	19,0	—	—	100	21
Fil. mag. . . .	12,4	8,5	16,0	0,9	4,3	13,6	13,9	10,4	16,9	0,2	23,0	100	961
Civ.ing.	9,1	5,2	18,7	1,7	6,9	10,4	12,9	12,3	17,8	—	5,0	100	481
Civ.ekon. . . .	7,3	3,4	14,1	2,6	14,5	12,8	17,5	12,8	12,0	—	3,0	100	234
Tandläkare . .	5,5	7,7	18,6	0,5	8,2	14,8	17,5	13,1	12,5	—	1,6	100	183
Apotekare . . .	9,1	—	27,2	—	9,1	9,1	18,2	18,2	9,1	—	—	100	11
Jägmästare . .	16,0	4,0	20,0	4,0	4,0	4,0	4,0	8,0	24,0	—	12,0	100	25
Agronom	69,1	2,6	5,1	—	—	—	10,3	2,6	10,3	—	—	100	39
Veterinär . . .	20,0	3,3	33,3	—	3,3	16,8	10,0	10,0	3,3	—	—	100	30
Gymn.dir. . . .	4,9	6,6	18,0	—	6,6	8,2	19,7	14,7	19,7	—	1,6	100	61
Socionom	17,3	2,8	6,7	0,6	2,2	14,5	6,7	11,7	32,5	—	5,0	100	179
Samtliga	10,0	6,1	20,8	1,3	6,2	11,7	14,6	10,5	15,1	0,1	3,6	100	3 387

mar från arbetarhem däremot återfinns med höga andelar bland civilingenjörer, socionomer och jägmästare. Höga andelar examinerade i gruppen ungdomar från jordbrukarhem finner man för teologie kandidatexamen samt jägmästare-, agronom-, veterinär- och socionomexamina.

Ytterligare belysning av denna fråga ges i följande tablå, som sammanställts med hjälp av tab. 5.

Faderns yrke	Kort studie- tid	Medellång stu- dietid		Lång studie- tid	Samt- liga
		Fria fak.	Övriga		
Jordbruk med binär. (ej arb.)	10,0	54,4	30,3	5,3	100
Folkskollärare m. fl.	4,3	62,2	23,4	10,1	100
Akademiker (ej annorstädes redovis.)	3,3	61,3	23,7	11,7	100
Officerare	2,3	52,3	36,3	9,1	100
Direktörer, disponenter, grosshandlare	3,8	50,7	39,8	5,7	100
Handlande, handelsresande, hantverkmästare	7,8	59,6	27,5	5,1	100
Högre tjänstemän utom akad., vissa fria yrken	4,8	59,8	28,7	6,7	100
Övriga tjänstemän	8,5	53,1	33,3	5,1	100
Arbetare	13,7	53,0	29,0	4,3	100
Obestämt yrke	..	..	..	..	..
Uppgift saknas	8,2	58,2	30,3	3,3	100
Samtliga	7,1	57,3	28,7	6,9	100

Ungdomar från arbetar- och jordbrukarhem väljer i större utsträckning än övriga kort utbildning. Studerande, vilkas fäder är folkskollärare, aka-

Tab. 5. De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på examensgrupper, civilstånd och faderns yrke

Examensgrupp Civilstånd	Faderns yrke											
	Jordbruk med binärningar (ej arb.)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annorstädes redovisade)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandlare	Handlande, handelsresande, hantverksmästare	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga
<i>Kort studietid</i> ¹	34	9	23	1	8	31	24	30	70	—	10	240
Ogifta hela studietiden	24	6	11	—	4	17	12	16	34	—	10	134
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	3	—	2	1	1	4	2	6	7	—	—	26
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	2	1	2	—	—	2	3	2	4	—	—	16
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	5	2	8	—	3	8	7	6	25	—	—	64
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>	185	130	431	23	107	236	296	188	270	3	71	1 940
Ogifta hela studietiden	117	70	264	15	71	136	174	124	154	1	40	1 166
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	22	21	72	4	8	42	51	21	40	—	7	288
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	16	20	54	—	9	20	40	21	34	2	7	223
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	30	19	41	4	19	38	31	22	42	—	17	263
<i>Medellång studietid, övriga</i>	103	49	167	16	84	109	142	118	148	—	37	973
Ogifta hela studietiden	56	29	100	9	52	55	76	70	83	—	20	550
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	13	11	37	3	15	20	31	16	19	—	5	170
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	16	4	19	—	10	15	18	16	18	—	3	119
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	18	5	11	4	7	19	17	16	28	—	9	134
<i>Lång studietid</i> ²	18	21	82	4	12	20	33	18	22	—	4	234
Ogifta hela studietiden	7	6	19	1	1	5	8	1	9	—	2	59
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	6	6	25	1	4	6	11	8	2	—	—	69
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	4	7	29	1	6	6	12	7	7	—	—	79
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	1	2	9	1	1	3	2	2	4	—	2	27
Samtliga	340	209	703	44	211	396	495	354	510	3	122	3 387

¹ Gymnastikdirektörer och socionomer.

² Läkare och veterinärer.

demiker, handlande och högre tjänstemän väljer i större utsträckning än övriga universitetens fria fakulteter. Ungdomar, vilkas fäder är direktörer, officerare, övriga tjänstemän och jordbrukare väljer oftare än övriga fackhögskola med medellång studietid. Studiebanor med lång studietid väljes oftare av ungdomar, som kommer från akademiker-, folkskollärare- och officershem än av övriga ungdomar.

2.3. Civilstånd

I vissa tabeller har materialet delats upp i fyra grupper med avseende på den studerandes civilstånd under studietiden. Grupperna är följande:

- 1) ogifta hela studietiden
- 2) gifta högst $1/3$ av studietiden
- 3) gifta mer än $1/3$ men högst $2/3$ av studietiden
- 4) gifta mer än $2/3$ av studietiden.

Den tid den studerande varit gift under studietiden sammanhänger helt naturligt framför allt med den studerandes ålder vid inträdet på studiebanan och studiernas längd.

I tab. 5 redovisas de examinerade efter examensgrupper, civilstånd och faderns yrke. Med ledning av denna tabell har i följande tablå sammanställts den relativa fördelningen efter civilståndsförhållanden för examinerade ur olika examensgrupper.

Civilstånd	Kort studie- tid	Medellång studietid		Lång studie- tid	Samt- liga
		Fria fak.	Övriga		
Ogifta hela studietiden	56	60	57	25	56
Gifta högst $1/3$ av studietiden	11	15	17	29	16
Gifta mer än $1/3$ men högst $2/3$ av studietiden ..	7	11	12	34	13
Gifta mer än $2/3$ av studietiden	26	14	14	12	15
Samtliga	100	100	100	100	100

Av samtliga examinerade är det således 56 procent som varit ogifta under hela studietiden. Gifta mer än $2/3$ av studietiden är det endast 15 procent som varit. Variationerna mellan examensgrupperna är dock betydande. Andelen ogifta är störst bland examinerade från gruppen medellång studietid, fria fakulteter med 60 procent men är i det närmaste lika stor för examinerade från grupperna med kort studietid och medellång studietid, övriga fakulteter. För dem med lång studietid är däremot betydligt färre ogifta hela studietiden, endast 25 procent.

Andelen gifta högst en tredjedel av studietiden är störst bland dem med lång studietid, nära 30 procent och minst bland dem med kort studietid. Likaså är andelen gifta mellan en tredjedel och två tredjedelar av studietiden störst bland dem med lång studietid och minst bland dem med kort. För dem som varit gifta mer än två tredjedelar av studietiden är förhållandet det motsatta. Endast ungefär var åttonde av dem med lång studietid men var fjärde med kort utbildning har varit gift så stor del av sin studie-

tid. Att så är fallet sammanhänger dock med att inträdesåldern till socialinstituten i genomsnitt är högre än till medicinska fakulteter, vilka bägge studieinriktningar huvuddelen av de examinerade genomgått med kort respektive lång utbildning. Således bör procentuellt fler vara gifta redan vid inskrivningstillfället bland dem som börjar vid socialinstitut än vid medicinsk fakultet. Vidare måste rent sannolikhetsmässigt chansen att gifta sig under studietiden öka med dess längd, varför läkarnas högre giftermålsfrekvens under studietiden får ses mot bakgrund härav. Jämför man de två grupperna med medellång studietid finner man däremot inga större skillnader. De examinerade vid de fria fakulteterna har visserligen högre andel ogifta och något lägre andel gifta högst $2/3$ av studietiden, men även detta kan förklaras av att inträdesåldern ligger knappt ett halvår högre i genomsnitt för studerande vid fackhögskolorna och av den i genomsnitt ungefär lika mycket längre studietiden. De skillnader som föreligger vad gäller civilstånd förefaller därför kunna förklaras i huvudsak av studietidens längd och åldern vid inträdet.

Det finns dock även anledning att undersöka om det föreligger någon skillnad i civilståndsförhållanden, som beror på det sociala ursprunget. Som tidigare konstaterats är ungdomar från arbetarhem klart överrepresenterade vid korta studiebanor och i någon mån vid fackhögskolor med medellång studietid, medan de är underrepresenterade vid långa utbildningsbanor och fria fakulteter. Motsatsen gäller för ungdomar vilkas fäder är akademiker, officerare, direktörer, disponenter eller grosshandlare. En jämförelse mellan de olika sociala miljöerna måste därför ta hänsyn till detta förhållande för att inte eventuella skillnader endast skall återspegla den konstaterade differensen inom olika examensformer.

Faderns yrke Examensgrupp	Ogifta hela studie- tiden	Gifta högst $1/3$ av studie- tiden	Gifta mer än $1/3$ men högst $2/3$ av studietiden	Gifta mer än $2/3$ av studietiden	Samt- liga
Akademiker, officer, direktör, disponent, grosshandlare					
Kort studietid	46,9	12,5	6,2	34,4	100
Medellång studietid, fria fakulteter	62,4	15,0	11,2	11,4	100
Medellång studietid, övriga	60,3	20,6	10,9	8,2	100
Lång studietid	21,4	30,6	36,8	11,2	100
Arbetare					
Kort studietid	48,6	10,0	5,7	35,7	100
Medellång studietid, fria fakulteter	57,0	14,8	12,6	15,6	100
Medellång studietid, övriga	56,1	12,8	12,2	18,9	100
Lång studietid	40,9	9,1	31,8	18,2	100

Man kan ur denna tablå utläsa vissa olikheter i civilståndsförhållanden mellan de båda sociala miljöerna. Vad framför allt gäller de medellånga studiebanorna synes ungdomar från arbetarhem i högre grad ha varit gifta under studietiden än ungdomar från akademiker-, officers- och direktörshem. Skillnaden är särskilt påtaglig bland dem som varit gifta mer än $2/3$ av studietiden. I examensgruppen med lång studietid är dock andelen ogifta under hela studietiden inemot dubbelt så hög bland examinerade, vilkas fäder är arbetare än i den andra yrkesgruppen.

2.4. Alder

Som redan nämnts har i tab. 3 redovisats den genomsnittliga åldern vid examenstillfället för olika examina. För att eliminera inverkan av extremfallen har i nedanstående tablå medianåldern medtagits som jämförelse.

Ålder			Ålder		
Examen	Medel-värde	Median	Examen	Medel-värde	Median
Teol. kand.	28	27	Tandläkare	26	25
Jur. kand.	28	26	Apotekare.....	27	27
Med. lic.	29	28	Jägmästare	29	28
Fil. kand.	27	25	Agronom	28	28
Pol. mag.	27	26	Veterinär	29	29
Fil. mag.	28	26	Gymn.dir.	25	23
Civ.ing.	26	26	Socionom	28	26
Civ.ek.	27	26			

Medianåldern ligger som synes genomgående 1—2 år lägre än medelåldern mätt genom det aritmetiska medeltalet. De inbördes relationerna mellan olika examina är i stort sett desamma oavsett vilket mått som användes.

Av tab. 3 belyses också skillnaderna mellan olika sociala miljöer med avseende på examensåldern. Såsom framgår av nedanstående tablå, avseende examinerade med medellång studietid, synes det dock ej föreligga några större skillnader mellan de olika socialekonomiska grupperna.

Faderns yrke	Medellång studietid	
	Fria fakulteter	Övriga
Jordbruk med binär. (ej arb.)	28	28
Folkskollärare m. fl.	27	28
Akademiker (ej annorstädes redovisade).....	26	26
Officerare	—	—
Direktörer, disponenter, grosshandlare.....	27	25
Handlande, handelsresande, hantverkmästare ..	28	27
Högre tjänstemän utom akad., vissa fria yrken	27	27
Övriga tjänstemän	27	26
Arbetare.....	27	27
Obestämt yrke.....	..	..
Uppgift saknas	—	—

2.5. Boendeförhållanden

De examinerades boendeförhållanden framgår av tab. 14. Följande grupper har redovisats:

- 1) Ej hemmaboende
- 2) Hemmaboende högst halva studietiden
- 3) Hemmaboende mer än halva studietiden.

Drygt 70 procent av samtliga examinerade har inte bott hemma under någon del av studietiden, 9 procent mindre än halva tiden, medan drygt 20 procent varit hemmaboende mer än halva tiden. Såsom framgår av följande tablå har studerande med kort utbildning i minsta utsträckning bott hemma, endast var femte av dessa har under någon tid varit hemmaboende, medan var tredje med lång studietid varit hemmaboende under någon del.

Examensgrupp	Ej hemma- boende	Hemma- boende högst halva studie- tiden	Hemma- boende mer än halva studie- tiden	Samt- liga
Kort studietid	79	8	13	100
Medellång studietid, fria fakulteter	69	10	21	100
Medellång studietid, övriga	72	6	22	100
Lång studietid	66	16	18	100
Samtliga	70	9	21	100

I tab. 6 redovisas de examinerade med relativ fördelning efter boendeförhållanden med uppdelning på olika examina. Boendeförhållandena varierar som synes i betydande utsträckning, delvis beroende på läroanstaltens belägenhet och studiernas art, men delvis sannolikt också beroende på sociala och åldersförhållanden. Det har tidigare visats, att jur. kand.- och med. lic.-examina har en hög andel examinerade bland ungdomar, vilkas fäder är akademiker, officer eller direktör o. d. Det framgår tydligt av följande tablå att just i dessa sociala miljöer andelen hemmaboende är betydligt större än bland övriga examinerade.

Faderns yrke	Ej hemma- boende	Hemma- boende högst halva studie- tiden	Hemma- boende mer än halva studie- tiden	Samt- liga
Jordbruk med binär. (ej arb.)	92,9	5,0	2,1	100
Folkskollärare m. fl.	79,4	7,2	13,4	100
Akademiker (ej annorstädes redovis.)	59,2	10,8	30,0	100
Officerare	59,1	15,9	25,0	100
Direktörer, disponenter, grosshandlare.....	55,0	10,4	34,6	100
Handlande, handelsresande, hantverkmästare ..	75,8	7,8	16,4	100
Högre tjänstemän utom akad., vissa fria yrken	63,8	11,5	24,7	100
Övriga tjänstemän	67,2	8,5	24,3	100
Arbetare	78,6	7,8	13,6	100
Obestämt yrke.....	..	..	..	..
Uppgift saknas	73,8	6,6	19,6	100
Samtliga	70,5	9,0	20,5	100

Sambandet mellan civilstånds- och boendeförhållandena åskådliggöres av följande tablå:

Boendeförhållanden	Ogift hela studie- tiden	Gift högst 1/3 av studie- tiden	Gift mer än 1/3 men högst 2/3 av studie- tiden	Gift mer än 2/3 av studie- tiden
Ej hemmaboende under studietiden	67	70	68	88
Hemmaboende högst 1/2 studietiden	6	8	19	11
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	27	22	13	1
Samtliga	100	100	100	100

Tab. 6. De examinerade läsåret 1959/60 efter examen och med relativ fördelning efter boendeförhållanden

Examen	Ej hemma- boende	Hemmaboende högst halva studietiden	Hemmaboende mer än halva studietiden	Samtliga
Teol. kand.	83	8	9	100
Jur. kand.	62	16	22	100
Med. lic.	62	8	30	100
Fil. kand.	65	11	24	100
Pol. mag.	62	14	24	100
Fil. mag.	73	10	17	100
Civiling.	73	5	22	100
Civilek.	65	8	27	100
Tandläkare	72	7	21	100
Apotekare	64	9	27	100
Jägmästare	84	16	—	100
Agronom	97	—	3	100
Veterinär	90	10	—	100
Gymn.dir.	79	5	16	100
Socionom	79	9	12	100

2.6. Studentbetyg

De examinerades fördelning efter medelbetyg i studentexamen redovisas i nedanstående tablå. Som också framgår av tablåen har av samtliga examinerade något över 10 procent ej vanlig studentexamen. Största andelen icke-studenter har socionomerna och agronomerna med omkring hälften, men även civilingenjörer, civilekonomer och gymnastikdirektörer uppvisar hög andel, ungefär var femte, medan från fria fakulteter endast var tjugonde tillhör denna kategori. Bland dem som redovisat studentbetyg finns största andelen toppbetyg hos läkarna medan jurister, samhällsvetare och agronomer har låga betyg.

Examen	Studentmedelbetyg				Samtl.	Rel. andel som ej av- lagt stud.- ex. vid allm. gym.
	B-Ba	Ba-AB	AB-a	a-A		
Teol. kand.	14	56	23	7	100	2,4
Jur. kand.	24	55	19	2	100	4,3
Med. lic.	4	47	44	5	100	2,0
Fil. kand.	17	51	27	5	100	7,6
Pol. mag.	32	42	21	5	100	4,8
Fil. mag.	15	46	33	6	100	4,0
Civ.ing.	16	51	30	3	100	25,4
Civ.ekon.	9	53	33	5	100	20,9
Tandläkare	7	76	16	1	100	1,1
Apotekare	9	64	27	—	100	..
Jägmästare	15	70	15	—	100	12,0
Agronom	41	59	—	—	100	43,6
Veterinär	17	73	7	3	100	—
Gymn.dir.	8	54	38	—	100	19,7
Socionom	14	71	15	—	100	60,9

2.7. Studietider

Den genomsnittliga bruttostudietiden för de olika examina framgår av tab. 23. Med bruttostudietid förstås här tiden mellan den första inskriv-

ningen vid ifrågavarande utbildningslinje och tidpunkten för examens avläggande. I följande tablå sammanfattas bruttostudietiderna angivna i månader (aritmetiskt medeltal) för samtliga examinerade.

Examen	Brutto- studietid i mån.	Examen	Brutto- studietid i mån.
Teol. kand.	51	Tandläkare	62
Jur. kand.	65	Apotekare	73
Med. lic.	100	Jägmästare	51
Fil. kand.	52	Agronom	54
Pol. mag.	56	Veterinär	87
Fil. mag.	65	Gymn.dir.	27
Civ.ing.	60	Socionom	32
Civ.ekon.	51		
		Samtliga	60

För de fria fakulteterna har även studietiderna beräknats som medianvärden för att belysa förekomsten av »långläsare», framför allt vid de filosofiska fakulteterna.

Examen	Aritmetiskt medeltal	Median
Teol. kand.	51	48
Jur. kand.	65	61
Fil. kand.	52	45
Pol. mag.	56	52
Fil. mag.	65	57

3. Skuldsättningen

3.1. Inledning

De examinerades skuldsättning sammanhänger med en mängd olika faktorer som studietidens längd, föräldrarnas möjligheter att bistå antingen kontant eller med bostad och mat, möjligheterna att förvärvsarbeta under studietiden, stipendiemöjligheter o. s. v. I det följande skall examensårgångens skuldsituation belysas mot bakgrund av dessa olika variabler, varvid försök skall göras att ange de olika variablernas betydelse för skuldsättningens omfattning. Som antytts är dock sambanden mellan de olika variablerna aldrig enkla och entydiga, varför det i vissa fall endast kommer att vara möjligt att ge antydningar om samband mellan skuldsättningen och en enskild variabel.

Inledningsvis ges en sammanfattande bild av skuldfrekvensen och den genomsnittliga skuldsättningen för olika examina och därefter belyses sambandet med de olika bakgrundsvariablerna.

3.2. Skuldfrekvens och genomsnittsskuld

De examinerade 1959/60, som lämnat uppgift till undersökningen, redovisade vid examenstillfället en sammanlagd bruttoskuldsättning om tillsammans 39,1 milj. kronor. Om man antar att de examinerade som ej lämnat uppgift till undersökningen haft lika stor genomsnittlig skuld som de som svarat

så hade hela examinationsårgången en sammanlagd bruttoskuld på 44,5 milj. kronor. En del studerande redovisar dock vid examenstillfället tillgångar. Om dessa dras från skulderna erhålles ett mått på nettoskuldsättningen. Denna uppgick till ett sammanlagt belopp av i det närmaste 38 milj. kronor för hela examinationsårgången enligt samma uppräkningsförfarande som tillämpades beträffande bruttoskuldsättningen. Om man slutligen från den sammanlagda nettoskuldsättningen räknar bort lån från föräldrar och andra anhöriga blir skuldsumman drygt 29 milj. kronor.

Genomsnittsskulden per studerande blir således för bruttoskuldsättningen 11 640 kr., för nettoskuld inkl. föräldralån 9 810 kr. och för nettoskuld exkl. föräldralån 7 610 kr.

Andelen bruttoskuldsatta och de genomsnittliga bruttoskuldbeloppen för de fyra examensgrupperna framgår av följande tablå.

Examensgrupp	Andelen bruttoskulsatta	Genomsnittlig bruttoskuld för samtliga examinerade	Genomsnittlig bruttoskuld för de skuldsatta
Kort studietid	76,3	7 230	9 480
Medellång studietid, fria fakulteter	74,6	9 780	13 120
Medellång studietid, övriga	82,9	14 450	17 420
Lång studietid	84,6	19 890	23 510
Samtliga	77,8	11 640	14 960

Det är således drygt 3/4 av de examinerade som är bruttoskulsatta med en variation mellan ung. 75 och 85 procent för de olika examensgrupperna. Den genomsnittliga skuldsättningen varierar från lägst ung. 7 200 kronor för examinerade med kort studietid till högst 19 900 kronor för studerande med lång studietid. Om genomsnittsvärdet begränsas till dem som redovisar bruttoskuld är beloppen 9 500 kronor respektive 23 500 kronor.

Bruttoskuldsättningens relativa fördelning på olika skuldformer för examinerade i de fyra examensgrupperna framgår av följande tablå.

Skuldform	Kort studietid	Medellång studietid		Lång studietid	Samtliga
		Fria fak.	Övriga		
Lån från föräldrar och andra anhöriga	12,0	20,6	22,8	25,2	21,5
Lån från andra privatpersoner	0,8	2,2	1,7	3,9	2,1
Räntefria lån	15,3	17,6	11,7	12,4	14,8
Statgaranterade lån och akademikerlån	58,1	44,2	51,8	43,9	47,5
Värnpliktslån	0,2	0,7	0,9	—	0,7
Övriga lån	13,6	14,7	11,1	14,6	13,4
Summa lån	100	100	100	100	100

Av hela den bruttoskuld som redovisas av examinationsårgången 1959/60 utgöres ung. 62 procent av räntefria lån, statsgaranterade lån och akademikerlån. Föräldralån svarar för 21,5 procent, medan övriga lån — bl. a. vanliga banklån — utgör drygt 13 procent av hela bruttoskuldsättningen.

Föräldralånen spelar som synes den största rollen för examinerade med lång studietid, för vilka de utgör 1/4 av hela bruttoskulden. Bland de examinerade med kort studietid svarar föräldralånen endast för 12 procent av den sammanlagda bruttoskuldsättningen. De statliga låneformerna har den

Tab. 7. De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på examensgrupper

Examensgrupp Civilstånd	Inga lån	Lån från föräldrar el. andra anhöriga			Lån från andra privatpersoner		
		Antalet skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samt- liga	D:o för de skuldsatta	Antalet skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samt- liga	D:o för de skuldsatta
<i>Kort studietid</i>	57	63	870	3 310	7	60	1 890
Ogifta	23	47	1 110	3 160	5	..	..
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden.....	4	5	..	..	—	—	—
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden.....	5	2	..	..	—	—	—
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	25	9	400	2 880	2	..	..
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>	493	618	2 010	6 320	109	210	3 800
Ogifta	287	411	2 200	6 240	61	160	3 080
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	63	88	1 910	6 250	16	290	5 170
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden.....	49	54	1 890	7 810	9	150	3 630
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	94	65	1 400	5 650	23	420	4 810
<i>Medellång studietid, övriga</i>	166	390	3 300	8 230	49	240	4 750
Ogifta	106	228	3 280	7 900	24	150	3 430
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden.....	21	68	4 040	10 100	7	210	5 000
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden.....	18	43	2 170	6 010	8	560	8 280
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden....	21	51	3 450	9 060	10	370	4 920
<i>Lång studietid</i>	36	105	5 120	11 170	26	790	7 070
Ogifta	9	30	6 120	12 030	3	..	..
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden.....	9	33	4 630	9 680	9	950	7 280
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden.....	12	33	5 480	13 110	10	900	7 100
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	6	9	2 210	6 640	4	..	..
Samtliga	752	1 176	2 510	7 220	191	250	4 420

största relativa betydelsen för de examinerade med kort studietid, för vilka de sammanlagt svarar för drygt 73 procent av bruttoskuldsättningen. För de examinerade med lång studietid utgör dessa skuldformer drygt 56 procent.

Ytterligare information om de genomsnittliga skuldbeloppen för de olika skuldformerna erhålles av tab. 7, i vilken också en uppdelning göres efter den examinerades civilstånd. Det bör här observeras att de skuldsatta i regel har mer än en form av lån. Summan av de skuldsatta inom varje slag av lånetyp överstiger därför det totala antalet skuldsatta. Fördelningen efter skuldbeloppens storlek framgår av tab. 8.

Andelen nettoskuldsatta och den genomsnittliga nettoskuldsättningen för de examinerade i de fyra examensgrupperna redovisas i tablån överst på s. 33, där nettoskuldsättningen anges såväl inklusive som exklusive föräldra-

och civilstånd efter olika skuldformer samt genomsnittlig bruttostudieskuld

Räntefria lån			Stadsgaranterade lån och akademikerlån			Värnpliktslån			Övriga lån			Samtliga
Antalet skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta	Antalet skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta	Antalet skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta	Antalet skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta	
73	1 110	3 650	142	4 190	7 090	1	..	..	33	990	7 160	240
46	1 260	3 660	84	4 310	6 870	—	—	—	14	310	2 940	134
8	1 070	3 490	17	3 650	5 580	—	—	—	2	..	..	26
5	..	..	11	4 030	5 860	—	—	—	3	..	..	16
14	800	3 670	30	4 220	8 990	1	..	..	14	2 850	13 040	64
603	1 720	5 540	1 014	4 330	8 280	34	70	4 110	410	1 440	6 790	1 940
384	1 790	5 440	604	4 000	7 772	17	60	4 190	191	810	4 960	1 166
84	1 640	5 640	169	5 270	8 980	10	150	4 400	81	1 980	7 040	288
69	1 660	5 370	130	5 380	9 220	5	..	..	65	2 130	7 310	223
66	1 550	6 180	111	3 850	9 130	2	..	..	73	3 010	10 850	263
300	1 700	5 510	607	7 480	11 990	28	130	4 400	210	1 610	7 450	973
174	1 740	5 500	338	7 000	11 400	7	60	4 500	79	1 120	7 810	550
52	1 740	5 690	108	8 550	13 460	7	180	4 290	59	3 040	8 760	170
37	1 750	5 610	83	8 710	12 490	6	210	4 250	40	1 660	4 940	119
37	1 430	5 180	78	7 000	12 020	8	270	4 510	32	1 730	7 260	134
67	2 470	8 640	131	8 720	15 580	—	—	—	79	2 900	8 590	234
16	1 990	7 350	32	8 880	16 380	—	—	—	18	1 530	5 010	59
18	1 800	6 910	41	8 850	14 890	—	—	—	19	2 710	9 830	69
25	3 310	10 460	45	8 740	15 340	—	—	—	35	4 310	9 720	79
8	2 800	9 940	13	8 010	16 650	—	—	—	7	2 280	8 800	27
1 043	1 720	5 600	1 894	5 530	9 880	63	80	4 240	732	1 550	7 190	3 387

skuld. För att ge en bild av skuldsättningens förändring under studietiden har skuldsättningen angivits både vid inskrivningen och vid examen.

Redan vid inskrivningen vid universitet och högskolor förekommer som synes en viss begränsad skuldsättning. Om man inräknar föräldralånen var 10—15 procent skuldsatta och om man icke räknar med föräldraskulderna 5—10 procent. Skuldbeloppen för de skuldsatta var exkl. föräldralån så pass betydande som 2 500—5 000 kronor. För samtliga examensgrupper kan man av tablån beräkna andelen som enbart haft föräldralån vid inskrivningen till omkring 5 procent. Vid examenstillfället har detta senare procenttal vuxit för vissa av examensgrupperna. För examinerade med kort studietid är det dock fortfarande endast ungefär 5 procent som enbart har föräldralån, medan procenttalet är 8 för examinerade från de fria fakulte-

Tab. 8. De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på examensgrupper efter skuldformer och lånets storlek samt genomsnittligt belopp för respektive skuldform

Examensgrupp Skuldbelopp	Skuldformer					
	Lån från föräldrar el. andra anhöriga	Lån från andra privat- personer	Räntefria lån	Statsga- ranterade lån och akademie- lån	Värn- plikts- lån	Övriga lån
<i>Kort studietid</i>	240	240	240	240	240	240
0— 99 kr.....	177	233	167	98	239	207
100— 4 999 »	50	6	50	55	1	26
5 000— 9 999 »	8	1	21	59	—	3
10 000—14 999 »	3	—	2	20	—	1
15 000—19 999 »	2	—	—	4	—	1
20 000— »	—	—	—	4	—	2
Genomsnittl. skuldbelopp för samtliga	870	60	1 110	4 190	..	990
D:o för de skuldsatta ...	3 310	1 890	3 650	7 090	..	7 160
<i>Medellång studietid, fria jak.</i>	1 940	1 940	1 940	1 940	1 940	1 940
0— 99 kr.....	1 322	1 831	1 337	926	1 906	1 529
100— 4 999 »	322	78	287	385	13	268
5 000— 9 999 »	148	20	252	289	21	80
10 000—14 999 »	85	7	53	183	—	30
15 000—19 999 »	31	3	8	94	—	8
20 000— »	32	1	3	63	—	24
Okänt.....	—	—	—	—	—	1
Genomsnittl. skuldbelopp för samtliga	2 010	210	1 720	4 330	70	1 440
D:o för de skuldsatta ...	6 320	3 800	5 540	8 280	4 110	6 790
<i>Medellång studietid, övriga</i>	973	973	973	973	973	973
0— 99 kr.....	583	924	673	366	945	763
100— 4 999 »	187	32	122	125	9	131
5 000— 9 999 »	92	11	162	165	19	46
10 000—14 999 »	40	3	15	125	—	15
15 000—19 999 »	26	2	—	87	—	5
20 000— »	45	1	1	105	—	13
Genomsnittl. skuldbelopp för samtliga	3 300	240	1 700	7 480	130	1 610
D:o för de skuldsatta ...	8 230	4 750	5 510	11 990	4 400	7 450
<i>Lång studietid</i>	234	234	234	234	234	234
0— 99 kr.....	129	208	167	103	234	155
100— 4 999 »	39	10	12	12	—	38
5 000— 9 999 »	24	8	27	26	—	23
10 000—14 999 »	18	5	21	34	—	6
15 000—19 999 »	5	3	7	15	—	6
20 000— »	19	—	—	44	—	6
Genomsnittl. skuldbelopp för samtliga	5 120	790	2 470	8 720	—	2 900
D:o för de skuldsatta ...	11 170	7 070	8 640	15 580	—	8 590
Totala genomsnitts- belopp för samtliga	2 510	250	1 720	5 530	80	1 550
D:o för skuldsatta	7 220	4 420	5 600	9 880	4 240	7 190

Examensgrupp	Andelen nettoskldsatta		Genomsnittlig netto- skuld för samtliga examinerade		Genomsnittlig netto- skuld för de skldsatta	
	Inkl. föräldra- skuld	Exkl. föräldra- skuld	Inkl. föräldra- skuld	Exkl. föräldra- skuld	Inkl. föräldra- skuld	Exkl. föräldra- skuld
<i>Kort studietid</i>						
Vid inskrivningen	14,6	9,6	340	250	2 310	2 580
Vid examen.....	72,1	66,7	6 030	5 290	8 360	7 930
<i>Medellång studietid, fria fakulteter</i>						
Vid inskrivningen	10,4	6,1	510	300	4 910	5 290
Vid examen.....	68,3	60,5	8 430	6 630	12 330	10 960
<i>Medellång studietid, övriga</i>						
Vid inskrivningen	11,9	6,7	430	200	3 620	2 930
Vid examen.....	76,1	66,8	12 110	9 320	15 930	12 950
<i>Lång studietid</i>						
Vid inskrivningen	9,8	4,3	400	150	4 170	3 300
Vid examen.....	73,9	61,5	15 450	11 110	20 900	18 050

terna, drygt 9 vid medellånga studiebanor i övrigt samt 12 procent för examinerade vid långa studiebanor. Totalt har andelen skldsatta exkl. föräldralån vuxit till mellan 60 och 70 procent. Man kan dock icke finna någon entydig tendens i andelen skldsatta vid examenstillfället vad avser studietidens längd.

Skuldbeloppen har givetvis ökat mycket väsentligt. Från en genomsnittlig skuld exklusive föräldralån för samtliga examinerade på 200—300 kronor vid inskrivningen har den vid examenstillfället vuxit till lägst 5 300 kronor för examinerade från kort studiebanor till 11 100 för studerande från lång studiebanor. Skuldbeloppen för de skldsatta har vuxit till 7 900 för de korta studiebanorna och till 18 000 kronor för de långa.

Nettoskuldens inkl. föräldralån relativa andel av bruttoskldsättningen är högst för examinerade med medellång studietid med 86,8 procent för dem från fria fakulteter och 85,2 procent för dem från övriga studiebanor. För examinerade från studiebanor med kort studietid är procenttalet 81,6 och för dem med lång studietid 78,1 procent.

Även de genomsnittliga skuldbeloppen visar på en mellan examensgrupperna varierande storlek av föräldralånen. De examinerade med kort studietid har i genomsnitt 740 kr. i föräldraskuld, de examinerade från fria fakulteter 1 800 kronor, de från övriga studiebanor med medellång studietid 2 790 kronor och examinerade från långa studiebanor 4 340 kronor. Uttryckt i procent av den genomsnittliga nettoskulden inkl. föräldralån utgör föräldralånen 12,3, 21,4, 23,0 resp. 28,1 procent. Föräldralånen andel av bruttoskulden var som tidigare visats 12,0, 20,6, 22,8 respektive 25,2 procent. Som visas längre fram sammanhänger dessa olikheter mellan de olika examensgrupperna bl. a. med den olika sociala rekryteringen.

I det föregående har redovisats uppgifter om såväl bruttoskldsättningen som nettoskldsättningen dels inklusive, dels exklusive föräldralånen. För den fortsatta analysen av skldsättningens samband med de tidigare behandlade bakgrundsvariablerna synes det mest ändamålsenligt att begränsa fram-

ställningen till nettoskuldsättningen exkl. föräldralån. Bruttoskuldsättningen synes ej böra komma i fråga då det är ytterst tveksamt hur man skall tolka en skuldsättning som kombineras med tillgångar, som skulle kunna användas för studiernas finansiering i stället för att den studerande skuldsätter sig.

Vad gäller föräldralånen är det många gånger mycket tveksamt om de skall ses som verkliga lån eller snarare som bidrag. Även om de under studietiden betecknas som lån torde det vara ganska vanligt att de efter examen efterskänkes helt eller delvis.

Tidigare har diskuterats den betydande spridningen i skuldbeloppen. Denna framgår också av följande tablå, i vilken de examinerade sammanställts med relativ fördelning efter nettoskuldens storlek (exkl. föräldralån) och med uppdelning på examensgrupp:

Examensgrupp	Ingen netto-skuld	1—4 999 kr	5 000—9 999 kr	10 000—14 999 kr	15 000—19 999 kr	20 000 kr och mera	Samtliga
Kort studietid	33,3	19,2	29,2	13,7	2,1	2,5	100
Medellång studietid, fria fakulteter	39,5	14,1	16,3	14,2	9,1	6,8	100
Medellång studietid, övriga	33,2	10,0	15,2	13,9	12,1	15,6	100
Lång studietid	38,5	7,3	10,6	9,4	12,0	22,2	100
Samtliga	37,2	12,8	16,5	13,8	9,6	10,1	100

Fördelningen mellan de olika skuldklasserna är som synes förhållandevis jämn. Vanligast är dock en nettoskuldsättning på 5 000—9 999 kr. med 16,5 procent av samtliga examinerade, men så mycket som 10 procent redovisar nettoskuld exkl. föräldralån på 20 000 kr. eller mer. Den procentuella fördelningen varierar helt naturligt med studietidens längd. Sålunda har i gruppen med lång studietid drygt 22 procent en skuld om 20 000 kr. eller mer men endast 2,5 procent i gruppen med kort studietid. En skuld på mellan 1 och 9 999 kr. redovisar däremot drygt 48 procent av dem med kort studietid men endast 18 procent av dem med lång studietid. Andelen med höga skulder är också betydligt lägre bland examinerade från fria fakulteter än bland övriga examinerade med medellång studietid.

Hittills har endast skuldsättningen redovisats för de olika examensgrupperna. I tab. 9 ges skuldfrekvens och genomsnittlig skuldsättning för de olika examina. Redovisningen avser nettoskuld exkl. föräldralån. Den högsta andelen skuldsatta redovisas av tandläkarna och jägmästarna med 84 procent och den lägsta av juris kandidaterna med 50 procent. Ett ännu lägre procenttal återfinnes bland apotekarna men detta tal grundas på så få observationer att det ej bör tillmätas större säkerhet. Någon entydig differens mellan könen med avseende på skuldfrekvens finnes icke.

Genomsnittsskulden för samtliga examinerade är som synes högst för tandläkarna med 18 100 kr. och veterinärerna med 16 400 kr. De lägsta genomsnittliga skuldbeloppen har socionomer och politices magistrar, civil-ekonomer och filosofie kandidater med mellan 4 200 kr. och 5 600 kr.

Om man i stället ser på den genomsnittliga nettoskulden exkl. föräldralån endast för dem som redovisat skuld så är den högst för veterinärerna med

Tab. 9. De examinerade läsåret 1959/60 efter relativa andelen nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) samt genomsnittlig skuldsättning

Examen	Relativa andelen nettoskuldsatta			Genomsnittlig nettoskuldsättning för samtliga examinerade			Genomsnittlig nettoskuldsättning för de skuldsatta		
	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a
Teol. kand. . .	77	..	78	10 000	..	9 900	13 000	..	12 700
Jur. kand.	51	44	50	7 500	6 800	7 500	14 800	15 600	14 900
Med. lic.	60	64	61	10 200	10 900	10 300	17 000	16 900	17 000
Fil. kand.	56	57	56	5 400	5 700	5 600	9 700	10 100	9 900
Fil. mag.	65	63	64	6 900	7 000	7 000	10 800	11 100	10 900
Pol. mag.	..	..	52	..	..	5 400	..	..	10 400
Civilingenjör..	66	..	66	8 000	..	8 000	12 100	..	12 100
Civilekonom ..	56	..	55	5 400	..	5 300	9 600	..	9 600
Tandläkare ..	84	82	84	19 000	14 700	18 100	22 600	18 000	21 700
Apotekare	..	..	(45)	..	..	(5 100)	..	..	(11 300)
Jägmästare ...	82	—	84	12 700	—	12 700	15 100	—	15 100
Agronom	70	..	67	8 400	..	8 000	11 900	..	11 900
Veterinär	67	—	67	16 400	—	16 400	27 700	—	24 700
Gymn. dir. ...	68	73	70	7 500	9 300	8 400	11 100	12 600	11 900
Socionom	70	61	65	4 800	3 800	4 200	6 800	6 200	6 500
Samtliga	63	61	63	7 900	6 800	7 600	12 600	11 100	12 100

24 700 kr. och tandläkarna med 21 700 kr. Lägst ligger här socionomer, civilekonomer och filosofie kandidater med mellan 6 500 kr. och 9 900 kr. Man finner inga större, betydliga differenser i skuldbeloppen mellan könen.

De ovan observerade skillnaderna i skuldbeloppen mellan olika examina sammanhänger givetvis framför allt med studiernas olika längd. För att så långt möjligt eliminera inverkan av dessa olikheter har i följande tablå nettoskulden exkl. föräldralån beräknats per studieår, varvid utnyttjats i undersökningen framkomna uppgifter om bruttostudietiden för olika examina.

Examen	Nettoskuld (exkl. föräldralån) per studieår		Examen	Nettoskuld (exkl. föräldralån) per studieår	
	Samtl. exam.	Skuldsatta		Samtl. exam.	Skuldsatta
Teol. kand.	2 360	3 020	Tandläkare	3 480	4 170
Jur. kand.	1 390	2 760	Apotekare	(840)	(1 850)
Med. lic.	1 240	2 050	Jägmästare	3 020	3 600
Fil. kand.	1 300	2 300	Agronom	1 780	2 640
Fil. mag.	1 300	2 020	Veterinär	2 280	3 430
Pol. mag.	1 150	2 210	Gymnastikdirektör	3 820	5 410
Civilingenjör	1 600	2 420	Socionom	1 560	2 410
Civilekonom	1 260	2 290	Samtliga	1 520	2 420

Nettoskulden per studieår — såväl för samtliga som för de skuldsatta — är högst för tandläkarna och något överraskande gymnastikdirektörerna. Även veterinärer, teologie kandidater, och juris kandidater redovisar värden som ligger icke oväsentligt över genomsnittet. Låga genomsnittsvärden redovisas av medicine licentiater, filosofie magistrar, politices magistrar, civilekonomer och filosofie kandidater.

3. 3. Skuldsättning — socialekonomisk bakgrund

De olikheter i skuldsättningen per studieår mellan olika examina, som observerats i det föregående, kan à priori knappast i någon högre grad väntas sammanhånga med studierna som sådana. Man har snarare anledning utgå ifrån att olikheterna sammanhänger med de skillnader som redovisats i kap. 2 med avseende på socialt ursprung, boendeförhållanden, civilstånd o. d. I det följande undersökes skuldsättningens samband med dessa variabler.

Nettoskuldsättningen exkl. föräldralån vid tidpunkten för den första inskrivningen vid universitet eller högskola framgår av tab. 10. Andelen skuldsatta vid detta tillfälle är emellertid så låg att man ej kan säga något om skillnaden mellan de olika sociala miljöerna om man skall hålla på uppdelningen i examensgrupper. En grov bild av situationen ger dock uppgifterna för samtliga examinerade. Bland de examinerade, vilkas fäder är arbetare redovisar 11 procent nettoskuld vid inträdet i universitet eller högskola, medan motsvarande procenttal för de examinerade som kommer från direktörs-, disponent- och grosshandlarhem är knappt 2.

Antalet nettoskuldsatta vid examenstillfället framgår av tab. 11, i vilken materialet fördelas efter examen och faderns yrke. I nedanstående tablå visas hur stor andel av de examinerade från olika sociala miljöer som redovisat nettoskuld exkl. föräldralån.

Faderns yrke	Kort studie- tid	Medellång stu- dietid		Lång studie- tid	S:a
		Fria fak.	Öv- riga		
Jordbruk m. binär. (ej arb.)	76	67	65	..	67
Folkskollärare m. fl.	..	67	71	57	67
Akademiker (ej annorstädes redov.)	52	50	58	54	52
Officerare	..	57	..	..	57
Direktörer, disponenter grosshandl.	..	37	38	..	37
Handlande, handelsres., hantv.mäst.	61	58	70	60	62
Högre tjm utom akad., vissa fria yrken	..	63	70	67	65
Övriga tjänstemän.	67	63	78	..	69
Arbetare	77	79	78	100	79
Obestämt yrke	—	..	—	—	..
Uppgift saknas	..	51	73	..	58
Samtliga	67	61	67	62	63

Skuldsättningsfrekvensen är således mycket olika för examinerade ur olika sociala miljöer. Medan 79 procent av samtliga examinerade från arbetarhem varit nettoskuldsatta är motsvarande procenttal för examinerade, vilkas fäder är direktörer o. d. endast 37. Skuldsättningsfrekvenser, som är lägre än genomsnittet, redovisas även av examinerade från akademiker- och officershem. Det bör observeras att relationerna mellan de olika sociala miljöerna är desamma då man — där så är möjligt — studerar de enskilda examensgrupperna var för sig.

De examinerades fördelning efter nettoskuldens storlek och de genom-

Tab. 10. Antalet nettoskudsatta (exkl. föräldralån) och genomsnittlig nettoskuld vid första inskrivningen bland de examinerade läsåret 1959/60 med fördelning efter examensgrupp och faderns yrke

Examensgrupp Skuldsättning	Faderns yrke											
	Jordbruk med binär. (ej arbetare)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annorstädes redovisade)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandlare	Handlande, handelsresande, hantverksmäst.	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga
<i>Kort studietid</i>												
Totala antalet	34	9	23	1	8	31	24	30	70	—	10	240
därav skuldsatta	4	—	4	—	—	3	2	3	7	—	—	23
Genomsnittl. skuld:												
För samtliga....	..	—	..	—	—	..	..	..	250	—	—	250
För de skuldsatta	..	—	..	—	—	..	..	..	2 460	—	—	2 580
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>												
Totala antalet	185	130	431	23	107	236	296	188	270	3	71	1 940
därav skuldsatta	18	12	15	2	4	8	18	7	27	—	8	119
Genomsnittl. skuld:												
För samtliga....	800	380	270	..	..	100	200	100	300	—	200	300
För de skuldsatta	8 290	4 100	7 700	..	..	2 900	3 810	3 060	3 340	—	1 900	5 290
<i>Medellång studietid, övriga</i>												
Totala antalet	103	49	167	16	84	109	142	118	148	—	37	973
därav skuldsatta	6	4	4	1	—	10	5	8	19	—	8	65
Genomsnittl. skuld:												
För samtliga....	200	..	..	..	—	460	..	160	360	—	440	200
För de skuldsatta	3 250	..	..	..	—	5 080	..	2 410	2 840	—	2 030	2 930
<i>Lång studietid</i>												
Totala antalet	18	21	82	4	12	20	33	18	22	—	4	234
därav skuldsatta	1	1	2	—	—	1	1	1	3	—	—	10
Genomsnittl. skuld:												
För samtliga....	..	..	..	—	—	..	..	..	..	—	—	150
För de skuldsatta	..	..	..	—	—	..	..	..	..	—	—	3 300
<i>Samtliga examine- rade</i>	340	209	703	44	211	396	495	354	510	3	122	3 387
därav skuldsatta	29	17	25	3	4	22	26	19	56	—	16	217
Genomsnittl. skuld:												
För samtliga....	520	270	210	..	..	230	180	150	330	—	260	270
För de skuldsatta	6 120	3 310	5 770	..	..	4 150	3 500	2 820	2 990	—	1 960	4 200

Tab. 11. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån)

Examen	Faderns yrke Skuld-									
	Jordbruk med binär. (ej arb.)		Folkskol-lärare m. fl.		Akademiker (ej annorstädes redovisade)		Officerare		Direktörer, disponenter, grosshand-lare	
	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta
Teol. kand.	13	11	6	3	21	17	1	—	—	—
Jur. kand.	7	4	2	2	71	31	8	6	21	8
Med. lic.	12	9	20	11	72	38	4	2	11	3
Fil. kand.	44	25	38	26	179	80	5	4	43	17
Pol. mag.	2	2	2	2	6	2	—	—	2	—
Fil. mag.	119	82	82	54	154	84	9	3	41	15
Civilingenjör	44	30	25	15	90	46	8	4	33	14
Civilekonom	17	9	8	6	33	16	6	4	34	9
Tandläkare	10	7	14	13	34	28	1	1	15	8
Apotekare	1	—	—	—	3	1	—	—	1	1
Jägmästare	4	3	1	1	5	4	1	—	1	—
Agronom	27	18	1	—	2	2	—	—	—	—
Veterinär	6	3	1	1	10	6	—	—	1	1
Gymn. dir.	3	3	4	3	11	6	—	—	4	1
Socionom	31	23	5	3	12	6	1	1	4	1
Samtliga	340	229	209	140	703	367	44	25	211	78

snittliga skuldbeloppen framgår av tab. 12. I tabellen sker uppdelning efter examensgrupp och faderns yrke.

Tidigare i detta kapitel har visats att föräldralånens betydelse är mycket olika för studerande från olika examensgrupper. Den sociala rekryteringen till de olika studiebanorna är dock icke likformig. Det är därför av intresse att närmare studera föräldralånens samband med den examinerades social-ekonomiska miljö.

I tab. 13 redovisas uppgifter om nettoskulden och föräldralånen för de examinerade i de fyra examensgrupperna med uppdelning efter faderns yrke. Oavsett studietidens längd gäller att föräldralånen absolut sett är störst för de examinerade som kommer från folkskollärarhem och lägst för dem vilkas fäder är arbetare eller tjänstemän. Föräldralånens andel av hela nettoskulden är högst för de examinerade, vilkas fäder är direktörer o. d. med nästan 34 procent. Lägsta andelen utgör föräldralånen för examinerade från arbetar- och tjänstemannahem med 17—18 procent. Övriga grupper av examinerade redovisar föräldralån, som utgör 24—27 procent av hela nettoskulden. Om man ser på de olika examensgrupperna var för sig är bilden mindre enhetlig även om tendenserna i allt väsentligt är desamma.

Skuldsättningsfrekvensen och de genomsnittliga skulderna varierar som visats med de examinerades olika sociala miljö. Detta säger dock i och för sig ingenting om att föräldrarnas social-ekonomiska ställning direkt påverkar skuldsättningen. Tidigare har nämligen visats att sammansättningen

bland de examinerade läsåret 1959/60 efter faderns yrke

sättning													
Handlande, handelsresande, hantverksmästare		Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken		Övriga tjänstemän		Arbetare		Obestämt yrke		Uppgift saknas		Samtliga	
Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta
10	8	13	10	4	4	12	9	—	—	3	3	83	65
22	12	28	13	11	5	11	9	—	—	7	4	188	94
15	9	30	20	15	9	21	21	—	—	4	2	204	124
72	39	121	76	70	42	82	63	1	—	32	15	687	387
1	—	1	1	3	3	4	1	—	—	—	—	21	11
131	78	133	87	100	65	161	131	2	1	29	14	961	614
50	36	62	47	59	47	86	62	—	—	24	15	481	316
30	16	41	21	30	19	28	23	—	—	7	6	234	129
27	22	32	30	24	21	23	20	—	—	3	3	183	153
1	1	2	—	2	2	1	—	—	—	—	—	11	5
1	1	1	1	2	2	6	6	—	—	3	3	25	21
—	—	4	1	1	1	4	4	—	—	—	—	39	26
5	3	3	2	3	3	1	1	—	—	—	—	30	20
5	5	12	8	9	6	12	10	—	—	1	1	61	43
26	14	12	6	21	14	58	44	—	—	9	5	179	117
396	244	495	323	354	243	510	404	3	1	122	71	3 387	2 125

med avseende på studieinriktning, boendeförhållanden o. d. varierar icke obetydligt mellan de olika social-ekonomiska grupperna. Man bör således undersöka variationen i skuldsättning mellan de olika social-ekonomiska grupperna med boendeförhållandena och övriga faktorer konstanthållna.

De examinerade redovisas i tab. 11 med fördelning efter examen, faderns yrke och nettoskuldens (exkl. föräldralån) storlek. Antalet i varje cell har dock blivit alltför litet för flertalet examina för att tillåta en jämförelse av skuldsättningen mellan de olika examina för dem vilkas fäder tillhör samma yrkeskategori. Endast för filosofie kandidater och magistrar har en sådan redovisning varit möjlig.

Faderns yrke	Andelen nettoskuldsatta (exkl. föräldralån)	
	Fil. kand.	Fil. mag.
Jordbruk med binäringar (ej arb.)	57	69
Folkskollärare m. fl.	68	66
Akademiker (ej annorstädes redov.)	45	54
Officerare	..	..
Direktörer, disponenter, grosshandl.	40	37
Handlande, handelsres., hantverksmäst.	54	60
Högre tjänstemän utom akad., vissa fria yrken	63	65
Övriga tjänstemän	60	65
Arbetare	77	81
Obestämt yrke	—	..
Uppgift saknas	47	48
Samtliga	56	64

Tab. 12. De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning på faderns yrke och examens-

Examensgrupp Skuldsättning	Faderns			
	Jordbruk med binär. (ej arb.)	Folkskol- lärare m. fl.	Akademiker (ej annor- städes redo- visade)	Officerare
<i>Kort studietid</i>	34	9	23	1
0 kr	8	3	11	—
1— 4 999 kr	8	—	1	1
5 000— 9 999 kr	17	3	2	—
10 000—14 999 kr	1	3	5	—
15 000—19 999 kr	—	—	1	—
20 000 kr och mer	—	—	3	—
Genomsnittlig skuld för samtliga	4 900	6 530	7 300	..
D:o för de skuldsatta	6 410	9 800	13 990	..
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>	185	130	431	23
0 kr	61	43	216	10
1— 4 999 kr	25	17	48	3
5 000— 9 999 kr	33	24	61	3
10 000—14 999 kr	36	22	48	2
15 000—19 999 kr	13	17	30	2
20 000 kr och mer	17	7	27	3
Okänt om skuld	—	—	1	—
Genomsnittlig skuld för samtliga	7 540	7 330	5 490	8 060
D:o för de skuldsatta	11 240	10 950	11 000	14 260
<i>Medellång studietid, övriga</i>	103	49	167	16
0 kr	36	14	70	7
1— 4 999 kr	12	3	17	2
5 000— 9 999 kr	10	5	22	7
10 000—14 999 kr	18	5	16	—
15 000—19 999 kr	14	12	18	—
20 000 kr och mer	13	10	24	—
Genomsnittlig skuld för samtliga	8 650	11 620	8 540	3 030
D:o för de skuldsatta	13 300	16 260	14 700	5 380
<i>Lång studietid</i>	18	21	82	4
0 kr	6	9	38	2
1— 4 999 kr	—	2	6	—
5 000— 9 999 kr	1	1	9	2
10 000—14 999 kr	4	2	6	—
15 000—19 999 kr	2	2	5	—
20 000 kr och mer	5	5	18	—
Genomsnittlig skuld för samtliga	12 220	9 840	10 300	..
D:o för de skuldsatta	18 330	17 220	19 190	..
Samtliga	340	209	703	44

grupp efter nettoskuldens (exkl. föräldralån) storlek och genomsnittligt nettoskuldbelopp

yrke

Direktörer, disponen- ter, gross- handlare	Handlande, handels- resande, hantverks- mäst.	Högre tjänste- män utom akademi- ker, vissa fria yrken	Övriga tjänste- män	Arbe- tare	Obe- stämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga
8	31	24	30	70	—	10	240
6	12	10	10	16	—	4	80
—	5	3	8	18	—	2	46
1	9	6	7	22	—	3	70
1	3	4	4	12	—	—	33
—	1	1	—	1	—	1	5
—	1	—	1	1	—	—	6
2 630	4 550	5 110	5 030	5 580	—	4 590	5 290
10 500	7 430	8 760	7 550	7 240	—	7 650	7 930
107	236	296	188	270	3	71	1 940
67	99	108	69	57	2	35	767
13	26	46	26	58	1	11	274
6	43	43	40	55	—	7	315
5	29	41	28	53	—	12	276
8	25	36	16	23	—	5	175
8	14	21	9	24	—	1	131
—	—	1	—	—	—	—	2
4 760	6 460	7 170	6 750	8 080	..	4 890	6 630
12 740	11 120	11 290	10 670	10 240	..	9 640	10 960
84	109	142	118	148	—	37	973
52	33	42	26	33	—	10	323
9	9	17	8	16	—	4	97
10	11	25	21	30	—	7	148
2	20	15	25	29	—	5	135
7	16	17	17	13	—	4	118
4	20	26	21	27	—	7	152
4 250	10 790	9 730	11 140	10 330	—	10 040	9 320
11 140	15 480	13 820	14 290	13 290	—	13 760	13 950
12	20	33	18	22	—	4	234
8	8	11	6	—	—	2	90
2	1	1	—	4	—	1	17
2	2	4	2	1	—	1	25
—	—	5	2	3	—	—	22
—	3	4	3	9	—	—	28
—	6	8	5	5	—	—	52
1 770	12 970	12 980	12 730	16 480	..	..	11 110
5 300	21 620	19 470	19 090	16 480	—	..	18 050
211	396	495	354	510	3	122	3 387

Tab. 13. Nettoskuld (inkl. föräldralån) samt föräldralån i procent av nettoskulden för de examinerade läsåren 1959/60 med uppdelning efter examensgrupp och faderns yrke

Faderns yrke	Kort studietid			Medellång studietid fria fak.			Medellång studietid övriga			Lång studietid			Samtliga		
	Netto- skuld inkl. för- äldra- lån	För- äldra- lån	För- äldra- lån i % av netto- skuld	Netto- skuld inkl. för- äldra- lån	För- äldra- lån	För- äldra- lån i % av netto- skuld	Netto- skuld inkl. för- äldra- lån	För- äldra- lån	För- äldra- lån i % av netto- skuld	Netto- skuld inkl. för- äldra- lån	För- äldra- lån	För- äldra- lån i % av netto- skuld	Netto- skuld inkl. för- äldra- lån	För- äldra- lån	För- äldra- lån i % av netto- skuld
Jordbruk m. binär. (ej arb.) ..	6 070	1 170	19,3	9 600	2 060	21,5	11 280	2 630	23,3	20 620	8 400	40,7	10 340	2 480	24,0
Folkskollärare m. fl.	7 010	480	6,8	10 290	2 960	28,8	15 410	3 790	24,6	14 620	4 780	32,7	11 780	3 230	27,4
Akademiker (ej annorst. red.) ..	8 420	1 120	13,3	7 330	1 840	25,1	11 070	2 530	22,9	14 270	3 970	27,8	9 060	2 230	24,6
Officerare	..	..	..	9 770	1 710	17,5	5 970	2 940	49,2	..	..	..	7 740	1 960	25,3
Direktörer, disp., grosshandl. ..	..	..	..	6 170	1 410	22,9	6 540	2 290	35,0	10 550	..	..	6 480	2 180	33,6
Handl., handelsres., hantv.mäst. Högre tjänstemän utom ak; vissa fria yrken	5 290	740	14,0	8 480	2 020	23,8	14 700	3 910	26,6	19 520	6 550	33,6	10 500	2 670	25,4
Övriga tjänstemän	6 280	1 170	18,6	8 540	1 370	16,0	12 400	2 670	21,5	15 270	2 290	15,0	9 990	1 790	17,9
Arbetare	5 730	700	12,2	8 520	1 770	20,8	13 110	1 970	15,0	17 340	4 610	26,6	10 260	1 890	18,4
Obestämt yrke	5 810	230	4,0	9 890	1 810	18,3	12 830	2 500	19,5	18 520	2 040	11,0	10 550	1 800	17,1
Uppgift saknas	5 590	1 000	17,9	5 750	860	15,0	15 260	5 220	34,2	..	..	..	8 520	2 170	25,5
Samtliga	6 030	740	12,3	8 440	1 810	21,4	12 110	2 790	23,0	15 450	4 340	28,1	9 810	2 190	22,3

3.4. Skuldsättning — civilstånd

En fullständig uppdelning av de examinerade efter civilstånd och boendeförhållanden tillsammans med en redovisning av antalet nettoskuldsatta exkl. föräldralån återfinnes i tab. 14. Nettoskuldsättningens fördelning efter skuldens storlek samt genomsnittliga skuldbelopp för de olika examensgrupperna och med uppdelning efter civilstånd och boendeförhållanden redovisas i tab. 15. Andelen nettoskuldsatta inom de olika examensgrupperna framgår av nedanstående tablå, i vilken uppdelning gjorts efter civilstånd.

Examensgrupp	Ogifta hela studie- tiden	Gifta högst $\frac{1}{3}$ av stu- dietiden	Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av stu- dietiden	Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studie- tiden
Kort studietid	72	73	69	52
Medellång studietid, fria fak.....	61	65	66	48
Medellång studietid, övriga	64	71	74	66
Lång studietid.....	63	62	61	59

För de bägge grupperna med medellång studietid stiger skuldfrekvensen något från de ogifta till dem som varit gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden, men sedan minskar andelen skuldsatta igen för dem som varit gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden. För examinerade från universitetens fria fakulteter är andelen skuldsatta för dem som varit gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden betydligt lägre än för dem som varit ogifta under sin studietid. För grupperna med kort respektive lång studietid är tendensen att skuldfrekvensen är lägre bland de gifta än övriga. Skillnaderna i skuldfrekvensen för de examinerade med lång studietid är av ganska begränsad omfattning.

Det finns anledning att ifrågasätta om icke civilståndet är starkt korrelerat med andra faktorer, som påverkar skuldsättningen. Det har förut påvisats att boendeförhållandena varierar avsevärt med civilståndet. En jämförelse mellan de olika civilståndsgrupperna, varvid boendeförhållandena hålls konstanta rensar bort olikheter i skuldsättningen på grund av olika boendeförhållanden. I tablå nederst på s. 44 framgår att inom samma boendeförhållandegrupp förekommer olika andel skuldsatta i de skilda civilståndsgrupperna. Skuldsättningsfrekvensen för de icke hemmaboende är i stort sett densamma för samtliga civilståndsgrupper, med undantag för dem som varit gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden. Skuldsättningen för denna grupp ligger avsevärt lägre än för övriga.

Antalet som varit hemmaboende under högst halva tiden är relativt litet, varför uppgifterna avseende dem inte bör pressas alltför hårt. I övrigt visar tablå att lägsta andelen skuldsatta har de ogifta, som under hela sin studietid varit hemmaboende. De har drygt 30 procentenheter lägre skuldsättningsfrekvens än sina ogifta kolleger, som ej varit hemmaboende. Särskilt låg är andelen skuldsatta bland examinerade från de s. k. fria fakulteterna vid universiteten. Skuldsättningen ökar för respektive boendekategori allt-

Tab. 14. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) bland de examinerade

Examen	Civilstånd — Boendeför											
	Ogifta						Giftna högst 1/3 av studietiden					
	Ej hemma-boende		Hemmob. högst 1/2 studietiden		Hemmob. mer än 1/2 studietiden		Ej hemma-boende		Hemmob. högst 1/2 studietiden		Hemmob. mer än 1/2 studietiden	
	Totala antalet	däru skuldsatta	Totala antalet	däru skuldsatta	Totala antalet	däru skuldsatta	Totala antalet	däru skuldsatta	Totala antalet	däru skuldsatta	Totala antalet	däru skuldsatta
Teol. kand. .	34	29	3	3	5	2	13	9	1	1	1	—
Jur. kand. .	59	32	8	6	46	15	18	12	3	2	6	2
Med. lic. . .	35	27	3	1	12	5	30	22	5	2	21	9
Fil. kand. . .	282	181	37	22	140	53	56	41	15	9	20	8
Pol. mag. . .	5	5	3	1	3	—	3	1	—	—	—	—
Fil. mag. . .	387	289	38	27	116	44	109	80	11	9	32	14
Civ. ing. . . .	180	131	7	5	80	34	66	45	—	—	24	14
Civ. ek.	90	61	10	6	51	15	15	10	1	1	7	2
Tandläkare .	67	55	2	1	28	19	34	29	2	2	7	6
Apotekare . .	3	1	—	—	1	1	—	—	—	—	2	1
Jägmästare .	11	11	1	1	—	—	4	4	—	—	—	—
Agronom . . .	19	12	—	—	—	—	7	6	—	—	1	—
Veterinär . .	9	4	—	—	—	—	11	8	2	2	—	—
Gymn. dir. . .	36	29	3	2	10	6	1	1	—	—	—	—
Socionom . .	62	50	9	6	14	4	18	14	2	2	5	2
Samtliga	1 279	917	124	81	506	198	385	282	42	30	126	58

¹ Varav 1 med okänd skuldsättning.

eftersom den andel av studietiden ökar som vederbörande varit gift. För examinerade som varit gifta över två tredjedelar av studietiden sjunker skuldsättningsandelen däremot t. o. m. under den andel som redovisas för de ogifta.

Det förhållandet att de examinerade som varit gifta mer än 2/3 av stu

Civilstånd Boendeförhållanden	Kort studie- tid	Medellång Fria fak. studietid	Övriga	Lång studie- tid
<i>Ogift hela studietiden</i>				
Ej hemmaboende under studietiden	81	70	73	70
Hemmaboende högst 1/2 studietiden	..	66	65	..
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	42	37	43	..
<i>Gift högst 1/3 av studietiden</i>				
Ej hemmaboende under studietiden	79	72	75	73
Hemmaboende högst 1/2 studietiden	..	70	..	..
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	..	41	56	43
<i>Gift mer än 1/3 men högst 2/3 av studietiden</i>				
Ej hemmaboende under studietiden	..	74	76	63
Hemmaboende högst 1/2 studietiden	—	54	70	67
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	—	50	..	..
<i>Gift mer än 2/3 av studietiden</i>				
Ej hemmaboende under studietiden	53	49	69	62
Hemmaboende högst 1/2 studietiden	..	41	..	..
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	—	—	—	—

läsåret 1959/60 efter civilstånd och boendeförhållanden

hållande — Skuldsättning											
Giftna mer än 1/3 men högst 2/3 av studietiden						Giftna mer än 2/3 av studietiden					
Ej hemma-boende		Hemmab. högst 1/2 studietiden		Hemmab. mer än 1/2 studietiden		Ej hemma-boende		Hemmab. högst 1/2 studietiden		Hemmab. mer än 1/2 studietiden	
Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta
10	7	1	1	1	—	12	11	2	2	—	—
12	8	4	3	4	—	27	14	—	—	1	—
42	26	20	13	10	4	20	12	5	2	1	1
34	26	12	6	9	5	72	31	10	5	—	—
3	2	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—
89	66	24	12	18	10	117	57	20	6	—	—
44	32	8	6	5	3	59	42	7	4	1	—
17	14	5	2	5	3	30	15	3	—	—	—
15	14	5	5	4	3	16	16	3	3	—	—
3	1	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—
3	2	2	1	—	—	3	2	1	—	—	—
3	2	—	—	—	—	9	6	—	—	—	—
6	4	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—
1	1	—	—	—	—	10	4	—	—	—	—
13	10	—	—	2	—	49	27	4	2	1	—
295	215	182	50	60	30	428	238	56	25	4	1

dietiden är skuldsatta till mindre andel än övriga kan antas sammanhänga med någon av följande faktorer: de kan ha haft förvärvsarbete i större utsträckning än övriga; deras make resp. maka kan ha haft förvärvsarbete, vilket har minskat det egna lånebehovet; de kan ha haft andra inkomster i större utsträckning än övriga, t. ex. stipendium, mindre behov av lån på grund av att de kommer från hem där fadern har höga inkomster. Den sista förklaringen kan dock på en gång avskrivas, då det redan förut konstaterats att andelen examinerade som varit giftna mer än 2/3 av studietiden är högre i de ekonomiskt svagare grupperna än i övriga. Att de som varit giftna största delen av studietiden har högre inkomster av förvärvsarbete styrks av nedanstående tablå, i vilken redovisas andelen inom de olika civilståndsgrupperna som haft 14 500 kr. och däröver i inkomst för de bägge examensgrupperna med medellång studietid.

	Ogiftna hela studietiden	Giftna mindre än 1/3 av studietiden	Giftna mer än 1/3 men högst 2/3 av studietiden	Giftna mer än 2/3 av studietiden
<i>Medellång studietid, fria fakulteter</i>				
Mer än 14 500 kr. inkomst	13	21	31	47
Mer än 25 500 kr. inkomst	7	10	18	35
<i>Medellång studietid, övriga</i>				
Mer än 14 500 kr. inkomst	10	22	27	42
Mer än 25 500 kr. inkomst	4	11	19	25

Tab. 15. De examinerade läsåret 1959/60 med uppdelning
skuldens (exkl. föräldralån)

Examensgrupp Civilstånd Boendeförhållande	Skuldsättning								
	0 kr	1—4 999 kr	5 000— 9 999 kr	10 000— 14 999 kr	15 000— 19 999 kr	20 000 kr och mer	Samtliga	Genomsnitt- lig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta
<i>Kort studietid</i>	80	46	70	33	5	6	240	5 290	7 930
Og., ej hemmaboende	19	25	31	17	3	3	98	6 360	7 890
Og., hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	4	4	2	2	—	—	12	3 980	5 960
Og., hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	14	2	7	1	—	—	24	3 050	7 320
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av stu- dietiden	7	7	10	2	—	—	26	4 590	6 280
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studie- tiden	5	2	6	2	1	—	16	5 560	8 080
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	31	6	14	9	1	3	64	4 950	9 610
<i>Medellång studietid, fria. fak.</i>	769	274	315	276	175	131	1 940	6 630	10 960
Og., ej hemmaboende	231	108	155	129	86	58	1 767	7 690	10 990
Og., hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	30	19	15	13	10	2	89	6 150	9 280
Og., hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	196	53	25	24	10	2	310	2 620	7 130
Gifta högst $\frac{1}{2}$ av stu- dietiden	100	32	55	42	29	30	288	8 110	12 420
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av stu- dietiden	75	33	36	34	25	20	1 223	7 490	11 200
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	137	29	29	34	15	19	263	6 030	12 600

¹ Därav 1 med okänd skuldsättning.

Det finns inget direkt belägg för om även maken bidragit till att minska lånebehovet genom förvärvsarbete. Uppgifter finns dock om huruvida maken någon gång under den examinerades studietid varit inskriven vid universitet eller högskola.

Make inskriven vid uni-
versitet eller högskola,
% av samtliga

Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden 27
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden 45

Av samtliga som varit gifta under någon del av sin studietid, alltså även mindre än en tredjedel av studietiden, har drygt 70 procent varit utan underhållsskyldighet, när maken varit inskriven mot knappt 60 procent när maken ej varit inskriven vid universitet eller högskola. Man känner inte

på examensgrupp, civilstånd och boendeförhållande efter netto-
storlek och genomsnittlig skuld

Examensgrupp Civilstånd Boendeförhållande	Skuldsättning								
	0 kr	1—4 999 kr	5 000— 9 999 kr	10 000— 14 999 kr	15 000— 19 999 kr	20 000 kr och mer	Samtliga	Genomsnitt- lig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta
<i>Medellång studietid, övriga</i>	323	97	148	135	118	152	973	9 320	13 950
Og., ej hemmaboende	99	26	64	59	62	60	370	10 310	14 070
Og., hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	7	1	4	3	1	4	20	9 700	14 920
Og., hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	91	19	23	14	8	5	160	4 070	9 430
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av stu- dietiden	50	17	24	20	19	40	170	11 200	15 860
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studie- tiden	31	12	17	20	16	23	119	11 060	14 960
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	45	22	16	19	12	20	134	8 860	13 340
<i>Lång studietid</i>	90	17	25	22	28	52	23	11 110	18 050
Og., ej hemmaboende	13	6	5	3	7	10	44	11 440	16 230
Og., hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	2	—	—	—	1	—	3	..	..
Og., hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	7	1	1	2	—	1	12	6 550	15 720
Gifta högst $\frac{1}{3}$ av stu- dietiden	26	5	8	8	5	17	69	11 290	18 120
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studie- tiden	31	5	4	8	13	18	79	11 810	19 430
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	11	—	7	1	2	6	27	10 590	17 860
Samtliga	1 262	434	558	466	326	341	3 387	7 610	12 120

könsfördelningen inom de olika civilståndsgrupperna, men åtminstone för de examinerade som varit gifta över två tredjedelar av tiden finns det all anledning förmoda att makens förvärvsarbete varit av stor betydelse. Särskilt bör detta gälla de kvinnliga examinerade i denna grupp.

Jämföres andelen skuldsatta inom de bägge civilståndsgrupperna finner man dessutom att den är lägre för dem som varit gifta större delen av studietiden. Såsom framgår av följande tablå är differensen störst för dem vilkas make ej varit inskriven.

	Rel. andel nettoskuldsatta	
	Make inskri- ven vid univ. och högskola	Make ej inskri- ven vid univ. och högskola
Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	58	52
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	66	69

Inte heller finns det något material över eventuella andra inkomstkällor, varför det måste konstateras att den enda påvisade förklaringen till den lägre andelen skuldsatta hos dem som varit gifta större delen av studietiden är att finna i deras högre inkomster av förvärvsarbete.

Hittills har huvudsakligen behandlats andelen skuldsatta inom olika civilståndsgrupper, medan skuldsummans storlek kommit i bakgrunden. I nedanstående tablå visas den genomsnittliga skulden för de skuldsatta inom olika examens- och civilståndsgrupper. Dessutom har medianskulden beräknats med utgångspunkt i tab. 15.

Examensgrupp Nettoskuld	Ogifta hela studie- tiden	Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studie- tiden	Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av stu- dietiden	Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studie- tiden
<i>Kort studietid</i>				
Genomsnittlig skuld	7 670	6 280	8 080	9 610
Medianskuld	7 180	6 250	7 920	8 750
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>				
Genomsnittlig skuld	10 240	12 420	11 200	12 600
Medianskuld	9 490	10 830	10 740	10 740
<i>Medellång studietid, övriga</i>				
Genomsnittlig skuld	13 190	15 860	14 960	13 340
Medianskuld	12 610	14 730	13 770	11 710
<i>Lång studietid</i>				
Genomsnittlig skuld	16 250	18 120	19 430	17 860
Medianskuld	15 320	15 520	17 690	15 000

Såsom framgår av denna tablå stiger icke lånens storlek kontinuerligt allteftersom tiden som gift ökar. För dem med kort studietid har de som varit gifta upp till en tredjedel av tiden den lägsta skulden. För examine-
rade från universitetens fria fakulteter är medianen så gott som lika stor för samtliga kategorier gifta och minst för de ogifta. Det aritmetiska medelvärdet är visserligen minst för de ogifta och störst för dem som varit gifta över $\frac{2}{3}$ men däremot mindre för dem som varit gifta mellan $\frac{1}{3}$ och $\frac{2}{3}$ av studietiden än för gifta upp till en tredjedel av studietiden. Bland de två övriga examensgrupperna återfinns de högsta skulderna hos dem som varit gifta högst $\frac{2}{3}$ av studietiden.

I följande tablå framgår att den civilståndsgrupp som haft de flesta stora lånen, varmed avses lån över 20 000 kr., genomgående har varit — utom för examinerade med kort studietid — gifta högst en tredjedel av studietiden.

Sammanfattningsvis kan beträffande civilståndets betydelse för netto-
skuldsättningen sägas att de skillnader som kan iakttagas i betydande grad sammanhänger med att förvärvsarbetsinkomsterna — både egna och makes — får större betydelse ju längre man varit gift. Dessa frågor belyses ytterligare i avsnitten om förvärvsarbetet och de gifta examinerade. Det sy-

Andel av de skuldsatta med över 20 000 kr
i lån (%)

Examensgrupp	Ogifta hela studie- tiden	Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studie- tiden	Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av stu- dietiden	Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studie- tiden
Kort studietid	3	—	—	9
Medellång studietid, fria fak.	9	16	14	15
Medellång studietid, övriga	20	33	26	22
Lång studietid	30	40	38	38

nes dock i första hand vara skuldfrekvensen som varierar, medan de genomsnittliga skulderna för dem som skuldsatt sig är ganska lika för olika civilståndsgupper.

3.5. Skuldsättning—boendeförhållanden

Efter att ha konstaterat vilken inverkan civilståndet har för de examinerades skuldsättning skall i föreliggande avsnitt boendeförhållandenas inverkan undersökas. De grundläggande uppgifterna om skuldfrekvens och genomsnittsskuld för olika boendegrupper erhålles från de tidigare behandlade tab. 14 och 15. I nedanstående tablå redovisas andelen nettoskuldsatta exkl. föräldralån för olika boendekategorier, varav framgår de markanta skillnader som råder mellan dem som bott hemma och övriga. Den avgörande skillnaden går mellan dem som varit hemmaboende under större delen av sin studietid och övriga.

Examensgrupp	Andelen nettoskuldsatta (exkl. föräldralån)		
	Ej hemma- boende un- der studie- tiden	Hemmaboende under högst $\frac{1}{2}$ studietiden	Hemmaboende mer än $\frac{1}{2}$ studietiden
Kort studietid	72	67	38
Medellång studietid, fria fak.	67	60	38
Medellång studietid, övriga	73	66	47
Lång studietid	68	58	43

Det är naturligt att de hemmaboende ej behöver skuldsätta sig i samma omfattning som andra, då de bör ha haft lägre utgifter för mat och husrum. Enligt 1957 års studentekonomiska undersökning hade ogifta hemmaboende endast ungefär tredjedelen så stora utlägg härför som de ej hemmaboende. Skillnaden i tablå ovan är som synes betydande.

Redan tidigare har konstaterats att den social-ekonomiska bakgrunden, mätt efter faderns yrke, inte är likartad för de olika boendekategorierna. Bland de hemmaboende återfinns en större andel av de mer välsituerades barn, vilket väl kan förklaras av dels att deras föräldrar har bättre möjligheter att låta sina vuxna barn bo kvar i föräldrahemmet, dels och framför allt att hemort och studieort sammanfaller i större utsträckning för dem än för övriga kategorier av studenter. I kap. 2 har också redan visats att de

Tab. 16. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) bland de examinerade läsåret

Examensgrupp Boendeförhållande	Faderns Skuld-									
	Jordbruk med binär. (ej arb.)		Folkskol- lärare m. fl.		Akade- miker (ej annorstädes redovisade)		Officerare		Direktörer, disponenter, gross- handlare	
	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta
<i>Kort studietid</i>	34	26	9	6	23	12	1	1	8	2
Ej hemmaboende	29	23	8	5	18	10	1	1	4	1
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studie- tiden	5	3	1	1	4	2	—	—	1	—
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	—	—	—	—	1	—	—	—	3	1
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>	185	124	130	87	431	214	23	13	107	40
Ej hemmaboende	169	116	105	70	246	145	15	9	67	30
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studie- tiden	9	6	8	8	49	29	3	—	10	4
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	7	2	17	9	136	40	5	4	30	6
<i>Medellång studietid, övriga</i>	103	67	49	35	167	97	16	9	84	32
Ej hemmaboende	102	67	39	30	101	73	8	6	41	20
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studie- tiden	1	—	4	2	9	6	3	—	6	2
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	—	—	6	3	57	18	5	3	37	10
<i>Lång studietid</i>	18	12	21	12	82	44	4	2	12	4
Ej hemmaboende	16	11	14	10	51	34	2	1	4	—
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studie- tiden	2	1	2	1	14	5	1	1	6	3
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	—	—	5	1	17	5	1	—	2	1

examinerade från arbetar- och jordbrukarhem i betydligt högre grad är ej hemmaboende än de som kommer från akademiker- eller direktörshem.

Den lägre skuldsättningsfrekvensen bland de hemmaboende kan således till någon del vara beroende på dess i förhållande till övriga boendegrupper större andel examinerade från akademiker- och direktörshem. Skuldsättningen för olika boendekategorier bör därför också undersökas med den social-ekonomiska faktorn konstanthållen.

Då den största skillnaden i andelen skuldsatta finns mellan de ej hemmaboende och hemmaboende mer än halva tiden jämförs endast dessa båda grupper i tablan överst på s. 52 (se också tab. 16) över andelen skuldsatta med olika social bakgrund. Här bekräftas åter den sociala bakgrundens

1959/60 efter faderns yrke med uppdelning efter examensgrupper och boendeförhållande

yrke sättning													
Handlande, handels- resande, hantverks- mästare		Högre tjänstemän utom akade- miker, vissa fria yrken		Övriga tjänstemän		Arbetare		Obestämt yrke		Uppgift saknas		Samtliga	
Totala antalet	därv skuldsatta	Totala antalet	därv skuldsatta	Totala antalet	därv skuldsatta	Totala antalet	därv skuldsatta	Totala antalet	därv skuldsatta	Totala antalet	därv skuldsatta	Totala antalet	därv skuldsatta
31	19	24	14	30	20	70	54	—	—	10	6	240	160
22	15	20	12	18	14	63	50	—	—	7	5	190	136
3	3	—	—	1	1	3	2	—	—	—	—	18	12
6	1	4	2	11	5	4	2	—	—	3	1	32	12
236	137	296	187	188	119	270	213	3	1	71	36	1940	1171
177	115	189	139	119	84	206	170	2	1	49	22	1344	901
23	12	35	17	20	12	27	22	1	—	7	5	192	115
36	10	72	31	49	23	37	21	—	—	15	9	404	155
109	76	142	100	118	92	148	115	—	—	37	27	973	650
84	59	90	66	86	69	117	98	—	—	31	23	699	511
4	4	16	12	7	7	8	5	—	—	—	—	58	38
21	13	36	22	25	16	23	12	—	—	6	4	216	101
20	12	33	22	18	12	22	22	—	—	4	2	234	144
17	9	17	11	15	11	15	15	—	—	3	2	154	104
1	1	6	6	2	1	2	2	—	—	1	—	37	21
2	2	10	5	1	—	5	5	—	—	—	—	43	19

stora betydelse för skuldsättningens omfattning, då andelen skuldsatta inom samma boendegrupper alltid är betydligt lägre för ungdomar från akademiker- och direktörshem än för dem från arbetarhem. Skillnaden mellan andelen skuldsatta akademiker- och arbetarungdomar varierar från 10 till 30 procentenheter och är ändå större mellan examinerade från direktörs- resp. arbetarhem. Omvänt är dock också mycket tydligt att i samtliga social-ekonomiska grupper där jämförelse är möjlig de examinerade som bott hemma mer än 1/2 av studietiden har väsentligt lägre skuldfrekvens än de ej hemmaboende.

Beträffande lånens storlek för studenter med olika boendeförhållanden (tab. 17) så råder samma samband som för skuldfrekvensen, dvs. de högsta

Examensgrupp Boendeförhållanden	Faderns yrke											
	Jordbruk med bi- näringar (ej arb.)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annorst. redov.)	Officerare	Direktörer, dispo- nenter, grosshandl.	Handl. handelsres. hantv.mäst.	Högre tjm utom ak, vissa fria yrken	Övr. tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga
<i>Kort studietid</i>												
Ej hemmaboende	79	63	56	..	..	68	60	78	79	—	71	72
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	—	—	—	—	..	17	..	45	..	—	..	38
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>												
Ej hemmaboende	69	67	59	60	45	65	74	71	83	..	45	67
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	29	53	29	..	20	28	43	47	57	—	60	38
<i>Medellång studietid, övriga</i>												
Ej hemmaboende	66	77	72	75	49	70	73	80	84	—	74	73
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	—	50	32	..	27	62	61	64	52	—	67	47
<i>Lång studietid</i>												
Ej hemmaboende	69	71	67	..	—	53	65	73	100	—	..	68
Hemmaboende mer än 1/2 studietiden	—	..	29	—	..	..	50	—	..	—	—	43

genomsnittliga skulderna återfinnes för icke hemmaboende och de lägsta för hemmaboende mer än halva studietiden. De som bott hemma under endast en mindre del intar en mellanställning, men lånens storlek ligger i genomsnitt närmare de icke hemmaboendes. I nedanstående tablå redovisas det genomsnittliga lånebeloppet för de skuldsatta (nettoskuld exkl. föräldralån),

Examensgrupp	Ej hemma- boende un- der studie- tiden	Hemmabo- ende under högst $\frac{1}{2}$ studietiden	Hemmabo- ende mer än $\frac{1}{2}$ studietiden
Kort studietid.....	8 120	6 100	7 600
Medellång studietid, fria fak.	11 620	10 230	7 810
Medellång studietid, övriga	14 550	14 680	10 600
Lång studietid	19 400	15 500	13 460

Motsvarande belopp uttryckta i medianvärden har icke kunnat beräknas. Uppgifter finns dock för de ogifta, varför medianen för nettoskulden (exkl. föräldralån) för enbart dessa redovisas i följande tablå. Medianen ligger genomgående något lägre än det aritmetiska genomsnittet. För hemmaboende mer än halva tiden är skillnaden mellan de bägge mätmetoderna störst. Detta sammanhänger med att just bland dessa förekommer en stor mängd skuldsatta med små lån.

Andelen skuldsatta varierar för de examinerade med samma boendeförhållande men med olika social bakgrund enligt vad som tidigare visats. Av tab. 17 framgår att de genomsnittliga skulderna för de skuldsatta däremot i

Examensgrupp	Ogifta hela studietiden, nettoskuld (exkl. föräldralån)		
	Ej hemma- boende un- der studie- tiden	Hemmaboen- de högst $\frac{1}{2}$ studietiden	Hemmaboen- de mer än $\frac{1}{2}$ studietiden
<i>Kort studietid</i>			
Medelvärde	7 890	5 960	7 320
Median	7 350	5 000	7 140
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>			
Medelvärde	10 990	9 280	7 130
Median	10 230	8 500	5 800
<i>Medellång studietid, övriga</i>			
Medelvärde	14 070	14 920	9 430
Median	13 850	9 380	8 380
<i>Lång studietid</i>			
Medelvärde	16 230	..	..
Median	15 110	..	..

allmänhet är störst för examinerade från direktörs-, akademiker- och högre tjänstemannahem och lägst bland examinerade från arbetarhem då det gäller de ej hemmaboende. För de hemmaboende är avvikelserna mindre.

Man kan alltså fastställa att de hemmaboende är i gynnsammare ställning än övriga studenter, då de för det första redovisar lägre andel skuldsatta och för det andra redovisar en lägre genomsnittlig skuld för dem som är skuldsatta. Slutligen bör dock undersökas i vilken utsträckning den hemmaboende studenten har haft förvärvsarbete, som kompenserat den lägre skuldsättningen. I efterföljande tablå redovisas hur stor andel av de ogifta examinerade med medellång studietid som haft någon form av inkomster av förvärvsarbete under studietiden och dessutom den beräknade medelinkomsten (medianen).

Examensgrupp	Ogifta hela studietiden		
	Ej hemma- boende un- der studie- tiden	Hemmaboen- de högst $\frac{1}{2}$ studietiden	Hemmaboen- de mer än $\frac{1}{2}$ studietiden
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>			
Andel med någon inkomst av förvärvsarbete (%)	77	84	83
Medianinkomst	5 070	8 790	7 180
<i>Medellång studietid, övriga</i>			
Andel med någon inkomst av förvärvsarbete (%)	76	..	82
Medianinkomst	6 080	..	8 210

Såsom framgår har de icke hemmaboende både något mindre andel som redovisar inkomst av förvärvsarbete och lägre inkomster än de hemmaboende. Diskrepanserna är dock inte av den storleksordning att de skulle kunna tänkas ha någon avgörande betydelse för skuldsättningen.

Sammanfattningsvis kan sålunda konstateras att boendeförhållandena, här endast redovisat såsom icke hemmaboende, hemmaboende högst halva tiden och hemmaboende mer än halva tiden, synes ha mycket stor betydelse

Tab. 17. Genomsnittlig nettoskuld (exkl. föräldralån) bland de examinerade läsåret 1959

Examensgrupp Boendeförhållande	Faderns Skuld-			
	Jordbruk med binär. (ej arb.)		Folkskollärare m. fl.	
	Genom- snittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genom- snittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta
<i>Kort studietid</i>				
Ej hemmaboende	5 060	6 380	6 070	9 720
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	..	..	..	..
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	—	—	—	—
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>				
Ej hemmaboende	7 680	11 200	7 510	11 270
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	8 030	12 050	7 110	7 110
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	3 290	11 500	6 280	11 860
<i>Medellång studietid, övriga</i>				
Ej hemmaboende	8 740	13 300	13 850	18 010
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	—	—	..	..
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	—	—	2 370	4 730
<i>Lång studietid</i>				
Ej hemmaboende	13 000	18 910	14 460	20 240
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	..	..	..	..
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	—	—	..	..

Examensgrupp Boendeförhållande	Faderns Skuld-			
	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken		Övriga tjänstemän	
	Genom- snittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genom- snittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta
<i>Kort studietid</i>				
Ej hemmaboende	5 570	9 280	6 060	7 790
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	—	—	..	..
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	..	..	3 600	7 900
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>				
Ej hemmaboende	9 130	12 410	7 870	11 150
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	4 780	9 840	7 550	12 580
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	3 190	7 420	3 700	7 890
<i>Medellång studietid, övriga</i>				
Ej hemmaboende	11 210	15 290	11 020	13 730
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	8 380	11 170	18 590	18 590
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	6 640	10 870	9 460	14 780
<i>Lång studietid</i>				
Ej hemmaboende	14 730	22 760	14 340	19 550
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	20 550	20 550	..	..
Hemmab mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	5 470	10 940	—	—

/60 efter faderns yrke med uppdelning på examensgrupper och boendeförhållande

yrke
sättning

Akademiker (ej annorstädes redovisade)		Officerare		Direktörer, disponenter, grosshandlare		Handlande, handelsresande, hantverksmästare	
Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta
8 680	15 600	..	..	..	..	5 070	7 440
..	..	—	—	—	—	..	..
—	—	—	—	..	..	970	5 800
7 360	12 480	10 770	17 940	6 310	14 090	7 470	11 500
5 970	10 090	..	..	2 660	6 650	5 770	11 060
1 940	6 580	..	..	2 010	10 050	1 920	6 910
11 300	15 640	3 990	5 320	6 030	12 370	11 190	15 930
12 270	18 410	—	—	3 450	10 350	..	..
3 050	9 650	..	..	2 390	8 850	7 270	11 750
13 820	20 730	..	..	—	—	9 990	18 880
5 570	15 600	..	..	..	..	..	..
3 620	12 300	—	—	..	..	..	..

yrke
sättning

Arbetare		Obestämt yrke		Uppgift saknas		Samtliga	
Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtl.	D:o för de skuldsatta
5 830	7 340	—	—	5 560	7 780	5 810	8 120
..	..	—	—	—	—	4 070	6 100
..	..	—	—	..	..	2 850	7 600
8 690	10 530	..	..	4 250	9 460	7 790	11 620
9 310	11 430	—	—	3 740	5 240	6 130	10 230
3 790	6 690	—	—	7 520	12 530	3 000	7 810
11 540	13 780	—	—	10 850	14 630	10 640	14 550
7 980	12 760	—	—	—	—	9 620	14 680
4 970	9 530	—	—	5 820	17 450	4 960	10 600
16 570	16 570	—	—	..	..	13 100	19 400
..	..	—	—	—	—	8 800	15 500
..	..	—	—	—	—	5 950	13 460

för skuldsättningen. Andelen skuldsatta är mellan 25 och 34 procentenheter lägre bland dem som varit hemmaboende under större delen av sin studietid än bland de icke hemmaboende. Likaså har de hemmaboende lägre lån.

3.6. Skuldsättning — studentbetyg

För att som nyinskriven erhålla räntefritt lån och statsgaranterat lån kräves bl. a. att den studerande i studentexamen erhållit ett medelbetyg på för närvarande lägst Ba. Det är därför av intresse att något belysa i vilken utsträckning skuldfrekvens, skuldbeloppen och skuldens fördelning på olika skuldformer varierar med avseende på studentbetyget. Mot bakgrund av att skuldfördelningen här intar en central plats avser redovisningen bruttoskuldsättningen. För att så långt möjligt eliminera inverkan av den varierande betygsfördelningen i de olika examensgrupperna har analysen begrän-

Tab. 18. Examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid vid fria fakulteter med uppdelning på studentbetyg efter olika skuldformer samt genomsnittlig bruttostudieskuld

Skuldform	Studentbetyg					Ej vanlig student-ex.	Samtliga
	B-Ba	Ba-AB	AB-a	a-A	Okänt		
<i>Inga lån</i>	97	208	125	21	12	30	493
<i>Lån av föräldrar el andra anh.</i>							
Antal skuldsatta	110	291	151	24	13	29	618
Genomsnittlig skuld för samtl.	2 590	2 150	1 790	1 050	1 370	1 450	2 010
D:o för de skuldsatta	7 040	6 490	6 210	3 890	4 750	5 100	6 320
<i>Lån av andra privatpersoner</i>							
Antal skuldsatta	20	53	23	1	3	9	109
Genomsnittlig skuld för samtl.	340	210	130	..	..	510	210
D:o för de skuldsatta	5 010	3 480	2 860	..	..	5 740	3 800
<i>Räntefria lån</i>							
Antal skuldsatta	27	234	251	44	16	31	603
Genomsnittlig skuld för samtl.	570	1 310	2 860	2 590	2 300	1 790	1 720
D:o för de skuldsatta	6 320	4 920	5 990	5 230	6 480	5 890	5 540
<i>Statsgaranterade lån och akademikerlån</i>							
Antal skuldsatta	133	496	266	46	24	49	1 014
Genomsnittlig skuld för samtl.	3 860	5 210	3 400	2 570	4 670	4 250	4 330
D:o för de skuldsatta	8 680	9 230	6 710	4 980	8 760	8 860	8 280
<i>Värnpliktslån</i>							
Antal skuldsatta	12	16	4	—	—	2	34
Genomsnittlig skuld för samtl.	160	70	..	—	—	..	70
D:o för de skuldsatta	4 110	4 010	..	—	—	..	4 110
<i>Övriga lån</i>							
Antal skuldsatta	85	201	72	13	9	30	410
Genomsnittlig skuld för samtl.	2 260	1 230	760	2 480	2 250	2 970	1 440
D:o för de skuldsatta	7 940	5 400	5 560	16 980	11 260	10 090	6 790
Samtliga examinerade	299	880	525	89	45	102	1 940

sats till att avse endast de examinerade med medellång studietid, fria fakulteter. Uppgifter om bruttoskuldsättningens fördelning på olika skuldformer för denna grupp redovisas i tab. 18.

Inledningsvis redovisas i följande tablå uppgifter om skuldsättningsfrekvens och genomsnittsskuld i de olika studentbetygsgrupperna. Det bör beaktas att här och i fortsättningen av praktiska skäl medelbetygsgrupperna angivits som B—Ba, Ba—AB o. s. v. Ett medelbetyg på exakt Ba har förts till gruppen Ba—AB, exakt AB till gruppen AB—a etc.

Medelbetyg	Andel brutto- skuldsatta	Genomsnittlig bruttoskuld Samtliga	Skuldsatta
B—Ba	67,6	9 780	14 090
Ba—AB	76,4	10 180	13 290
AB—a	76,2	8 980	11 970
a—A	76,4	8 750	11 500
Okänt	73,3	10 750	14 680
Ej vanl. stud.ex.	70,6	11 030	13 900
Samtliga	74,6	9 780	13 010

De examinerade med ett studentmedelbetyg under Ba är som synes skuldsatta i mindre omfattning än övriga examinerade. Skuldfrekvensen i de tre betygsklasserna över Ba är däremot så gott som exakt densamma. De genomsnittliga skuldbeloppen för de skuldsatta är högst för den lägsta studentbetygsklassen och lägst för de examinerade med ett studentmedelbetyg mellan a och A. Denna olikhet i den genomsnittliga skuldsättningen sammanhänger troligen delvis med att studietiden har en tendens att vara kortare för de examinerade med höga betyg jämfört med dem med låga betyg. De större möjligheterna för studerande med goda studentbetyg att erhålla stipendier inverkar också.

Även fördelningen på olika skuldformer varierar mellan betygsgrupperna. Detta belyses av följande tablå, som sammanställts ur tab. 18.

Skuldform	Studentmedelbetyg				Okänt	Ej vanlig stud.ex.	Samt- liga
	B—Ba	Ba—AB	AB—a	a—A			
Lån av föräldrar o. andra anhör.	26,5	21,1	19,9	12,0	12,7	13,1	20,5
Lån av andra privatpersoner	3,5	2,1	1,4	0,7	1,5	4,6	2,1
Räntefria lån	5,8	12,9	31,8	29,6	21,4	16,2	17,6
Statsgar. lån o. akademikerlån ..	39,5	51,1	38,0	29,4	43,5	38,6	44,4
Värnpliktslån	1,6	0,7	0,4	—	—	0,5	0,7
Övriga lån	23,1	12,1	8,5	28,3	20,9	27,0	14,7
Samtliga	100	100	100	100	100	100	100

Föräldralånen spelar således den största relativa rollen för de examinerade med de lägsta studentbetygen. Ju högre studentbetyget är desto mindre roll spelar föräldralånen och lån från andra privatpersoner. De statliga lånen däremot täcker endast sammanlagt 45 procent av bruttoskulden för gruppen med studentmedelbetyget B—Ba men 64 procent för gruppen Ba—AB och nästan 70 procent i gruppen AB—a. Övriga lån svarar för drygt 28 procent av bruttoskuldssättningen för de examinerade med de högsta betygen men ligger väsentligt lägre för övriga examinerade.

Skuldbeloppen för de olika skuldformerna fördelas i tab. 19 efter skuldens storlek. Även denna tabell avser de examinerade med medellång studietid vid fria fakulteter.

Tab. 19. Examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid, fria fakulteter, efter bruttoskuldens storlek, studentbetyg och olika skuldformer

Skuldbelopp Studer.betyg	Lån från föräldr. el. andra anh.	Lån från andra priv.pers.	Räntefria lån	Statsgar. och akad. lån	Värnplikts- lån	Övriga lån
0 kr.....	1 322	1 831	1 337	926	1 906	1 529
B—Ba	189	279	272	166	287	214
Ba—AB	589	827	646	384	864	679
AB—A	439	590	319	302	610	528
Betyg okänt	32	42	29	21	45	36
Ej vanlig stud.ex.	73	93	71	53	100	72
1—4 999 kr	322	78	287	385	13	268
B—Ba	51	12	18	41	5	48
Ba—AB	146	41	124	158	7	134
AB—A	100	19	118	160	—	58
Betyg okänt	6	2	5	9	—	5
Ej vanlig stud.ex.	19	4	22	17	1	23
5 000—9 999 kr	148	20	252	289	21	80
B—Ba	30	5	4	50	7	21
Ba—AB	69	5	94	132	9	39
AB—A	38	5	137	82	4	17
Betyg okänt	6	1	9	7	—	2
Ej vanlig stud.ex.	5	4	8	18	1	1
10 000—14 999 kr	85	7	53	183	—	30
B—Ba	15	2	2	23	—	6
Ba—AB	46	5	12	105	—	18
AB—A	20	—	37	43	—	4
Betyg okänt	1	—	2	5	—	—
Ej vanlig stud.ex.	3	—	—	7	—	2
15 000—19 999 kr	31	3	8	94	—	8
B—Ba	5	—	2	12	—	3
Ba—AB	17	2	3	60	—	4
AB—A	7	—	3	18	—	1
Betyg okänt	—	—	—	1	—	—
Ej vanlig stud.ex.	2	1	—	3	—	—
20 000 kr och mer	32	1	3	63	—	24
B—Ba	9	1	1	7	—	7
Ba—AB	13	—	1	41	—	6
AB—A	10	—	—	9	—	5
Betyg okänt	—	—	—	2	—	2
Ej vanlig stud.ex.	—	—	1	4	—	4
Okänt om skuld	—	—	—	—	—	1
B—Ba	—	—	—	—	—	—
Ba—AB	—	—	—	—	—	—
AB—A	—	—	—	—	—	1
Betyg okänt	—	—	—	—	—	—
Ej vanlig stud.ex.	—	—	—	—	—	—
Antal personer	1 940	1 940	1 940	1 940	1 940	1 940

3.7. Skuldsättning — studieort

Andelen skuldsatta liksom skuldbeloppens genomsnittliga storlek varierar kraftigt mellan de fyra universitetsstäderna Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm. Detta framgår av tab. 20, som belyser situationen för å ena sidan medicine licentiater och å andra sidan examinerade från filosofisk fakultet, dvs. filosofie magistrar, filosofie kandidater och politices magistrar.

Tab. 20. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) och genomsnittligt skuldbelopp för examinerade läsåret 1959/60 med filosofisk grundexamen eller med. lic.-examen.

Fördelning efter studieort

Examen Studieort	Hela antalet exami- nerade	Därav skuld- satta	Skuld- satta i % av hela antalet	Genom- snittlig nettoskuld för samtliga	Genom- snittlig nettoskuld för de skuldsatta
<i>Fil. kand., fil. mag. o. fil. pol. mag.</i>					
Uppsala	561	384	68	8 060	11 780
Lund	520	356	68	7 170	10 470
Göteborg	161	85	53	4 220	7 980
Stockholm	420	183	44	3 940	9 040
<i>Med. lic.</i>					
Uppsala	50	33	66	9 980	15 130
Lund	45	29	64	14 240	22 090
Göteborg	29	17	59	9 080	15 490
Stockholm	80	45	56	8 780	15 620

Andelen skuldsatta är störst i Uppsala och Lund och lägst i Stockholm. Skillnaderna mellan skuldbeloppens storlek för de skuldsatta är inte påtagliga.

Förklaringen till att studenterna i Uppsala och Lund skuldsätter sig i större omfattning får sökas på två håll. Dels finansierar de icke sina studier genom förvärvsarbete i lika hög grad som man gör i Göteborg och Stockholm, dels är andelen hemmaboende lägre i Uppsala och Lund än i Göteborg och Stockholm. Beträffande förvärvsarbetets omfattning på de olika studieorterna hänvisas till kap. 4, där det framgår att av samtliga examinerade vid universitetens fria fakulteter (således ej medicine licentiater) har över 70 procent i Stockholm innehaft förvärvsarbete mot endast ungefär 45 procent av de examinerade i Uppsala och Lund. I nedanstående tablå framgår andelen ej hemmaboende vid de fria fakulteterna i de olika studieorterna. Medan i Uppsala nästan 90 procent inte bott hemma

Rel. andelen
ej hemma-
boende

Uppsala	89
Lund	77
Göteborg	57
Stockholm	39

under någon del av studietiden är motsvarande andel för Stockholm endast knappt 40 procent.

Man torde alltså våga dra den slutsatsen att de olikheter i skuldsättning som kan iakttagas mellan studieorterna i mycket betydande grad sammanhänger med skiljaktigheter i förvärvsarbetsmöjligheter och möjligheter att bo i föräldrahemmet under studietiden. Dessutom torde man få räkna med vissa skillnader med avseende på kostnaderna för mat och husrum, resor o. d. Dessa skillnader kan dock icke verifieras i föreliggande undersökning.

3.8. Skuldsättning — statsstipendier

För att vara behörig att erhålla statsstipendium (naturastipendium) skall den studerande bl. a. ha omkring Ba i genomsnittligt studentbetyg. Hän-syn tas vid tilldelningen också till ekonomiska faktorer som föräldrainkomst, antal syskon, förmögenhet m. m. För den period denna undersökning avser kan föräldrainkomstgränsen sägas ha legat strax ovanför 20 000 kr. Vid en bedömning av statsstipendieringens betydelse för skuldsättningen är det således framför allt indelningarna efter studentbetyg och faderns yrke som bör beaktas.

Drygt 25 procent av samtliga examinerade 1959/60 har innehaft naturastipendium under någon del av studietiden. Stipendiefrekvensen varierar dock ganska mycket mellan olika examina (tab. 21). Juris kandidaterna och medicine licentiaterna redovisar en så låg stipendieandel som 10 resp. 13 procent, medan å andra sidan gymnastikdirektörer, agronomer, socionomer och teologie kandidater redovisar andelar på 31—46 procent. Tidigare har visats att ungdomar, vilkas fäder är akademiker, direktörer e. d. i större

Tab. 21. Statsstipendiefrekvensen bland de examinerade läsåret 1959/60 med fördelning efter examen

Examen	Samtliga examine-rade	Antalet stats-stipendiater	Statsstip. i % av samtliga examine-rade
Teol. kand.	83	26	31,3
Jur. kand.	188	19	10,1
Med. lic.	204	27	13,2
Fil. kand.	687	176	25,6
Pol. mag.	21	5	23,8
Fil. mag.	961	282	29,3
Civilingenjör.	481	124	25,8
Civilekonom	234	47	20,1
Tandläkare	183	32	17,5
Apotekare	11	1	..
Jägmästare	25	5	20,0
Agronom	39	15	38,5
Veterinär	30	6	20,0
Gymn.dir.	61	28	45,9
Socionom	179	56	31,3
Samtliga	3 387	849	25,1

Tab. 22. De examinerade läsåret 1959/60 efter förekomst av statsstipendium, genomsnittlig ålder vid examen och faders yrke

Faders yrke	Samtliga examinerade	Därav statsstipendiater	Statsstip. i procent av samtliga	Genomsnittlig ålder vid examen	
				Samtliga examinerade	Statsstipendiater
Jordbruk med binär. (utom arb.)	340	121	35,6	28,2	26,5
Folkskollärare m. fl.	209	44	21,1	26,5	25,5
Akademiker (ej annorst. redov.)	703	58	8,3	26,5	25,1
Officerare.	44	1	2,3	27,3	..
Direktörer, disponenter, grosshandl.	211	14	6,6	26,6	23,7
Handlande, handelsres., hantv.mäst.	396	103	26,0	28,0	25,6
Högre tjänstemän utom ak., vissa fria yrken ..	495	112	22,6	27,1	25,1
Övriga tjänstemän	354	123	34,7	26,7	25,1
Arbetare.	510	240	47,1	27,0	25,7
Obestämt yrke.	3	2	..	..	..
Uppgift saknas	122	31	25,4	30,2	26,3
Samtliga	3 387	849	25,1	27,2	25,6

utsträckning går till de båda förutnämnda studiebanorna än övriga. Den senare gruppen examinerade rekryterar en betydligt större andel från arbetar- och jordbrukarhem.

Skillnaden i stipendieinnehav mellan de olika social-ekonomiska grupperna är betydande (tab. 22). Examinerade, vilkas fäder är akademiker, officerare eller direktörer o. d., har innehaft statsstipendium endast till 2—8 procent. Av de examinerade som kommer från arbetarhem har däremot 47 procent innehaft stipendium och av dem vilkas fäder tillhör grupperna övriga tjänstemän eller jordbrukare ungefär 35 procent.

Denna sociala struktur för de stipendierade medför också att andelen hemmaboende är väsentligt högre bland icke-stipendiaterna än bland stipendiaterna.

	Stipendiater	Icke stipendiater
Ej hemmaboende under studietiden	83	66
Hemmaboende högst $\frac{1}{2}$ studietiden	7	10
Hemmaboende mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	10	24
Samtliga	100	100

Den genomsnittliga examensåldern för stipendierade är lägre än för samtliga, vilket framgår av tab. 22. Detta gäller som synes samtliga social-ekonomiska grupper. Då emellertid fördelningen efter genomsnittsbetyg är väsentligt olika mellan stipendiater och icke-stipendiater och man som tidigare anförts torde kunna anta att studietiden är kortare för dem med högt studentbetyg än för dem med lågt bör undersökas om det finns några olik-

heter i studietid mellan stipendiater och icke-stipendiater om studentbetyget hålles konstant.

De två gruppernas fördelning efter studentmedelbetyg är följande:

	B—Ba	Ba—AB	AB—a	a—A	Okänt	Ej vanl. stud.ex.	Samtliga
Stipendiater	26	267	341	64	18	133	849
Ej stipendiater	397	1 238	497	58	55	286	2 531
Samtliga	423	1 505	838	122	73	419	3 380

¹ För 7 personer är det okänt om stipendium innehafts eller ej.

I tab. 23 redovisas för de examinerade i studentmedelbetygsgrupperna Ba—AB och AB—a den genomsnittliga bruttostudietiden dels för statsstipendiater, dels för icke-stipendiater. Skillnaden är som synes betydande för de flesta examina. För filosofie magisterexamen exempelvis uppgår skillnaden till omkring 20 månader i båda betygsgrupperna. För juris kandidatexamen är skillnaden 10—13 månader och för filosofie kandidatexamen i den lägre betygsgruppen 21 månader och i den högre 13 månader.

Man kan alltså konstatera att för studerande med samma förutsättningar med avseende på studentbetyg bruttostudietiden är väsentligt kortare för dem som innehaft naturastipendium under studietiden än för övriga.

Såsom tidigare nämnts har ungefär varannan examinerad som kommer från arbetarhem innehaft stipendium under någon del av sin studietid, medan motsvarande andel för examinerade från akademiker- och direktörshem är mindre än en på tio. Vidare har av icke-stipendiaterna var fjärde varit hemmaboende under större delen av studietiden, medan av stipendiaterna endast var tionde varit hemmaboende. Stipendiaterna består med andra ord i högre grad än icke-stipendiaterna av sådana kategorier examinerade som tidigare har kunnat konstateras ha hög skuldsättningsfrekvens.

Tab. 23. De examinerade läsåret 1959/60 med studentmedelbetyg mellan Ba och a efter examen, genomsnittlig bruttostudietid och med uppdelning på statsstipendiater och icke-statsstipendiater

Examen	Ba—AB		AB—a	
	Statsstip.	Ej statsstip.	Statsstip.	Ej statsstip.
Teol. kand.	45,6	52,8	47,7	51,7
Jur. kand.	50,7	63,6	54,0	63,5
Med. lic.	..	103,2	89,5	98,2
Fil. kand.	35,7	56,6	41,1	54,3
Pol. mag.	..	64,2	..	..
Fil. mag.	49,5	70,8	51,1	71,4
Civilingenjör.	50,9	63,5	50,6	56,2
Civilekonom	38,4	52,0	41,0	54,8
Tandläkare	58,8	62,0	59,2	58,0
Apotekare	—	70,6	..	..
Jägmästare	..	50,5	..	..
Agronom	..	59,1	—	—
Veterinär	..	89,9	..	..
Gymn. dir.	24,7	29,4	24,0	26,0
Socionom	33,4	34,5	..	..

Tab. 24. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) samt genomsnittligt skuldbelopp bland de examinerade läsåret 1959/60 efter förekomst av statsstipendium samt med uppdelning på examensgrupper och boendeförhållande

Examensgrupp Boendeförhållande	Statsstipendiatier				Icke-statsstipendiatier				
	Totala an- talet	därav skuld- satta	Ge- nom- snitt- lig skuld för samt- liga	D:o för de skuld- satta	Totala an- talet	därav skuld- satta	okänt om skuld	Ge- nom- snitt- lig skuld för samt- liga	D:o för de skuld- satta
<i>Kort studietid</i>	84	73	6 400	7 360	155	86	—	4 640	8 360
Ej hemmab. under studietiden	69	61	6 470	7 320	120	74	—	5 370	8 710
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	7	6	5 360	6 250	11	6	—	3 250	5 950
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	8	6	6 660	8 880	24	6	—	1 580	6 320
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>	508	425	7 450	8 910	1 428	743	2	6 340	12 170
Ej hemmab. under studietiden	420	361	8 070	9 390	920	537	1	7 670	13 130
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	35	28	5 620	7 030	157	87	1	6 240	11 270
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	53	36	3 790	5 580	351	119	—	2 880	8 490
<i>Medellång studietid, övriga</i>	224	195	10 630	12 270	748	454	—	8 920	14 700
Ej hemmab. under studietiden	190	170	10 900	12 180	508	340	—	10 540	15 750
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	8	6	11 210	14 950	50	32	—	9 370	14 630
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	26	19	8 470	11 590	190	82	—	4 470	10 370
<i>Lång studietid</i>	33	26	12 570	15 950	200	118	—	10 920	18 510
Ej hemmab. under studietiden	28	22	12 650	16 100	125	82	—	13 310	20 290
Hemmab. högst $\frac{1}{2}$ studietiden	4	3	..	..	32	18	—	8 590	15 280
Hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	1	1	..	..	43	18	—	5 720	13 660

Anm. För sammanlagt 7 personer är det okänt om stipendium innehafts eller ej.

I tab. 24 redovisas antalet nettoskuldsatta exkl. föräldralån och genomsnittliga skuldbelopp med fördelning efter stipendieinnehav. Sammanfattande uppgifter om de fyra examensgrupperna framgår av följande tablå:

Examensgrupp	Stipendiatier		Icke stipendiatier	
	Andel skuldsatta	Belopp	Andel skuldsatta	Belopp
Kort studietid	87	7 360	55	8 360
Medellång studietid, fria fakulteter	84	8 910	52	12 170
Medellång studietid, övriga	87	12 270	61	14 700
Lång studietid	79	15 950	59	18 510

Skuldsättningsfrekvensen är som synes genomgående betydligt högre bland stipendierna än bland icke-stipendierna, medan de genomsnittliga skuldbeloppen för de skuldsatta är högre för icke-stipendierna.

Även vid en fördelning efter den examinerades boendeförhållanden står sig de funna tendenserna.

Examensgrupp Boendeförhållanden	Stipendiaterna		Icke-stipendiaterna	
	Andel skuldsatta	Belopp	Andel skuldsatta	Belopp
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>				
Ej hemmaboende under studietiden	86	9 390	58	13 130
Hemmaboende högst $\frac{1}{2}$ studietiden	80	7 030	55	11 270
Hemmaboende mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	68	5 580	34	8 490
<i>Medellång studietid, övriga</i>				
Ej hemmaboende under studietiden	89	12 180	67	15 750
Hemmaboende högst $\frac{1}{2}$ studietiden	75	14 950	64	14 630
Hemmaboende mer än $\frac{1}{2}$ studietiden	73	11 590	43	10 370

Stipendierna är uppenbarligen en kategori, som har synnerligen hög andel skuldsatta, vilket delvis men icke helt kan förklaras av deras sociala bakgrund och att de inte så ofta är hemmaboende. Att genomsnittsbeloppen är lägre sammanhänger givetvis med dels deras kortare studietid, dels att de på grund av stipendierna inte har lika stort lånebehov som icke-stipendierna.

Tidigare har visats att stipendierna har högre genomsnittliga studentbetyg än icke-stipendierna. Skillnaden i skuldsättningsfrekvens mellan stipendiaterna och övriga bör därför till en del kunna förklaras av det faktum att bland icke-stipendierna finns en grupp som just på grund av sina låga studentbetyg icke kunnat erhålla någon form av statlig hjälp för att finansiera sina studier. Såsom förut påvisats utgör de statliga lånen den mest betydande låneformen för examinerade med studentmedelbetyg över Ba, men spelar väsentligt mindre roll för dem med ett studentmedelbetyg under Ba.

3.9. Skuldsättning för gifta studerande

I tab. 25 redovisas uppgifter om skuldfrekvens och genomsnittsskuld för de examinerade som varit gifta någon del av sin studietid med uppdelning på om maken varit inskriven vid universitet eller högskola eller ej. Här har också medtagits uppgifter om makens nettoskuldsättning.

De examinerade som har make som är inskriven vid universitet eller högskola är nettoskuldsatta till 66 procent om de varit gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden och till 58 procent om de varit gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden. Om maken ej varit inskriven vid universitet eller högskola är procenttalen 69 resp. 52. Skillnaden i skuldfrekvens är således inte särskilt stor med avseende på om maken varit inskriven vid högre läroanstalt eller ej.

De genomsnittliga skuldbeloppen för de skuldsatta är däremot väsentligt olika. De examinerade vilkas make varit inskriven vid universitet eller

Tab. 25. Antalet nettoskuldsatta (exkl. föräldralån) samt genomsnittlig skuld bland de gifta examinerade läsåret 1959/60 efter tiden som gifta, samt makes studieförhållanden och skuldsättning

Makes studier	Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden					Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden			
	Totala antalet	därav skuldsatta	Okänt om skuld	Genomsnittlig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta	Totala antalet	därav skuldsatta	Genomsnittlig skuld för samtliga	D:o för de skuldsatta
<i>Make inskriven vid universitet eller högskola</i>									
Exklusive makes nettoskuldsättning	198	131	—	8 510	12 870	133	77	6 910	11 940
Inklusive makes nettoskuldsättning	198	131	—	14 540	21 970	133	77	11 550	19 940
<i>Make ej inskriven vid universitet eller högskola</i>									
Exklusive makes nettoskuldsättning	238	164	1	9 750	14 150	346	180	6 850	13 160
Inklusive makes nettoskuldsättning	238	164	1	9 430	13 770	346	180	7 140	13 720
<i>Okänt om maken varit inskriven vid universitet eller högskola</i>									
Exklusive makes nettoskuldsättning	1	—	—	..	..	9	7	9 680	12 440
Inklusive makes nettoskuldsättning	1	—	—	..	..	9	7	9 680	12 440

högskola redovisar ung. 6 000—7 000 kr. skuld för maken. Om man ser skuldsättningen exklusive makens nettoskuldsättning redovisar de studerande vilkas make ej bedrivit högre studier något högre genomsnittlig skuldsättning. Medräknas däremot makes nettoskuldsättning ligger givetvis de examinerade vilkas make studerat vid universitet eller högskola betydligt högre.

I tab. 26 redovisas skuldsituationen för de gifta examinerade med hänsyn tagen till den underhållsskyldighet de har.

Bakom underhållsskyldighetens uppdelning i konsumtionsenheter i tab. 26 ligger följande resonemang. Hänsyn bör tagas till dels åldern hos den person varemot underhållsskyldigheten förelegat, dels tiden som underhållsskyldigheten utövats i förhållande till bruttostudietiden. I det första avseendet har gränsdragningen gjorts mellan barn och vuxna. För barn har tidsenheten multiplicerats med konstanten 0,5, medan för de vuxna, som dock förekommit i ringa utsträckning, konstanten varit 1,0. 0 konsumtionsenhet betyder självfallet att ingen underhållsskyldighet funnits, medan 1/4

Tab. 26. Antalet netto skuldsatta samt genomsnittligt skuldbelopp (exkl. föräldralån) för gifta examinerade läsåret 1959/60 efter examensgrupp, underhållsskyldighet och makes studier

Examensgrupp	Make inskriven vid universitet eller högskola					Make ej inskriven vid universitet eller högskola				
	0 konsumtionsenhet	Högst $\frac{1}{4}$ kons.-enhet	Mer än $\frac{1}{4}$ men $\frac{1}{2}$ kons.-enhet	Mer än $\frac{3}{4}$ men $\frac{1}{2}$ kons.-enhet	Mer än 1 kons.-enhet	0 konsumtionsenhet	Högst $\frac{1}{4}$ kons.-enhet	Mer än $\frac{1}{4}$ men $\frac{1}{2}$ kons.-enhet	Mer än $\frac{3}{4}$ men $\frac{1}{2}$ kons.-enhet	Mer än 1 kons.-enhet
<i>Kort studietid</i>										
Totala antalet	34	6	1	—	—	30	3	13	4	3
därav skuldsatta	26	4	1	—	—	13	2	9	2	—
Genomsnittlig skuld för samtliga	5 470	3 170	..	..	..	2 720	..	9 810	..	..
D:o för de skuldsatta	7 160	..	..	..	..	6 290	..	14 170	..	..
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>										
Totala antalet	284	62	23	8	3	227	55	45	18	13
därav skuldsatta	183	46	15	3	1	119	41	25	8	5
Genomsnittlig skuld för samtliga	7 520	10 210	7 230	9 530	..	5 290	10 850	7 640	5 640	1 670
D:o för de skuldsatta	11 680	13 760	11 090	..	..	10 080	14 300	13 760	12 700	..
<i>Medellång studietid, övriga</i>										
Totala antalet	72	13	5	2	—	204	61	36	8	6
därav skuldsatta	48	9	4	—	—	140	47	29	5	2
Genomsnittlig skuld för samtliga	10 610	9 520	..	..	—	8 690	13 500	14 240	9 600	..
D:o för de skuldsatta	15 910	12 300	..	..	—	12 760	17 520	17 680	..	..
<i>Lång studietid</i>										
Totala antalet	40	26	11	2	—	48	29	11	3	1
därav skuldsatta	21	13	7	1	—	33	20	8	1	1
Genomsnittlig skuld för samtliga	8 590	9 740	14 860	..	—	13 360	10 930	18 500	..	..
D:o för de skuldsatta	16 360	19 490	23 340	..	—	19 430	15 850	25 440	..	..
<i>Samtliga</i>										
Samtliga	430	107	45	11	8	509	148	105	33	23
därav skuldsatta	278	72	29	5	2	305	110	71	16	8

Anm. För 14 examinerade saknas uppgift om huruvida maken varit inskriven vid universitet eller högskola eller ej.

konsumtionsenhet kan innebära att man haft underhållsskyldighet för ett barn under halva studietiden. Av nedanstående tablå framgår att den största andelen skuldsatta återfinns bland dem som har liten underhållsskyldighet. Här må erinras om hur det tidigare kunde konstateras att de som varit gifta över två tredjedelar av tiden hade lägre andel skuldsatta än övriga gifta.

	Andel skuldsatta bland samtliga gifta med medellång studietid		
	0 konsumtionsenhet	Mindre än $\frac{1}{4}$ konsumtionsenhet	Mer än $\frac{1}{4}$ konsumtionsenhet
Make inskriven vid universitet eller högskola	65	73	53
Make ej inskriven vid universitet eller högskola	60	76	57

I tab. 27 redovisas skuldsättningen för de gifta examinerade med medellång studietid som icke någon del av studietiden varit hemmaboende. Fördelning sker efter tiden för äktenskapets varaktighet. Härav framgår att skuldfrekvensen är väsentligt lägre bland dem som varit gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden än bland övriga examinerade. De genomsnittliga skuldbeloppen är för examinerad från de fria fakulteterna i stort sett desamma i de olika civilståndsgrupperna. För examinerade från övriga studiebanor med medellång studietid sjunker skuldbeloppet allteftersom äktenskapets varaktighet ökar.

Tab. 27. Genomsnittlig nettoskuld (exkl. föräldralån) bland de gifta examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid som icke under någon del av studietiden varit hemmaboende

Examensgrupp Skuldsättning	Civilstånd		
	Gifta högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>			
Samtliga	199	148	230
därav skuldsatta	143	109	113
Skuldsatta i % av samtl.	72	74	49
Genomsnittlig skuld för de skuldsatta..	12 830	11 670	12 900
<i>Medellång studietid, övriga</i>			
Samtliga	126	85	118
därav skuldsatta	94	65	81
Skuldsatta i % av samtl.	75	76	69
Genomsnittlig skuld för de skuldsatta..	16 730	15 330	13 020
<i>Medellång studietid, samtliga</i>			
Samtliga	325	233	348
därav skuldsatta	237	174	194
Skuldsatta i % av samtl.	73	75	56
Genomsnittlig skuld för de skuldsatta..	14 380	13 040	12 950

4. Förvärvsarbete

4.1. Inledning

Förvärvsarbetets omfattning har mätts på två olika sätt. För det första har för varje examinerad beräknats hur stor andel av studietiden som han har förvärvat arbetat. Hänsyn har därvid tagits till om arbetet varit helt studiehindrande eller ej (enligt den examinerades egna värderingar.). För det andra har den sammanlagda inkomsten av förvärvsarbete under hela studietiden summerats för var och en av de examinerade. Det är givet att dessa båda metoder inte behöver ge likartade värden för den enskilde. En person som haft ett synnerligen kvalificerat arbete under en kortare tid får t. ex. en hög sammanlagd inkomst men en liten andel förvärvsarbete. Å andra sidan kan man tänka sig någon form av praktikantarbete eller kårarbete, ty även sådant hänföres till förvärvsarbete, med ringa ekonomiskt utbyte. Såsom redan tidigare nämnts har dessutom de bägge slagen av information vad gäller de fria fakulteterna insamlats vid olika tillfällen, varför någon rimlighetskontroll av uppgifterna inte har kunnat göras vid bearbetningen. Beträffande dem som inte redovisat någon förvärvsarbetstid, men väl inkomst av förvärvsarbete, är en betydande del sådana som haft tjänst som assistenter eller amanuenser vid universiteten.

I förvärvsarbete har inräknats dels helt studiehindrande förvärvsarbete, dels sådant som bedrivits parallellt med studier. Tiden för parallellarbetet har därvid multiplicerats med en konstant, som varierar med arbetets omfattning. Vid heltidsarbete (= 40 timmar per vecka) är den $\frac{2}{3}$. Det är därför inte möjligt att beräkna den absoluta tiden som förvärvsarbete innehafts inom de olika kategorierna, utan man får nöja sig med att kunna konstatera att examinerade från universitetens fria fakulteter har största andelen som aldrig haft någon form av förvärvsarbete, medan de examinerade med lång studietid har den största andelen som haft förvärvsarbete någon period under studietiden. Vid jämförelse mellan de olika examensgruppernas förvärvsarbetsandel måste man beakta att studietiden även skiljer sig avsevärt mellan grupperna, varför samma andel inte uttrycker lika mycket förvärvsarbete absolut sett.

4.2. Förvärvsarbetets omfattning

De examinerades fördelning efter den andel förvärvsarbetet utgjort av studietiden framgår av tab. 28, i vilken uppdelning gjorts efter examensgrupp, civilstånd och boendeförhållanden. Den relativa fördelningen efter förvärvsarbetets omfattning framgår av följande tablå.

Av samtliga examinerade har således 66 procent haft förvärvsarbete under någon del av studietiden, varav nära 50 procent haft det högst $\frac{1}{4}$ av studietiden.

Förvärvsarbete	Kort studietid	Medellång studietid Fria fak.	Medellång studietid Övriga	Lång studietid	Samtliga
Inget förvärvsarbete	13,3	44,7	23,3	6,8	33,7
Förvärvsarbete högst $\frac{1}{4}$ av studietiden	41,7	39,3	61,9	85,9	49,2
Förvärvsarbete mer än $\frac{1}{4}$ men högst $\frac{1}{2}$ studietiden	37,9	10,3	10,5	3,8	11,8
Förvärvsarbete mer än $\frac{1}{2}$ men högst $\frac{3}{4}$ av studietiden	7,1	4,0	4,0	0,9	4,0
Förvärvsarbete mer än $\frac{3}{4}$ av studietiden ..	—	0,3	—	—	0,2
Okänt	—	1,4	0,3	2,6	1,1
Samtliga	100	100	100	100	100

Förvärvsarbetets omfattning och nettoskultsättningens storlek mot bakgrund av den examinerades socialekonomiska ursprung framgår av tab. 29. För att undvika inverkan av extremfallen med kort och lång studietid har tabellen begränsats till att omfatta examinerade med medellång studietid.

I nedanstående tablå redovisas andelen förvärvsarbetande inom varje yrkesgrupp. De examinerade, vilkas fäder är jordbrukare, har i särskilt liten utsträckning förvärvsarbetat, medan de som kommer från officers-, handlande-, arbetare- och högre tjänstemannahem arbetat i större utsträckning under sin studietid.

Förvärvsarbete	Faderns yrke										
	Jordbruk med binnäringar (ej arb.)	Folkskollärare m. fl	Akademiker (ej annorst. redov.)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandl.	Handlande, handelsres., hantv.mäst.	Högre tjänstemän utom ak, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas
Inget förvärvsarbete	55,7	50,0	46,6	21,7	45,8	39,0	42,2	44,7	41,9	..	39,5
Förvärvsarbetande högst 1/4 av studietiden	31,9	40,8	41,1	56,5	39,3	41,1	41,6	38,3	40,7	—	23,9
Förvärvsarbete mer än 1/4 men högst 1/2 studietiden	8,6	5,4	8,8	17,4	10,3	11,9	9,8	9,6	11,1	..	23,9
Förvärvsarbete mer än 1/2 men högst 3/4 av studietiden	2,7	1,5	1,6	—	3,7	5,9	5,7	5,3	4,4	—	9,9
Förvärvsarbete mer än 3/4 av studietiden	—	0,8	0,3	—	0,9	0,4	—	0,5	—	—	1,4
Okänt	1,1	1,5	1,6	4,4	—	1,7	0,7	1,6	1,9	—	1,4
Samtliga	100	100	100	100	100	100	100	100	100	..	100
Totala antalet	185	130	431	23	107	236	296	188	270	3	71

Såsom synes nedan har teologerna förvärvsarbetat minst under sin studietid, endast 43 procent mot för juristerna 66 procent.

Förvärvsarbete	Teol. kand.	Jur. kand.	Fil. kand.	Pol. mag.	Fil. mag.
Inget förvärvsarbete	57	34	48	48	44
Förvärvsarbete högst $\frac{1}{4}$ av studietiden	36	45	35	38	42
Förvärvsarbete mer än $\frac{1}{4}$ men högst $\frac{1}{2}$ studietiden ..	5	11	11	9	10
Förvärvsarbete mer än $\frac{1}{2}$ men högst $\frac{3}{4}$ av studietiden ..	—	6	5	5	3
Förvärvsarbete mer än $\frac{3}{4}$ av studietiden	—	1	0	—	0
Okänt	2	3	1	—	1
Samtliga	100	100	100	100	100
Abs. antalet	83	188	687	21	961

Tab. 28. De examinerade läsåret 1959/60 efter examensgrupp, civilstånd och boendeförhållanden samt efter förvärvsarbetstidens andel av bruttostudietiden

Examensgrupp Civilstånd Boendeförhållande	Andel förvärvsarbete av bruttostudietiden						
	Inget för- värvs- arbete	Förv.- arbete högst $\frac{1}{4}$ av studie- tiden	Förv. arbete mer än $\frac{1}{4}$ men högst $\frac{1}{2}$ av studie- tiden	Förv. arbete mer än $\frac{1}{2}$ men högst $\frac{3}{4}$ av studie- tiden	Förv. arbete mer än $\frac{3}{4}$ av studie- tiden	Okänt om förv. arbete	Samt- liga
<i>Kort studietid</i>	32	100	91	17	—	—	240
Ogift, ej hemmaboende	18	43	33	4	—	—	98
Ogift, hemmab. högst $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	1	3	6	2	—	—	12
Ogift, hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	3	12	7	2	—	—	24
Gift högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	2	14	9	1	—	—	26
Gift mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	2	4	9	1	—	—	16
Gift mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	6	24	27	7	—	—	64
<i>Medellång studietid, fria fak.</i> ..	867	763	199	78	6	27	1 940
Ogift, ej hemmaboende	456	256	35	12	—	8	767
Ogift, hemmab. högst $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	36	40	10	—	—	3	89
Ogift, hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	122	153	30	3	—	2	310
Gift högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	114	133	29	8	—	4	288
Gift mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	71	100	35	13	1	3	223
Gift mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	68	81	60	42	5	7	263
<i>Medellång studietid, övriga</i> ..	227	602	102	39	—	3	973
Ogift, ej hemmaboende	102	242	19	7	—	—	370
Ogift, hemmab. högst $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	4	11	4	1	—	—	20
Ogift, hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	36	110	14	—	—	—	160
Gift högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	43	101	19	7	—	—	170
Gift mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	22	69	19	8	—	1	119
Gift mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	20	69	27	16	—	2	134
<i>Lång studietid</i>	16	201	9	2	—	6	234
Ogift, ej hemmaboende	4	38	1	—	—	1	44
Ogift, hemmab. högst $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	—	3	—	—	—	—	3
Ogift, hemmab. mer än $\frac{1}{2}$ stu- dietiden	—	12	—	—	—	—	12
Gift högst $\frac{1}{3}$ av studietiden	7	59	1	—	—	2	69
Gift mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden	4	71	2	—	—	2	79
Gift mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden	1	18	5	2	—	1	27
Samtliga	1 142	1 666	401	136	6	36	3 387

Tab. 29. Examinerade vid fria fakulteter läsåret 1959/60 efter förvärvsarbets tidens del av brutlostudietiden och nettoskultsättningens storlek (exkl. föräldralån) samt faderns yrke

Andel förvärvs- arbete Skuldsättning	Faderns yrke											
	Jordbruk med binär. (ej arb.)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annor- städes redovisade)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandlare	Handlande, handelsresande, hantverksmästare	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga
<i>Inget förvärvs- arbete</i>												
0 kr	25	21	95	2	26	30	36	25	26	1	10	297
1— 9 999 kr	37	19	53	1	11	29	44	30	45	1	8	278
10 000—19 999 kr	32	20	40	1	8	26	37	23	33	—	10	230
20 000 kr och mer	9	5	13	1	4	7	8	6	9	—	—	62
<i>Förvärvsarbete högst 1/4 av stu- dietiden</i>												
0 kr	22	14	88	6	27	40	39	26	13	—	6	281
1— 9 999 kr	18	20	43	3	6	29	38	29	47	—	5	238
10 000—19 999 kr	12	17	34	2	5	22	35	14	38	—	5	184
20 000 kr och mer	7	2	11	2	4	6	11	3	12	—	1	59
Okänd skuldsätt- ning	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>Förvärvsarbete mer än 1/4 men högst 1/2 av stu- dietiden</i>												
0 kr	8	3	21	1	11	15	20	9	12	1	10	111
1— 9 999 kr	3	2	11	2	—	9	4	5	11	—	5	52
10 000—19 999 kr	4	2	3	1	—	3	3	4	4	—	2	26
20 000 kr och mer	1	—	3	—	—	1	1	—	3	—	—	9
Okänd skuldsätt- ning	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
<i>Förvärvsarbete mer än 1/2 men högst 3/4 av studietiden</i>												
0 kr	5	2	7	—	3	10	13	8	6	—	7	61
1— 9 999 kr	—	—	—	—	1	2	2	1	5	—	—	11
10 000—19 999 kr	—	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	6
20 000 kr och mer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Förvärvsarbete mer än 3/4 av stu- dietiden</i>												
0 kr	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	4
1— 9 999 kr	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2
10 000—19 999 kr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 000 kr och mer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Okänt om förv. arb.</i>												
0 kr	1	2	4	1	—	3	—	1	—	—	1	13
1— 9 999 kr	—	—	2	—	—	—	1	—	5	—	—	8
10 000—19 999 kr	1	—	1	—	—	1	—	2	—	—	—	5
20 000 kr och mer	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Samtliga	185	130	431	23	107	236	296	188	270	3	71	1 940

En mycket påtaglig avvikelse erhålles om materialet (fria fak.) delas upp på studieort (tab. 30). Medan 70 procent av de examinerade i Stockholm och Göteborg innehaft förvärvsarbete har knappt hälften haft dylikt i Uppsala och Lund.

Förvärvsarbete	Uppsala	Lund	Göteborg	Stockholm
Inget förvärvsarbete	53	55	32	27
Förvärvsarbete högst $\frac{1}{4}$ av studietiden	38	36	45	43
Förvärvsarbete mer än $\frac{1}{4}$ men högst $\frac{1}{2}$ studietiden ..	6	6	15	19
Förvärvsarbete mer än $\frac{1}{2}$ men högst $\frac{3}{4}$ av studietiden ..	1	2	6	9
Förvärvsarbete mer än $\frac{3}{4}$ av studietiden	0	0	1	0
Okänt	2	1	1	2
Samtliga	100	100	100	100
Totala antalet	660	602	161	517

För de examinerade från de fria fakulteterna redovisas i tab. 31 den totala inkomsten av förvärvsarbete under hela studieperioden. De som förtjänat under 1 500 kr. utgöres av en grupp som antingen varit helt utan inkomst av förvärvsarbete eller också haft inkomst i så ringa utsträckning att man kan bortse därifrån i samband med studiefinansieringen. Övriga grupper utgöres av dem som förtjänat 1500—4499, 4500—9499, 9500—14499, 14500—25499. Dessutom har materialet fördelats efter faderns yrke.

För att utröna om de olika social-ekonomiska kategorierna skiljer sig vad beträffar inkomst av förvärvsarbete har nedanstående tablå framställts. Examinerade från arbetar- och lägre tjänstemannahem har i ungefär samma proportioner redovisat de olika inkomstbeloppen och har till mindre andel än övriga varit utan inkomster av förvärvsarbete.

Inkomst av förvärvsarbete	Jordbruk med binärningar (ej arb.)	Folk-skollärare m. fl.	Akademiker (ej an-norst. redov.)	Direktörer, disponenter, gross-handl.	Handlande, handelsres., hantv.-mäst.	Högre tjänstemän utan ak; vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare
— 1 499 kr....	29	26	29	22	26	23	19	18
1 500— 4 499 »	24	22	23	28	20	21	20	20
4 500— 9 499 »	18	15	20	18	17	22	24	22
9 500—14 499 »	8	9	10	7	7	8	9	14
14 500—25 499 »	9	13	8	10	12	12	11	10
25 500— »	12	15	10	15	18	14	17	16
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

4.3. Förvärvsarbetets förläggning under studietiden

Det finns inget material som direkt kan besvara frågeställningen under vilken del av studietiden förvärvsarbetet infaller. Däremot kan man visa hur inkomsterna av förvärvsarbete förändras under studieperioden. Förändringarna avspeglar dock icke enbart förvärvsarbetets variationer i tiden utan även dess struktur. Man kan med goda skäl antaga att de examinerade mot slutet av sin studietid erhåller mer välbetalda arbeten än tidigare. Materialet har delats upp i examinerade under höstterminen 1959 och vårterminen 1960 (tab. 32 och 33). Såsom framgår ligger största delen av inkomsterna nära examen.

För examinerade med kort studietid har ungefär hälften av de totala inkomsterna erhållits under sista året före examen. För övriga examinerade har ungefär denna andel erhållits under de två sista åren.

Examensåret	Inkomstår	Kort studie- tid	Medellång studietid		Lång studie- tid
			Fria fak.	Övriga	
	HT	5 700	3 300	3 700	7 000
	VT	400	1 000	1 300	1 900
1 år före	HT	2 900	3 400	3 000	7 300
	VT	2 200	2 800	3 500	8 600
2 » »	HT	1 000	2 500	2 500	6 600
	VT	1 200	2 500	2 400	6 900
3 » »	HT	400	2 000	2 000	3 600
	VT	500	2 000	1 800	4 800
4 » »	HT	200	1 500	1 100	2 000
	VT	200	1 500	1 100	2 600
5 » »	HT	—	1 100	800	1 100
	VT	100	1 100	500	1 300
6 » »	HT	—	600	400	500
	VT	—	700	300	700
7 » »	HT	—	400	200	400
	VT	—	500	200	500
8 » »	HT	—	800	200	300
	VT	—	900	200	400
Totalt	HT	10 200	15 600	13 900	28 800
	VT	4 700	13 200	11 300	27 700

I nedanstående tablå sammanställd ur tab. 29, visas andelen skuldsatta inom olika social-ekonomiska grupper för examinerade vid fria fakulteterna. Skuldsättningen är mindre vanlig bland dem som haft förvärvsarbete mer än en fjärdedel av tiden än bland övriga.

Förvärvsarbete	Faderns yrke								
	Jordbruk med binär. (ej arb.)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annorstädes redovisade)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandlare	Handlande, handelsresande, hantverksmästare	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare
Inget förvärvsarbete.	76	68	53	..	47	67	71	70	77
Förvärvsarbete högst 1/4 av studietiden	63	74	50	..	36	59	68	64	88
Förvärvsarbete mer än 1/4 av studie- tiden	38	40	37	..	31	40	28	41	57

Likaså är lånebeloppen mindre för de förvärvsarbetande. Bland de skuldsatta som varit helt utan förvärvsarbete eller varit förvärvsarbetande högst en fjärdedel av studietiden har 49 procent skulder understigande 10 000 kr., medan av de övriga förvärvsarbetande hela 61 procent låg under denna gräns. Däremot förekommer de stora skulderna i ungefär samma omfattning nämligen 11 resp. 9 procent.

Tab. 30. Examinerade vid fria fakulteter läsåret 1959/60 efter studieort och förvärvsarbetslidens andel av bruttostudietiden

Studieort Examen	Andel förvärvsarbete					
	Inget förvärvs- arbete	Förv. arbete högst $\frac{1}{4}$ av studie- tiden	Förv. arbete mer än $\frac{1}{4}$ men högst $\frac{1}{2}$ av studie- tiden	Förv. arbete mer än $\frac{1}{2}$ men högst $\frac{3}{4}$ av studie- tiden	Förv. arbete mer än $\frac{3}{4}$ av studie- tiden	Okänt om förv. arbete
Uppsala.....	346	253	39	9	1	12
Teol. kand.	28	17	2	—	—	—
Jur. kand.	22	22	3	—	—	4
Fil. kand.	137	87	13	6	1	5
Pol. mag.	3	4	—	—	—	—
Fil. mag.	156	123	21	3	—	3
Lund	330	215	38	13	1	5
Teol. kand.	19	13	2	—	—	—
Jur. kand.	24	15	4	1	—	—
Fil. kand.	103	65	12	6	1	2
Pol. mag.	5	2	—	—	—	—
Fil. mag.	179	120	20	6	—	1
Göteborg.....	51	72	24	10	2	2
Teol. kand.	—	—	—	—	—	—
Jur. kand.	—	—	—	—	—	—
Fil. kand.	17	15	5	8	—	1
Pol. mag.	—	—	—	—	—	—
Fil. mag.	34	57	19	2	2	1
Stockholm	140	223	98	46	2	8
Teol. kand.	—	—	—	—	—	—
Jur. kand.	19	47	14	10	2	1
Fil. kand.	69	71	44	17	—	2
Pol. mag.	2	2	2	1	—	—
Fil. mag.	50	103	38	18	—	5
Samtliga	867	763	199	78	6	27

Det råder ett starkt samband mellan andel förvärvsarbete och skuldsättning. Även när man utgår ifrån inkomsten av förvärvsarbete finner man, som framgår av följande tablå, en negativ korrelation mellan förvärvsarbete och skuldsättning. Upp till 9 500 kr. finns ingen enhetlig förändring av andelen skuldsatta. För vissa yrkeskategorier stiger denna andel med ökad inkomst, medan för andra grupper motsatsen i stället gäller. För examine-
rade med inkomster på 9 500 kronor eller mer minskar emellertid andelen skuldsatta.

Inkomst av förvärvsarbete	Jord- bruk med binä- ringar (ej arb.)	Folk- skol- lärare m. fl.	Akade- miker (ej an- norst. redov.)	Faderns yrke					Övriga tjänste- män	Arbe- tare
				Offi- cerare	Direk- törer, dispo- nenter, gross- handl.	Hand- lande, handels- res., hantv.- mäst.	Högre tjänste- män utom ak; vissa fria yrken			
0—1 499 kr.....	72	68	53	..	42	60	65		61	83
1 500—4 499 »	73	75	42	..	27	72	70		78	83
4 500—9 499 »	79	75	63	..	58	63	78		71	85
9 500 kr —	50	60	44	..	32	47	49		51	71

Tab. 31. Examinerade vid fria fakulteter läsåret 1959/60 efter förvärvsarbets-
inkomstens och nettoskuldsättningens storlek (exkl. föräldralån) samt faderns yrke

Inkomst Skuldsättning	Faders yrke											
	Jordbruk med med binär. (ej arbetare)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annorstädes redovisade)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandlare	Handlande, handelsresande, hantverksmästare	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga
0— 1 499 kr (ink.)	54	34	127	7	24	60	69	36	48	2	21	482
0 kr.....	15	11	60	3	14	24	24	14	8	2	9	184
1— 9 999 kr.....	21	10	37	1	4	15	20	12	18	—	7	145
10 000—19 999 kr.....	14	10	21	1	5	17	19	7	17	—	5	116
20 000 kr och mer	4	3	9	2	1	4	5	3	5	—	—	36
Okänt om skuld.....	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
1 500— 4 499 kr (ink.)	44	28	98	3	30	47	63	37	54	—	10	414
0 kr.....	12	7	57	2	22	13	19	8	9	—	4	153
1— 9 999 kr.....	11	9	21	1	2	19	19	11	22	—	2	117
10 000—19 999 kr.....	16	9	17	—	3	14	20	18	17	—	4	118
20 000 kr och mer	5	3	3	—	3	1	5	—	6	—	—	26
4 500— 9 499 kr (ink.)	33	20	86	7	19	40	64	45	60	1	11	386
0 kr.....	7	5	32	2	8	15	14	13	9	—	4	109
1— 9 999 kr.....	11	9	22	3	8	15	29	21	28	1	1	148
10 000—19 999 kr.....	13	6	23	2	1	6	15	9	18	—	5	98
20 000 kr och mer	2	—	8	—	2	4	6	2	5	—	1	30
Okänt om skuld.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
9 500—14 499 kr (ink.)	14	11	44	1	7	16	22	17	38	—	8	178
0 kr.....	4	2	23	1	3	2	8	7	8	—	3	61
1— 9 999 kr.....	7	3	11	—	1	2	5	5	20	—	4	58
10 000—19 999 kr.....	1	6	9	—	1	10	7	4	9	—	1	48
20 000 kr och mer	2	—	1	—	2	2	2	1	1	—	—	11
14 500—25 499 kr (ink.)	17	17	34	2	11	29	36	21	27	—	9	203
0 kr.....	5	5	18	—	8	15	14	10	6	—	6	87
1— 9 999 kr.....	6	7	10	1	2	9	11	7	8	—	2	63
10 000—19 999 kr.....	4	4	2	—	1	3	10	4	8	—	1	37
20 000 kr och mer	2	1	4	1	—	2	1	—	5	—	—	16
25 500 kr och mer (ink.)	23	19	41	2	16	43	42	32	43	—	12	273
0 kr.....	18	12	26	1	12	30	29	17	17	—	9	171
1— 9 999 kr.....	2	3	7	—	2	9	5	10	17	—	2	57
10 000—19 999 kr.....	1	4	6	1	2	3	6	2	7	—	1	33
20 000 kr och mer	2	—	2	—	—	1	2	3	2	—	—	12
Okänt om inkomst	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	4
0 kr.....	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
1— 9 999 kr.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
10 000—19 999 kr.....	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
20 000 kr och mer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga	185	130	431	23	107	236	296	188	270	3	71	1 940

Tab. 32. De under höstterminen 1959 examinerade efter examensgrupp och inkomstår, inkomsternas storlek samt genomsnittlig inkomst av förvärvsarbete

Examensgrupp Inkomstår	Inkomst av förvärvsarbete									
	0—499 kr	500—2 499 kr	2 500—5 499 kr	5 500—10 499 kr	10 500—15 499 kr	15 500—20 499 kr	20 500 kr och mer	Okänt om inkomst	Samtliga	Genomsnittlig inkomst
<i>Kort studietid</i>										
Examensåret	12	16	56	39	19	3	—	1	146	5 700
1 år före examen	19	80	26	10	9	1	—	1	146	2 900
2 » » »	104	26	9	—	5	1	—	1	146	1 000
3 » » » o. tid.	145	—	—	—	—	—	—	1	146	600
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>										
Examensåret	358	141	67	73	36	30	13	2	720	3 300
1 år före examen	283	199	86	80	34	23	13	2	720	3 400
2 » » »	322	221	80	47	20	16	12	2	720	2 500
3 » » »	395	191	58	32	21	15	6	2	720	2 000
4 » » »	489	128	43	25	21	9	3	2	720	1 500
5 » » » o. tid	670	18	7	10	1	2	10	2	720	2 900
<i>Medellång studietid, övriga</i>										
Examensåret	210	89	70	45	29	16	13	2	474	3 700
1 år före examen	186	155	58	30	15	17	10	3	474	3 000
2 » » »	176	180	65	20	13	12	5	3	474	2 500
3 » » »	195	187	50	16	11	10	2	3	474	2 000
4 » » »	337	85	22	9	11	6	1	3	474	1 100
5 » » » o. tid.	460	5	—	1	3	—	3	2	474	1 600
<i>Lång studietid</i>										
Examensåret	13	11	12	17	10	3	7	6	79	7 000
1 år före examen	11	7	12	23	12	4	4	6	79	7 300
2 » » »	12	8	18	16	12	5	3	5	79	6 600
3 » » »	29	14	12	13	1	3	2	5	79	3 600
4 » » »	39	15	12	6	—	—	2	5	79	2 000
5 » » »	49	18	4	2	1	1	—	4	79	1 100
6 » » »	60	11	2	1	1	—	—	4	79	500
7 » » »	68	2	4	—	1	—	—	4	79	400
8 » » » o. tid.	72	1	—	1	1	—	—	4	79	300

I tab. 34 redovisas för ogifta examinerade med medellång studietid fördelningen efter förvärvsarbetsinkomstens storlek med uppdelning på boendeförhållanden och studieort. Om man begränsar jämförelsen till den ej hemmaboende gruppen med examen från de fria fakulteterna erhålles följande fördelning efter förvärvsarbetsinkomstens storlek.

Inkomst av förvärvsarbete	Uppsala	Lund	Göteborg	Stockholm
0— 499 kr.....	23,7	26,7	12,2	16,5
500— 4 499 »	38,4	37,2	41,5	16,5
4 500— 9 499 »	20,6	19,8	19,5	24,0
9 500—14 499 »	7,8	5,9	7,3	7,6
14 500—25 499 »	5,6	4,9	7,3	12,7
25 500 kr och mer	3,9	5,5	12,2	21,5
Okänt om ink.....	—	—	—	1,2
Samtliga	100	100	100	100

Tab. 33. De under vårterminen 1960 examinerade, efter examensgrupp och inkomstår, inkomsternas storlek samt genomsnittlig inkomst av förvärvsarbete

Examensgrupp Inkomstår	Inkomst av förvärvsarbete								
	0—499 kr	500—2 499 kr	2 500—5 499 kr	5 500—10 499 kr	10 500—15 499 kr	15 500—20 499 kr	20 500 kr och mer	Okänt om inkomst	Samtliga
<i>Kort studietid</i>									
Examensåret	82	5	6	1	—	—	—	—	94
1 år före examen	34	32	18	8	1	—	1	—	94
2 » » »	56	28	5	4	—	—	1	—	94
3 » » » o. tid.	94	—	—	—	—	—	—	—	94
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>									
Examensåret	931	144	76	39	11	10	7	2	1 220
1 år före examen	493	350	181	104	40	29	21	2	1 220
2 » » »	485	404	172	82	33	26	16	2	1 220
3 » » »	596	367	129	70	24	22	10	2	1 220
4 » » »	763	256	102	52	22	18	5	2	1 220
5 » » » o. tid.	1 150	21	12	11	3	5	16	2	1 220
<i>Medellång studietid, övriga</i>									
Examensåret	331	76	51	29	7	1	—	4	499
1 år före examen	216	99	75	54	23	16	12	4	499
2 » » »	216	150	70	32	16	8	4	3	499
3 » » »	227	176	59	18	8	5	3	3	499
4 » » »	320	124	34	8	7	1	2	3	499
5 » » » o. tid.	489	3	—	1	1	—	2	3	499
<i>Lång studietid</i>									
Examensåret	92	19	22	12	4	1	1	4	155
1 år före examen	18	16	24	41	25	16	11	4	155
2 » » »	29	9	31	49	20	8	5	4	155
3 » » »	48	12	32	41	12	5	1	4	155
4 » » »	72	25	29	16	7	2	—	4	155
5 » » »	95	29	17	7	3	—	—	4	155
6 » » »	108	28	10	4	1	—	—	4	155
7 » » »	120	21	8	1	1	—	—	4	155
8 » » » o. tid.	134	10	4	3	—	—	—	4	155

Examinerade från Göteborg och framför allt Stockholm redovisar betydligt högre belopp med avseende på inkomst av förvärvsarbete än vad de gör som examinerats i Lund och Uppsala.

De ej hemmaboende examinerade med medellång studietid redovisas slutligen i tab. 35 med fördelning efter civilstånd och studieort och i tab. 36 efter faderns yrke.

Tab. 34. Ogifta examinerade läsåret 1959/60 med medellång stu-

Inkomst	Ogifta				
	Ej hemmaboende under studietiden				
	Uppsala	Lund	Göteborg	Stock-holm	Umeå
<i>Medellång studietid, fria fak.</i>	359	288	41	79	—
0— 499 kr.....	85	77	5	13	—
500— 4 499 kr.....	138	107	17	13	—
4 500— 9 499 kr.....	74	57	8	19	—
9 500—14 499 kr.....	28	17	3	6	—
14 500—25 499 kr.....	20	14	3	10	—
25 500 kr och mer.....	14	16	5	17	—
Okänt om inkomst	—	—	—	1	—
<i>Medellång studietid, övriga</i>	18	31	129	190	2
0— 499 kr.....	2	18	25	44	—
500— 4 499 kr.....	2	11	41	53	—
4 500— 9 499 kr.....	9	2	41	48	2
9 500—14 499 kr.....	2	—	10	20	—
14 500—25 499 kr.....	2	—	7	13	—
25 500 kr och mer.....	—	—	4	12	—
Okänt om inkomst	1	—	1	—	—

Tab. 35. Ej hemmaboende examinerade läsåret 1959/60

Inkomst	Ej hemmaboende									
	Ogifta hela studietiden					Gifta högst $\frac{1}{3}$ studietiden				
	Upp-sala	Lund	Göte-borg	Stock-holm	Umeå	Upp-sala	Lund	Göte-borg	Stock-holm	Umeå
<i>Medellång studie-tid, fria fak.</i>	359	288	41	79	—	93	73	12	21	—
0— 499 kr.....	85	77	5	13	—	17	24	2	2	—
500— 4 499 kr.....	138	107	17	13	—	21	13	3	5	—
4 500— 9 499 kr.....	74	57	8	19	—	27	17	—	5	—
9 500—14 499 kr.....	28	17	3	6	—	13	6	1	1	—
14 500—25 499 kr.....	20	14	3	10	—	7	9	5	2	—
25 500 kr och mer.....	14	16	5	17	—	8	4	1	6	—
Okänt om ink. ...	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
<i>Medellång studie-tid, övriga</i>	18	31	129	190	2	6	17	32	68	3
0— 499 kr.....	2	18	25	44	—	1	11	6	11	1
500— 4 499 kr.....	2	11	41	53	—	1	2	2	18	1
4 500— 9 499 kr.....	9	2	41	48	2	—	3	9	16	1
9 500—14 499 kr.....	2	—	10	20	—	4	1	3	6	—
14 500—25 499 kr.....	2	—	7	13	—	—	—	5	9	—
25 500 kr och mer.....	—	—	4	12	—	—	—	6	8	—
Okänt om ink. ...	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—

dietid efter förvärsarbetsinkomstens storlek och boendeförhållande

Ogifta									
Hemmaboende högst $\frac{1}{2}$ studietiden					Hemmaboende mer än $\frac{1}{2}$ studietiden				
Upp-sala	Lund	Göte-borg	Stock-holm	Umeå	Upp-sala	Lund	Göte-borg	Stock-holm	Umeå
21	40	7	21	—	24	58	37	191	—
5	7	1	1	—	5	11	7	30	—
5	10	2	5	—	9	21	12	45	—
4	10	3	1	—	6	12	10	49	—
2	5	—	3	—	2	6	1	22	—
2	5	—	8	—	2	6	2	21	—
3	3	1	3	—	—	2	5	24	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	8	10	—	—	11	44	105	—
—	2	2	1	—	—	7	6	15	—
—	—	1	3	—	—	—	8	26	—
—	—	2	3	—	—	4	15	24	—
—	—	1	—	—	—	—	7	19	—
—	—	—	2	—	—	—	6	12	—
—	—	2	1	—	—	—	2	9	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

efter förvärsarbetsinkomstens storlek och civilstånd

Ej hemmaboende									
Gifta mer än $\frac{1}{3}$ men högst $\frac{2}{3}$ av studietiden					Gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden				
Upp-sala	Lund	Göte-borg	Stock-holm	Umeå	Upp-sala	Lund	Göte-borg	Stock-holm	Umeå
70	46	9	23	—	65	57	29	79	—
14	12	—	1	—	11	14	1	9	—
19	14	—	3	—	14	8	4	4	—
14	7	1	4	—	9	8	2	6	—
5	4	—	3	—	8	8	2	4	—
10	4	3	2	—	10	6	6	8	—
8	5	4	10	—	13	13	14	47	—
—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
3	5	30	47	—	9	6	42	60	1
—	2	2	9	—	2	—	4	10	—
—	1	3	10	—	2	1	6	6	1
3	2	12	7	—	3	4	9	11	—
—	—	4	6	—	1	—	3	4	—
—	—	3	4	—	1	—	7	11	—
—	—	6	10	—	—	1	11	18	—
—	—	—	1	—	—	—	2	—	—

Tab. 36. Ogifta och ej hemmaboende examinerade läsåret 1959/60 med medellång studietid efter förvärvsarbetsinkomstens storlek och faderns yrke

Inkomst	Faderns yrke											
	Jordbruk med binär. (ej arb.)	Folkskollärare m. fl.	Akademiker (ej annor- städes redovis.)	Officerare	Direktörer, disponenter, grosshandlare	Handlande, handelsresande, hantverksmästare	Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken	Övriga tjänstemän	Arbetare	Obestämt yrke	Uppgift saknas	Samtliga
<i>Medellång studie- tid, fria fak.</i>	106	52	135	8	43	100	110	76	112	1	24	767
0— 499 kr	23	15	47	1	8	23	19	14	21	1	8	180
500— 4 499 kr	39	22	39	2	18	38	44	29	39	—	5	275
4 500— 9 499 kr	19	6	26	3	9	20	30	17	23	—	5	158
9 500—14 499 kr	8	2	12	—	2	6	4	5	13	—	2	54
14 500—25 499 kr	8	3	3	2	2	3	11	3	9	—	3	47
25 500 kr och mer	9	4	8	—	4	9	2	8	7	—	1	52
Okänt om ink. . .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
<i>Medellång studie- tid, övriga</i>	55	22	53	4	24	41	46	46	63	—	16	370
0— 499 kr	8	10	13	2	9	9	11	13	11	—	3	89
500— 4 499 kr	15	3	15	1	8	12	18	13	18	—	4	107
4 500— 9 499 kr	20	5	13	1	5	11	10	12	22	—	3	102
9 500—14 499 kr	7	2	7	—	—	3	2	4	7	—	—	32
14 500—25 499 kr	2	2	2	—	2	4	3	2	4	—	1	22
25 500 kr och mer	2	—	3	—	—	2	2	1	1	—	5	16
Okänt om ink. . .	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2

5. Sammanfattning

Undersökningen har genomförts som en postenkät och frågeformulär har tillställts samtliga de personer som under läsåret 1959/60 avlade grundexamen vid universitet och högskolor. Av dessa har 89 procent inkommit med uppgift till undersökningen. Svarsprocenten varierar dock mellan olika studieinriktningar. Sålunda har 95 procent av de examinerade inom studieinriktningar med kort studietid besvarat enkäten, omkring 90 procent av studerande med medellång studietid och 80 procent av studerande med lång studietid.

Inledningsvis ges i kap. 2 en sammanfattande beskrivning av examinationsårgångens social-ekonomiska sammansättning. Därvid konstateras att den sociala rekryteringen är väsentligt olika inom olika studieinriktningar. Sålunda väljer ungdomar från arbetar- och jordbrukarhem i större utsträckning än andra korta utbildningsbanor, medan ungdomar, vilkas fäder är akademiker, folkskollärare eller officerare, i högre grad söker sig till utbildningsbanor med lång studietid.

Av samtliga studerande i examensårgången har något mer än hälften varit ogifta under hela studietiden och 15 procent har varit gifta mer än 2/3 av studietiden. Andelen som varit gifta högst 1/3 av studietiden är störst inom gruppen med lång studietid och minst bland de studerande med kort studietid.

Åldern vid examenstillfället varierar mellan 25 och 29 år, gymnastikdirektörerna är yngst och veterinärerna äldst.

Den helt övervägande delen av de examinerade — 70 procent — har ej bott hemma någon del av studietiden och endast 20 procent har bott hemma mer än halva studietiden. Boendeförhållandena är socialt korrelerade på så sätt att ungdomar, vilkas fäder är akademiker, direktörer, officerare, varit hemmaboende i betydligt större utsträckning än ungdomar från övriga sociala miljöer.

De examinerade läsåret 1959/60 hade enligt undersökningen vid examensstillfället en sammanlagd bruttoskuld på nära 45 milj. kronor (kap. 3). Om hänsyn tas till de tillgångar de examinerade haft erhålles en nettoskuldsättning på i runt tal 38 milj. kronor. Av denna nettoskuldsumma utgjorde dock i runt tal 9 milj. kronor lån från föräldrar och andra anhöriga, varför återstår en nettoskuldsättning på 29 milj. kronor, i form av räntefria lån, statsgaranterade lån och vanliga banklån.

Den genomsnittliga bruttoskuldsättningen för 1959/60 års examinerade var 11 640 kronor, nettoskuld inkl. föräldralån var 9 810 kronor och nettoskuld exkl. föräldralån 7 610 kronor. Skuldsättningen varierar dock kraftigt mellan olika studieinriktningar med avseende på studietidens längd. Sålunda har examinerade från studiebanor med kort studietid en genomsnittlig bruttoskuldsättning för samtliga examinerade på 7 230 kronor. Examinerade från studiebanor med medellång studietid, fria fakulteter, 9 780 kr. samt

examinerade från medellånga studiebanor, fackhögskolor, 14 450 kronor. De personer som har examinerats från studiebanor med lång studietid redovisar en bruttoskuldsättning på inte mindre än 19 890 kronor.

Av bruttoskulden svarar de statsgaranterade studielånen och akademikerlånen för 47,5 procent och de räntefria studielånen för 14,8 procent. Lån från föräldrar och andra privatpersoner uppgår tillsammans till 23,6 procent och övriga lån (inkl. värnpliktslån) till 14,1 procent.

Nettoskulden (inkl. föräldralån) i medeltal för samtliga examinerade varierar från lägst 6 030 kronor för examinerade från studieinriktningar med kort studietid till högst 15 450 kronor för examinerade från studiebanor med lång studietid. Motsvarande tal för nettoskuldssättningen exkl. föräldralån är 5 290 respektive 11 210 kronor. De högsta nettoskuldsummorna (exkl. föräldralån) redovisas för tandläkare med 18 100 kronor och veterinärer med 16 400 kronor. De lägsta skuldsummorna, mellan 4 200 och 5 600 kronor, återfinns för socionomer, politices magistrar, civilekonomer och filosofie kandidater.

Frekvensen skuldsatta är i hög grad beroende av den social-ekonomiska bakgrunden. Vid inträdet vid universitet eller högskola redovisade 11 procent av de examinerade, vilkas fäder är arbetare, nettoskuld mot 2 procent för de examinerade som kommer från direktörs-, disponent- och grosshandlarhem. Vid examenstillfället redovisade drygt en tredjedel av den sistnämnda gruppen nettoskuld. Därefter lägsta skuldsättningsfrekvensen redovisas av examinerade, vilkas fäder är akademiker (52 procent) eller officerare (57 procent). För övriga grupper ligger skuldsättningsfrekvensen mellan 60 och 70 procent och för ungdomar från arbetarhem vid 79 procent.

Om man ser skuldsättningen mot bakgrund av civilståndsförhållandena är det de examinerade som varit gifta mer än 2/3 av studietiden som redovisar de lägsta andelarna nettoskuldsatta. För examinerade med medellång studietid ökar frekvensen skuldsatta med den tid de varit gifta om man bortser från dem som varit gifta mer än 2/3 av studietiden, vilken grupp genomgående har lägre andelar skuldsatta än övriga grupper om andelen av studietiden som den examinerade varit hemmaboende hålles konstant.

Vid uppdelning av de examinerade efter civilstånd, äktenskapets längd och examensgrupp finner man genomgående att skuldsättningsfrekvensen är markant lägre för dem som bott hemma större delen av studietiden.

Att skuldsättningsfrekvensen är lägre för dem som varit gifta större delen av studietiden synes sammanhånga med att inkomster av förvärvsarbete har större betydelse i denna grupp än i övriga grupper och att lånebehovet därigenom reduceras. För examinerade från fria fakulteter uppgår andelen examinerade med mer än 14 500 kronor i förvärvsinkomst till 13 procent för ogifta, 21 procent för examinerade som varit gifta mindre än 1/3 av studietiden, till 31 procent för dem som varit gifta mellan 1/3 och 2/3 av studietiden och till 47 procent för dem som varit gifta mer än 2/3 av studietiden. Om inkomstgränsen dras vid 25 500 kronor blir motsvarande procentandelar för samma grupp 7, 10, 18 och 35 procent. För examinerade från

övriga studiebanor med medellång studietid stiger andelen examinerade med mer än 14 500 kronor i inkomst från 10 till 22, 27 och 42 procent. Om inkomstgränsen dras vid 25 500 kronor uppgår motsvarande andelar till 4, 11, 19 och 25 procent.

Om även maken bidragit till att minska lånebehovet genom förvärvsarbete finns inget direkt belägg för. Av dem som varit gifta mer än $\frac{2}{3}$ av studietiden har maken i 27 procent av fallen någon gång under den examinerades studietid varit inskriven vid universitet eller högskola. För examinerade som varit gifta mer än $\frac{1}{3}$ men mindre än $\frac{2}{3}$ av studietiden uppgår motsvarande andel till 45 procent.

Något entydigt samband synes det inte föreligga mellan civilstånd och de genomsnittliga skuldbeloppen för de skuldsatta. För examinerade från universitetens fria fakulteter är medianen så gott som lika stor för samtliga kategorier gifta och minst för de ogifta.

Sammanfattningsvis kan beträffande civilståndets betydelse för netto-skuldsättningen sägas att de skillnader som kan iakttagas i betydande grad sammanhänger med att förvärvsarbetsinkomsterna får större betydelse ju längre man varit gift. Det synes dock vara skuldfrekvensen som varierar, medan de genomsnittliga skulderna för dem som skuldsatt sig är ganska lika för olika civilståndsgupper.

Skillnaden i andelen nettoskuldsatta skiljer sig markant mellan dem som inte varit hemmaboende under studietiden, dem som varit hemmaboende under högst halva studietiden och dem som bott hemma mer än halva studietiden. Vid uppdelning i examensgrupper finner man att andelen nettoskuldsatta examinerade varierar mellan 67 och 73 procent för dem som överhuvudtaget inte har bott hemma under studietiden, håller sig mellan 58 och 67 procent för dem som bott hemma högst halva studietiden, men sjunker till mellan 38 och 47 procent för dem som bott hemma mer än halva studietiden.

Det har tidigare konstaterats att social-ekonomisk bakgrund mätt efter faderns yrke inte är likartad för de olika boendekategorierna, vilket torde bero på att de mera välsituerade har bättre möjligheter att låta sina vuxna barn bo kvar i föräldrahemmet. Undersökningen visar dock att även om de båda faktorerna boendeförhållanden och social bakgrund synes vara korrelerade med varandra de dock även var för sig är av stor betydelse för skuldsättningsfrekvensen hos de examinerade.

Beträffande lånens storlek för studenter med olika boendeförhållanden så råder samma samband som för skuldfrekvensen, d. v. s. de högsta genomsnittliga skulderna återfinnes för icke hemmaboende och de lägsta för hemmaboende mer än halva studietiden. De som bott hemma under endast en mindre del intar en mellanställning, men lånens storlek ligger i genomsnitt närmare de icke hemmaboendes.

För de icke hemmaboende är de genomsnittliga skulderna för de skuldsatta däremot i allmänhet störst för examinerade från direktörs-, akademiker- och högre tjänstemannahem och lägst bland examinerade från arbetarhem. För de hemmaboende är avvikelserna mindre.

De hemmaboende redovisar något mindre ofta inkomster av förvärvsarbete och lägre genomsnittsinkomst än övriga. För examinerade från fria fakulteter uppgår andelen med någon inkomst av förvärvsarbete till 77 procent för hemmaboende mot 83 å 84 procent för de övriga grupperna. Medelinkomsten uppgår samtidigt till 5 070 kronor för hemmaboende mot 8 790 respektive 7 180 kronor för de båda hemmaboendegrupperna. Likartad skillnad kan även konstateras för examensgruppen från övriga studiebanor med medellång studietid.

Sammanfattningsvis kan sålunda konstateras att boendeförhållandena synes ha stor betydelse för skuldsättningen. Andelen skuldsatta är mellan 25 och 34 procentenheter lägre bland dem som varit hemmaboende under större delen av sin studietid jämfört med de icke hemmaboende. Likaså har de hemmaboende lägre genomsnittliga lån.

Andelen bruttoskuldsatta är lägst — 68 procent — bland de examinerade som haft ett studentmedelbetyg på B till Ba. För övriga betygsgrupper är skuldfrekvensen i stort sett densamma — omkring 76 procent. Det genomsnittliga skuldbeloppet för de skuldsatta är högst för de examinerade med ett genomsnittsbetyg mellan B och Ba och sjunker sedan i de högre betygsgrupperna. Om man ser på fördelningen på olika skuldformer så spelar de statliga lånen större roll för examinerade med studentmedelbetyg mellan Ba och a än för övriga. Föräldralånen har den största betydelsen för de examinerade som har lågt studentbetyg.

Undersökningen visar också mycket klart att skuldfrekvensen varierar icke oväsentligt mellan de olika studieorterna. Sålunda var skuldfrekvensen för examinerade med filosofisk examen 68 procent i Uppsala och Lund, 53 procent i Göteborg och endast 44 procent i Stockholm. Motsvarande tal för medicine licentiatexamen ligger vid 66, 64, 59 respektive 56 procent. Dessa olikheter sammanhänger framför allt med en större andel icke hemmaboende vid dessa studiebanor i Lund och Uppsala — 89 respektive 77 procent — jämfört med Göteborg och Stockholm — 57 respektive 39 procent. Det har också konstaterats att omfattningen av förvärvsarbetet är väsentligt högre i Stockholm och Göteborg jämfört med de båda övriga universitetsorterna. Man torde alltså våga dra den slutsatsen att de olikheter i skuldsättningen som kan iakttagas mellan studieorterna i mycket betydande grad sammanhänger med skiljaktligheter i möjligheterna att förvärvsarbeta och att bo i föräldrahemmet under studietiden.

I undersökningen har också belysts vilken inverkan innehav av statsstipendier (naturastipendier) har på skuldsättningen. Till en början kan nämnas att drygt 25 procent av examensårgången varit statsstipendiater. Denna andel är dock mycket olika inom olika studieinriktningar. Den lägsta frekvensen — 10 till 13 procent redovisas för juris kandidater och medicine licentiater och den högsta frekvensen för gymnastikdirektörer, agronomer, socionomer och teologie kandidater med mellan 31 och 46 procent. Dessa olikheter har delvis att göra med den olika sociala rekryteringen. Så t. ex. var endast mellan 2 och 8 procent av de examinerade, vilkas fäder är aka-

demiker, officerare eller direktörer statsstipendiater, medan 47 procent av de ungdomar som kom från arbetarhem innehade stipendium.

Det föreligger även skiljaktigheter med avseende på boendeförhållandena mellan statsstipendiater och icke statsstipendiater. Av stipendiaterna har således 83 procent icke varit hemmaboende någon del av studietiden och 10 procent hemmaboende mer än 1/2 av studietiden. Motsvarande tal för icke-stipendiaterna är 60 och 24 procent.

Examensåldern är lägre för stipendiater än för övriga. Detta sammanhänger delvis med att studietiden är kortare för stipendiaterna. Detta gäller även om studentbetyget konstanthålles. För filosofie magistrar med ett studentmedelbetyg mellan Ba och AB är skillnaden omkring 20 månader, för juris kandidater 10 månader och för filosofie kandidater 21 månader.

Skuldsättningsfrekvensen är högre bland stipendiater än bland icke-stipendiater men de genomsnittliga skuldbeloppen för de skuldsatta lägre. Detta gäller även om boendeförhållandena konstanthålles.

Stipendiaternas höga skuldsättningsfrekvens torde enligt vad som här visats framför allt sammanhånga med deras sociala bakgrund och det faktum att de mera sällan är hemmaboende. De lägre genomsnittliga skuldbeloppen beror till stor del på deras kortare studietid och på att stipendierna minskar den erforderliga lånesumman.

Av samtliga examinerade läsåret 1959/60 har 66 procent haft förvärvsarbete under någon del av studietiden, varav nära hälften haft det högst 1/4 av studietiden (kap. 4).

B. REKRYTERING TILL GYMNASIERNA

6. Sociala faktorerers inverkan på rekryteringen till vissa gymnasiala skolformer

6.1. Inledning

Ända fram till mitten av 1940-talet undergick rekryteringen till studier vid gymnasier samt universitet och högskolor ingen nämnvärd förändring med avseende på de studerandes sociala bakgrund. Efter andra världskriget har det dock skett en snabb breddning av rekryteringen så att andelen ungdomar från arbetare- och lägre tjänstemannahem blivit allt större. För att ge aktuellast möjliga information om den sociala bakgrunden bland de ungdomar som söker till och intas i olika slag av gymnasiala skolor har för studiesociala utredningen och gymnasieutredningen företagits en undersökning av dels dem som år 1959 intogs vid allmänna gymnasier, tekniska gymnasier och handelsgymnasier, dels dem som år 1960 sökte till motsvarande gymnasieformer. Handelsgymnasiernas studentlinjer ingår ej i undersökningen liksom ej heller de tekniska fackskolorna.

6.2. Materialet

Undersökningen har för båda årgångarna genomförts som urvalsundersökning.

1960 års material har utvalts bland de talonger som varit vidhäftade de blanketter som använts för anmälan om inträde till gymnasiets första ring (klass) och vilka sedan den slutliga intagningen verkställts insänts till skolöverstyrelsen av den skola, som mottagit anmälan. Av dessa talonger har genom systematiskt urval var sjunde ansökan utvalts. Talongerna har genom bistånd från respektive skolor kompletterats med uppgift om målsmans yrke (eller titel). Med undantag för ett tiotal sökande har dessa tilläggsuppgifter erhållits för samtliga sökande.

1959 års material har hämtats från de inom statistiska centralbyrån arkiverade katalogexemplaren, i vilka finns antecknade målsmans yrke (eller titel). Dessa uppgifter är dock delvis ofullständiga och ett relativt omfattande kompletteringsarbete måste därför utföras innan själva bearbetningen kunde påbörjas. Katalogerna avser emellertid enbart de allmänna gymnasier, medan motsvarande primärmaterial beträffande de tekniska gymnasier och handelsgymnasier saknas. Dessa uppgifter har hämtats ur ett i annan ordning insamlat material, innehållande bl. a. uppgifter om faderns yrke och utbildning.

Urvalet i denna del av undersökningen har gjorts genom lottning av skolor enligt följande:

	Antal skolor	Antal utvalda skolor	Urvals- procent
Allmänt gymnasium.....	160	40	25
Tekniskt gymnasium	21	11	52
Handelsgymnasium	25	13	52

Ett allmänt gymnasium saknade begynnelseering (försöksgymnasiet i Lund). Något nytt gymnasium i stället för detta har ej utvalts. Urvalsfraktionen blev sålunda med avseende på läroverk 24,4 procent (ifråga om lärjungar 25,3 procent).

I de tekniska gymnasierna intogs år 1959 ordinarie elever till ett antal av 1 881 män och 81 kvinnor. Stickprovet omfattar 874 manliga och 21 kvinnliga elever, vilka utgör 46,5 procent respektive 25,9 procent eller i allt 45,6 procent av det totala elevantalet.

Antalet nyintagna elever vid handelsgymnasiernas 2-åriga linjer uppgick till 674 män och 761 kvinnor eller sammanlagt 1 435. Urvalsfraktionens elevantal uppgår till 868, vilket utgör 60,5 procent av det angivna totalantalet.

6.3. Klassifikationsproblemet

Det har syns angeläget, att i undersökningen använda ett grupperingssystem med avseende på den studerandes sociala ursprung, som i möjligaste mån medger en jämförelse av resultaten med tidigare undersökningar om fördelningen efter olika sociala miljöer för dem som avlagt studentexamen (motsvarande) eller som skrivit in sig vid universitet och högskolor. För dessa senare undersökningar har i vad avser föräldrarnas (faderns) yrkeställning i en rad olika sammanhang tillämpats ett klassifikationssystem, som ursprungligen uppgjordes vid den statistiska institutionen i Lund och som använts i undersökningar av bl. a. Wicksell, Quensel och Moberg. Statistiska centralbyrån tillämpar numera i statistiken över högre studier en variant av detta klassifikationssystem. För en jämförande översikt hänvisas till Högre Studier 1956/57, s. 14.

Då systemet uppgjorts för att tillämpas på i första hand studentmaterial har man vid konstruktionen särskilt inriktat sig på att i huvudgrupper sammanföra yrken av likartat slag och för vilka man kan vänta en någorlunda likartad inställning till akademiska studier. Statistiska centralbyrån har kunnat konstatera (1957 års studentekonomiska undersökning) att det finns en mycket påtaglig korrelation mellan faderns yrkesgruppstillhörighet enligt detta schema och föräldrarnas sammanlagda taxerade inkomst. Man torde alltså kunna anse schemat som ett gott socialekonomiskt grupperingssystem.

Då det därtill torde kunna hävdas, att de överväganden som göres inom familjen i många avseenden är likartade vid ställningstagande också till gymnasieutbildning har starka skäl talat för att i den nu aktuella under-

sökningen använda samma klassifikationssystem som statistiska centralbyrån använder sig av i statistiken över högre studier.

Undersökningen av förhållandena 1959, som grundas på katalogerna, utgår till skillnad från vad som tillämpas i statistiken över högre studier från målsmans yrke och inte från faderns yrke. Härigenom uppstår vissa olikheter i materialet. Sålunda kan man vänta att i gruppen »obestämt yrke» kommer att ingå en grupp, bestående av bl. a. änkefruar och fruar och den kommer såsom närmare framgår av det följande att genom det använda målsmansbegreppet att i denna undersökning bli av större omfattning än i statistiken över högre studier, där faderns yrke är bestämmande för klassifikationen av den sociala miljön oavsett om fadern lever eller är död.

Beträffande möjligheterna att rätt gruppera olika slag av ingenjörer hänvisas till Högre studier 1956/57, s. 14: »Vid tillämpningen av lundagrupperingen fanns svårigheter att säkert skilja på civilingenjörer och övriga ingenjörer, varför båda fördes till huvudgruppen »akademiker». Eftersom de studerande numera på studiekortet skall ange faderns akademiska examen, är det nu möjligt att hålla dessa grupper särskilda, varvid ingenjörerna flyttas över till kategorien »högre tjänstemän utom akademiker». Den merinformation som centralbyrån sålunda haft tillgång till har icke funnits i föreliggande undersökning.

Före den 1 juli 1958 fanns inom folkskollärarkåren benämningarna distriktsöverlärare (eller enbart överlärare). Inom bl. a. det högre skolväsendet hade vederbörande skolas chef titeln rektor. Den sistnämnda benämningen finns efter denna tidpunkt kvar med samma innebörd men också de förutvarande distriktsöverlärarna har numera tjänstetiteln rektor. I undersökningen har det varit av betydelse att hålla dessa bägge slag av rektorer isär, då ju den förra lärarkategorien enligt yrkeskoden tidigare förts till gruppen Folkskollärare m. fl. medan rektorer i förutvarande bemärkelse inordnats under rubriken Akademiker (ej annorstädes redovisade). I föreliggande undersökning har sålunda med hjälp av förefintliga förteckningar över lärare (sådana som de i Folkskolans årsbok och Läroverkslärarnas Riksförbunds årsbok) en gränsdragning gjorts mellan de två slagen av rektorer.

6.4. Materialets tillförlitlighet.

I nedanstående tablå jämföres urvalsmaterialet 1960 med det väntade antalet i varje grupp.

	Intagna i										Ej intagna			
	Allmänt gymnasium		Allmänt gymnasium		S:a		S:a		S:a		S:a		S:a	
	AI ⁴ och AI ³		LI ⁴ och LI ³		RI ⁴ och RI ³		S:a		S:a		S:a		S:a	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv
Totalpopulation	1 479	2 152	1 306	3 394	6 660	3 099	9 445	8 645	2 241	98	704	951	5 064	2 742
1/7-dels urvalsfraktion	211	307	187	485	951	443	1 349	1 235	320	14	101	136	723	392
Urvalet	217	312	193	493	970	451	1 380	1 256	335	16	101	144	729	384

Såsom framgår av tablån ligger med två undantag antalet i urvalet något högre än det förväntade antalet. Detta sammanhänger med att urvalet gjordes före en ytterligare genomgång av totalmaterialet, varvid en del dubbelräkningar eliminerades.

Urvalsmaterialets sammansättning har prövats med avseende på betygspoäng och ålder jämfört med totalmaterialet. Jämförelsen med avseende på fördelningen efter betygspoäng kunde grundas på uppgifter i den löpande statistiken om intagningen i gymnasiala skolformer. Beträffande åldern har för jämförelsen utnyttjats en särskild bearbetning av totalmaterialet efter ålder.

I följande tablå redovisas fördelningen efter betygspoäng dels i totalmaterialet, dels i urvalsmaterialet. Avvikelserna är som synes i de flesta fall av begränsad omfattning.

Betygspoäng	Allmän linje		Latinlinje		Reallinje		Summa	
	Total-populationen	Urvalet	Total-populationen	Urvalet	Total-populationen	Urvalet	Total-populationen	Urvalet
—12,0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,1	0,1	0,1	0,2
12,5—14,0	1,8	2,1	4,2	4,8	1,1	1,3	2,0	2,4
14,5—16,0	12,0	13,8	14,6	14,3	7,0	6,2	10,0	9,8
16,5—18,0	30,2	29,2	23,3	24,6	17,5	18,5	21,6	22,2
18,5—20,0	25,6	26,5	23,1	23,0	22,7	23,2	23,4	23,8
20,5—22,0	16,6	14,4	16,1	15,6	20,4	22,0	18,5	18,9
22,5—24,0	8,5	9,5	9,7	9,3	14,6	13,7	12,1	11,6
24,5—26,0	3,4	3,2	5,3	4,4	8,7	7,5	6,7	5,8
26,5—28,0	1,4	1,1	2,3	2,8	5,1	4,9	3,6	3,6
28,5—30,0	0,1	0,0	0,6	0,7	2,0	1,9	1,3	1,3
30,5—32,0	0,0	—	0,1	0,1	0,4	0,6	0,3	0,3
32,5—34,0	—	—	0,0	—	0,0	0,1	0,0	0,1
Uppgift saknas.....	0,3	—	0,4	—	0,4	—	0,4	—
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

I tablån nedan jämföres åldersfördelningen för de i allmänna gymnasier-na intagna i dels totalpopulationen, dels urvalet.

Ålder	Totalpopulation		Urvalet	
	Antal	%	Antal	%
<21.....	26	0,1	3	0,1
20.....	26	0,1	4	0,2
19.....	89	0,5	9	0,3
18.....	1 186	6,6	188	7,1
17.....	5 780	32,0	901	34,2
16.....	6 478	35,8	937	35,5
15.....	3 805	21,0	547	20,8
>14.....	318	1,8	47	1,8
Uppgift saknas	382	2,1	—	—
Summa	18 090	100	2 636	100

Av tablån framgår, att urvalet vad avser allmänna gymnasier även från ålderssynpunkt väl ansluter sig till sammansättningen i totalpopulationen.

I undersökningen av 1959 års intagna har som tidigare nämnts urvalsen-

heten varit skolan. I följande tablå redovisas för det allmänna gymnasiet hur stor andel antalet elever i urvalet utgör av hela antalet elever.

	AI ⁴ AI ³	LI ⁴ LI ³	RI ⁴ RI ³	AI ⁴ LI ⁴ RI ⁴	AI ³ LI ³ RI ³	Män	Kvin- nor	S:a
Urvalet	775	1 175	2 241	2 643	1 548	2 396	1 795	4 191
Totalpopulationen ..	3 084	5 055	8 400	9 285	7 254	8 505	8 034	16 539
Urvalet i % av total- populationen.....	25,1	23,2	26,7	28,5	21,3	28,2	22,3	25,3

Det framgår av tablå, att den tillämpade urvalsmetodiken givit ett något snedvridet resultat med avseende på fördelningen på kön och olika linjer. Elevandelen i hela materialet är 25,3 procent av samtliga med en överrepresentation för männen och en underrepresentation för kvinnorna. Det framgår också att de fyraåriga gymnasierna är överrepresenterade på de treårigas bekostnad.

6.5. 1959 års intagna efter socialt ursprung

I tab. 37 redovisas samtliga nyintagna 1959 i första ring (klass) vid allmänna gymnasier, tekniska gymnasier och handelsgymnasiernas tvååriga linjer. De intagna i allmänbildande gymnasier har i tab. 38 delats upp på dem som intagits i fyraårigt respektive treårigt gymnasium på olika linjer. I tab. 39 redovisas de intagna med relativ fördelning efter målsmans yrke. Härav framgår att mycket betydande skillnader kan påvisas i rekryteringen till å ena sidan de allmänna gymnasierna och å andra sidan fackgymnasierna. Andelen studerande, vilkas målsmän är akademiker, uppgår i den senare gruppen endast till omkring 5—6 procent, medan den bland nyintagna i allmänna gymnasier är 17,5 procent. I gengäld har något mer än 17 procent av de nyintagna vid allmänna gymnasier målsmän som är arbetare, medan bland de nyintagna i fackgymnasierna 35—40 procent kommer från arbetarhem. Dessa tendenser gäller även för män och kvinnor var för sig.

Tab. 39 visar också att det är betydande olikheter med avseende på socialt ursprung vad gäller intagna i å ena sidan fyraårigt gymnasium och å andra sidan treårigt. Man finner exempelvis att andelen elever som kommer från arbetar- eller jordbrukarhem är avsevärt mycket större (25,4 respektive 12,5 procent) i de treåriga gymnasierna än i de fyraåriga (12,6 respektive 2,2 procent). Tendensen är den omvända då det gäller elever från hem där målsman är akademiker (9,8 procent mot 21,9 procent). Det är dock uppenbart att dessa olikheter i den sociala rekryteringen icke har att göra med olika preferenser utan med att det fyraåriga gymnasiet varit förhärskande i de större städerna, medan den treåriga gymnasieformen är vanligare i mindre städer.

Vad gäller valet av linje inom det allmänna gymnasiet synes detta icke vara beroende av den studerandes sociala ursprung.

Tab. 37. Nyintagna år 1959 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolformer efter kön och målsmans yrke

Kön Målsmans yrke	Allmänbildande gymnasier				Tekniska gymnasier	Handels- gymnasier ¹
	Allmän linje	Latin- linje	Real- linje	Summa		
<i>Män</i>						
Jordbruk med binäringar (utom arbetare)	11	12	88	111	72	12
Folkskollärare m. fl.	8	12	59	79	24	6
Akademiker (ej annorstädes redovisade) ..	62	83	311	456	54	20
Officerare	9	11	31	51	6	3
Direktörer, disponenter, grosshandlare ...	45	31	123	199	26	35
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	39	29	144	212	109	53
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	80	64	315	459	119	74
Övriga tjänstemän	39	49	177	265	81	41
Arbetare	55	52	264	371	352	109
Obestämt yrke	31	35	107	173	19	9
Uppgift saknas	2	3	15	20	12	10
Summa	381	381	1 634	2 396	874	372
<i>Kvinnor</i>						
Jordbruk med binäringar (utom arbetare)	34	63	44	141	2	48
Folkskollärare m. fl.	10	26	30	66	1	4
Akademiker (ej annorstädes redovisade) ..	59	117	99	275	1	21
Officerare	3	23	17	43	—	1
Direktörer, disponenter, grosshandlare ...	20	47	29	96	—	18
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	49	72	68	189	2	72
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	57	114	124	295	5	65
Övriga tjänstemän	51	93	56	200	1	59
Arbetare	83	170	105	358	9	189
Obestämt yrke	25	56	32	113	—	14
Uppgift saknas	3	13	3	19	—	5
Summa	394	794	607	1 795	21	496
<i>Båda könen</i>						
Jordbruk med binäringar (utom arbetare)	45	75	132	252	74	60
Folkskollärare m. fl.	18	38	89	145	25	10
Akademiker (ej annorstädes redovisade) ..	121	200	410	731	55	41
Officerare	12	34	48	94	6	4
Direktörer, disponenter, grosshandlare ...	65	78	152	295	26	53
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	88	101	212	401	111	125
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	137	178	439	754	124	139
Övriga tjänstemän	90	142	233	465	82	100
Arbetare	138	222	369	729	361	298
Obestämt yrke	56	91	139	286	19	23
Uppgift saknas	5	16	18	39	12	15
Summa	775	1 175	2 241	4 191	895	868

¹ Enbart 2-årig linje.

Tab. 38. Nyintagna år 1959 i allmänbildande gymnasier fördelade efter ringar och målsmans yrke

Kön Målsmans ykre	Allmän linje		Latin- linje		Real- linje		Samtliga		
	I ⁴	I ³	I ⁴	I ³	I ⁴	I ³	I ⁴	I ³	S:a
<i>Män</i>									
Jordbruk med binäringar (utom arbete)	—	11	5	7	23	65	28	83	111
Folkskollärare m. fl.	3	5	10	2	30	29	43	36	79
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	46	16	66	17	249	62	361	95	456
Officerare	9	—	11	—	27	4	47	4	51
Direktörer, disponenter, grosshandlare	38	7	27	4	102	21	167	32	199
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	19	20	20	9	67	77	106	106	212
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	58	22	58	6	229	86	345	114	459
Övriga tjänstemän	28	11	40	9	110	67	178	87	265
Arbetare	20	35	29	23	118	146	167	204	371
Obestämt yrke	21	10	28	7	71	36	120	53	173
Uppgift saknas	2	—	3	—	10	5	15	5	20
Summa	244	137	297	84	1 036	598	1 577	819	2 396
<i>Kvinnor</i>									
Jordbruk med binäringar (utom arbete)	5	29	19	44	7	37	31	110	141
Folkskollärare m. fl.	4	6	16	10	14	16	34	32	66
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	46	13	93	24	80	19	219	56	275
Officerare	2	1	21	2	14	3	37	6	43
Direktörer, disponenter, grosshandlare	15	5	29	18	23	6	67	29	96
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	21	28	39	33	32	36	92	97	189
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	46	11	82	32	86	38	214	81	295
Övriga tjänstemän	29	22	59	34	37	19	125	75	200
Arbetare	35	48	90	80	42	63	167	191	358
Obestämt yrke	15	10	29	27	22	10	66	47	113
Uppgift saknas	1	2	10	3	3	—	14	5	19
Summa	219	175	487	307	360	247	1 066	729	1 795
<i>Båda könen</i>									
Jordbruk med binäringar (utom arbete)	5	40	24	51	30	102	59	193	252
Folkskollärare m. fl.	7	11	26	12	44	45	77	68	145
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	92	29	159	41	329	81	580	151	731
Officerare	11	1	32	2	41	7	84	10	94
Direktörer, disponenter; grosshandlare	53	12	56	22	125	27	234	61	295
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	40	48	59	42	99	113	198	203	401
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	104	33	140	38	315	124	559	195	754
Övriga tjänstemän	57	33	99	43	147	86	303	162	465
Arbetare	55	83	119	103	160	209	334	395	729
Obestämt yrke	36	20	57	34	93	46	186	100	286
Uppgift saknas	3	2	13	3	13	5	29	10	39
Summa	463	312	784	391	1 396	845	2 643	1 548	4 191

Tab. 39. Nyintagna år 1959 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolformer efter kön samt med relativ fördelning efter målsmans yrke

Kön Målsmans yrke	Allmänbildande gymnasier						Tekniska gymnasier	Handels- gymnasier ¹
	Allm. linje	Latin- linje	Real- linje	4-år. gymn.	3-år. gymn.	S:a		
Män								
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	2,9	3,1	5,4	1,8	10,1	4,6	8,2	3,2
Folkskollärare m. fl.	2,1	3,1	3,6	2,7	4,4	3,3	2,7	1,6
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	16,3	21,8	19,0	22,8	11,6	19,0	6,2	5,4
Officerare	2,4	2,9	1,9	3,0	0,5	2,1	0,7	0,8
Direktörer, disponenter, grosshandlare	11,8	8,1	7,5	10,6	3,9	8,3	3,0	9,4
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	10,2	7,6	8,8	6,7	12,9	8,8	12,5	14,2
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	21,1	16,9	19,4	21,9	13,9	19,3	13,6	19,9
Övriga tjänstemän	10,2	12,9	10,8	11,3	10,6	11,1	9,3	11,0
Arbetare	14,4	13,6	16,2	10,6	25,0	15,5	40,2	29,4
Obestämt yrke	8,1	9,2	6,5	7,6	6,5	7,2	2,2	2,4
Uppgift saknas	0,5	0,8	0,9	1,0	0,6	0,8	1,4	2,7
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Kvinnor								
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	8,6	7,9	7,2	2,9	15,1	7,9	9,5	9,7
Folkskollärare m. fl.	2,5	3,3	4,9	3,2	4,4	3,7	4,8	0,8
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	15,0	14,7	16,3	20,5	7,7	15,3	4,8	4,2
Officerare	0,8	2,9	2,8	3,5	0,8	2,4	—	0,2
Direktörer, disponenter, grosshandlare	5,1	5,9	4,8	6,3	4,0	5,3	—	3,6
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	12,4	9,1	11,2	8,6	13,3	10,5	9,5	14,5
Högre tjänstemän, utom akademiker; vissa fria yrken	14,5	14,4	20,5	20,1	11,1	16,5	23,8	13,1
Övriga tjänstemän	12,9	11,7	9,2	11,7	10,3	11,1	4,8	11,9
Arbetare	21,1	21,4	17,3	15,7	26,2	19,9	42,8	38,2
Obestämt yrke	6,3	7,1	5,3	6,2	6,4	6,3	—	2,8
Uppgift saknas	0,8	1,6	0,5	1,3	0,7	1,1	—	1,0
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Båda könen								
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	5,8	6,4	5,9	2,2	12,5	6,0	8,3	7,0
Folkskollärare m. fl.	2,3	3,2	4,0	2,9	4,4	3,5	2,8	1,2
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	15,6	17,0	18,3	21,9	9,8	17,5	6,1	4,7
Officerare	1,5	2,9	2,1	3,2	0,6	2,3	0,7	0,5
Direktörer, disponenter, grosshandlare	8,4	6,6	6,8	8,9	3,9	7,0	2,9	6,1
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	11,4	8,6	9,5	7,5	13,1	9,6	12,4	14,4
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	17,7	15,1	19,6	21,2	12,6	18,0	13,9	16,0
Övriga tjänstemän	11,6	12,1	10,4	11,5	10,5	11,0	9,2	11,5
Arbetare	17,8	18,9	16,4	12,6	25,4	17,4	40,3	34,3
Obestämt yrke	7,2	7,8	6,2	7,0	6,5	6,8	2,1	2,6
Uppgift saknas	0,7	1,4	0,8	1,1	0,7	0,9	1,3	1,7
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Enbart 2-årig linje.

Tab. 40. Sökande till allmänbildande gymnasiers, tekniska

Målsmans yrke	Allmänbildande gymnasier		Tekniska gymnasier	
	Samtliga	Därav kv.	Samtliga	Därav kv.
Jordbruk med binäringar (utom arbetare)	218	126	59	3
Folkskollärare m. fl.	100	53	12	—
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	506	220	23	1
Officerare	60	27	3	—
Direktörer, disponenter, grosshandlare ..	207	86	17	1
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	306	150	79	3
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	641	277	80	3
Övriga tjänstemän	316	142	53	2
Arbetare	669	327	159	4
Obestämt yrke	130	57	25	1
Uppgift saknas	78	33	35	2
Samtliga	3 231	1 498	545	20

¹ Exkl. studentlinjen.

² Dessutom 2 manl., scm sökt till tekniska gymnasier och handelsgymnasier resp. allmänbildande gymnasier, tekniska gymnasier och handelsgymnasier.

6.6. 1960 års sökande efter socialt ursprung

I tab. 40 redovisas samtliga sökande till de allmänna gymnasierna, tekniska gymnasierna och handelsgymnasierna år 1960 med fördelning på kön och målsmans yrke. I tab. 41 har de sökande delats upp på dem som intagits i gymnasial skolform och dem som ej intagits — absolut och relativt — samt fördelats efter målsmans yrke. Som synes föreligger inga påtagliga olikheter i avvisningen sedd mot bakgrund av det sociala ursprunget bortsett från att kvinnliga studerande från akademiker- och officershem har betydligt lägre avvisning än genomsnittet.

En redovisning av de nyintagna i första ring (klass) vid allmänna gymnasier, tekniska gymnasier och handelsgymnasier år 1960 lämnas i tab. 42 med fördelning efter kön och målsmans yrke. Den relativa fördelningen efter målsmans yrke återfinnes i tab. 43. Tendenserna är i stort sett desamma som i 1959 års material.

Dessa uppgifter säger ingenting om hur stor andel av ungdomarna i de aktuella åldersgrupperna från de olika sociala miljöerna som intagits. Det är dock inte möjligt att från den svenska befolkningsstatistiken erhålla uppgift om målsmans yrke för ungdomar i olika åldersgrupper. En synnerligen förenklad jämförelse mellan den sociala sammansättningen för den totala manliga befolkningen å ena sidan och de intagna vid gymnasiala skolformer å andra sidan kan dock göras med hjälp av uppgifter ur valstatistiken 1960. En fördelning på yrkesgrupper kan göras för samtliga manliga röstberättigade personer.

gymnasiers och handelsgymnasiers¹ första ring (klass) år 1960

Handels- gymnasier		Allmänbildande gymnasier och tek- niska gymnasier		Allmänbildande gymnasier och han- delsgymnasier		Samtliga	Därav kv.
Samtliga	Därav kv.	Samtliga	Därav kv.	Samtliga	Därav kv.		
28	21	7	1	9	6	321	157
10	4	3	—	2	1	127	58
18	11	2	—	5	4	554	236
3	1	—	—	—	—	66	28
20	13	2	—	7	2	*253	102
75	44	7	1	20	9	487	207
36	21	12	—	9	3	778	304
45	24	7	1	15	7	436	176
119	64	23	1	17	11	987	407
30	14	3	—	4	2	192	74
24	13	1	—	4	3	142	51
408	230	67	4	92	48	4 343	1 800

Målsmans yrke	Nyintagna 1960	Manliga röst- berättigade 1960
Jordbruk med binäringar.....	7,9	15,1
Folkskollärare	3,1	0,9
Akademiker och officerare	15,5	3,1
Direktörer, disp.grosshandlare.....	5,6	1,4
Handlande, handelsresande, hantv.- mäst.	11,0	7,4
Tjänstemän	28,6	19,1
Arbetare.....	23,2	53,0
Obestämt yrke	4,2	—
Uppgift saknas	0,9	—
Samtliga	100	100

Disproportionen i rekryteringen är som synes mycket påtaglig. Med reservation för jämförelsens approximativa karaktär framgår att vissa yrkesgrupper är klart överrepresenterade bland målsmännen till de nyintagna vid gymnasierna. Detta gäller framför allt folkskollärare, akademiker/officerare och de olika affärsmannagrupperna samt tjänstemän. Klart underrepresenterade är ungdomar, vilkas målsmän är arbetare eller verksamma inom jordbruk med binäringar. Det hör dock beaktas att åldersfördelningen bland manliga röstberättigade inom jordbruk med binäringar torde skilja sig inte oväsentligt från åldersfördelningen för övriga grupper genom att andelen i de högre åldersgrupperna är större i den förstnämnda gruppen.

I tab. 44 har samtliga i undersökningen ingående sökande år 1960 fördelats relativt efter målsmans yrke i kombination med läroverksortens be-

lägenhet. Då upptagningsområdet för ett läroverk endast i relativt liten utsträckning — med undantag av fackgymnasierna — sträcker sig över länets gränser bör dessa uppgifter ge en förhållandevis god bild av den geografiska rekryteringen i kombination med den studerandes sociala ursprung. För de sökande 1960 har undersökts förhållandena inom fem huvudområden, nämligen Götaland utom Västsverige (Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län), Västsverige, Stockholm och Stockholms län, Svealand utom Stockholm och Stockholms län men inklusive Gävleborgs län samt övriga Norrland.

Härav framgår klart överrepresentationen för akademiker-, direktörs- och högre tjänstemannagrupperna i Stockholms stad och län. Norrland däremot redovisar höga andelar inom gruppen jordbrukare med binärningar och arbetare.

6.7. Jämförelser mellan olika undersökningar

I tab. 45 jämföres resultaten ur 1959 och 1960 års undersökningar med den fördelning som erhöles i 1957 års undersökning av dem som detta år avlade studentexamen eller examen vid fackgymnasium.

Avslutningsvis skall även utvecklingen för en längre tidsperiod belysas. Den av centralbyrån tillämpade grupperingen efter faderns yrke tillkom 1956. Tidigare undersökningar utgår från den likartade men icke helt jämförbara gruppering som tillämpas i Lund. I »Högre studier 1956/57» har en jämförelse gjorts mellan dem som avlade studentexamen 1943, 1952 och 1957. Uppgifterna om de nyintagna vid gymnasierna 1960 har omräknats till lundagrupperingen med antagande om samma förhållande mellan de båda grupperingarna som kunde iakttagas 1957.

Målsmans yrke ¹	Män		Kvinnor	
	1943	1960	1943	1960
Jordbruk med binärningar	10	7	8	10
Folkskollärare	7	3	9	4
Akademiker	21	19	25	17
Officerare	3	2	3	2
Större affärsmän och direktörer	8	6	7	6
Mindre affärsmän och vissa hantverkare	13	10	14	10
Tjänstem. i stat, kommun och ensk. tj.	15	16	13	15
Lägre tjänstemän	6	7	6	6
Statstjänare, arbetare, hantverkare	14	25	10	27
Obestämt yrke och uppgift saknas	3	5	5	4
Samtliga	100	100	100	100

¹ Enligt lundagrupperingen,

Andelen ungdomar från statstjänar- och arbetarhem har som synes ökat mycket kraftigt — från 14 procent för män och 10 procent för kvinnor år 1943 till 25 respektive 27 procent år 1960. De sociala grupper som minskat sin andel är framför allt folkskollärare, akademiker och mindre affärsmän.

Tab. 41. Antal sökande, intagna och ej intagna år 1960 efter kön utan dubbelräkningar samt med fördelning efter målsmans yrke

Kön Målsmans yrke	Sökande	Intagna	Ej intagna	
			Fakt.	I % av sökande
Män				
Jordbruk med binäringar (utom arbetare)	164	124	40	24,4
Folkskollärare m. fl.	69	51	18	26,1
Akademiker (ej annorstädes redovisade) ..	318	248	70	28,2
Officerare	38	25	13	34,2
Direktörer, disponenter, grosshandlare....	153	101	52	34,0
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	280	201	79	28,2
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	474	335	139	29,3
Övriga tjänstemän	260	198	62	23,8
Arbetare	580	435	145	25,0
Obestämt yrke	118	82	36	30,5
Uppgift saknas	91	16	75	82,4
Summa	2 545	1 816	729	28,6
Kvinnor				
Jordbruk med binäringar (utom arbetare)	157	130	27	17,2
Folkskollärare m. fl.	58	49	9	15,5
Akademiker (ej annorstädes redovisade) ..	236	205	31	13,1
Officerare	28	25	3	10,7
Direktörer disponenter, grosshandlare ...	102	81	21	20,6
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	207	156	51	24,6
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	304	254	50	16,4
Övriga tjänstemän	176	139	37	21,0
Arbetare	407	311	96	23,6
Obestämt yrke	74	53	21	28,4
Uppgift saknas	51	13	38	74,5
Summa	1 800	1 416	384	21,2
Båda könen				
Jordbruk med binäringar (utom arbetare)	321	254	67	20,9
Folkskollärare m. fl.	127	100	27	21,3
Akademiker (ej annorstädes redovisade) ..	554	453	101	18,2
Officerare	66	50	16	24,2
Direktörer, disponenter, grosshandlare ...	255	182	73	28,6
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	487	357	130	26,7
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken	778	589	189	24,3
Övriga tjänstemän	436	337	99	22,7
Arbetare	987	746	241	24,4
Obestämt yrke	192	135	57	29,7
Uppgift saknas	142	29	113	79,6
Summa	4 345	3 232	1 113	25,6

Tab. 42. Nyinlagna år 1960 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolformer efter kön och målsmans yrke

Kön Målsmans yrke	Allmänbildande gymnasier				Tekniska gymna- sier	Handels- gymna- sier ¹	Samt- liga
	Allmän linje	Latin- linje	Real- linje	Summa			
Män							
Jordbruk med binäringar (ut- om arbetare)	8	8	64	80	39	5	124
Folkskollärare m. fl.	4	8	30	42	7	2	51
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	24	33	173	230	15	3	248
Officerare	8	3	11	22	2	1	25
Direktörer, disponenter, gross- handlare	18	16	48	82	11	8	101
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	16	22	98	136	47	18	201
Högre tjänstemän utom aka- demiker; vissa fria yrken . .	55	26	203	284	45	6	335
Övriga tjänstemän	35	26	87	148	37	13	198
Arbetare	40	41	211	292	107	36	435
Obestämt yrke	8	8	41	57	16	9	82
Uppgift saknas	1	2	4	7	9	—	16
Summa	217	193	970	1 380	335	101	1 816
Kvinnor							
Jordbruk med binäringar (ut- om arbetare)	27	35	49	111	2	17	130
Folkskollärare m. fl.	10	21	18	49	—	—	49
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	34	90	74	198	1	6	205
Officerare	5	13	6	24	—	1	25
Direktörer, disponenter, gross- handlare	21	23	27	71	1	9	81
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	30	47	47	124	4	28	156
Högre tjänstemän utom aka- demiker; vissa fria yrken . .	61	92	86	239	3	12	254
Övriga tjänstemän	30	37	49	116	1	22	139
Arbetare	84	111	78	273	3	35	311
Obestämt yrke	9	19	15	43	1	9	53
Uppgift saknas	1	5	2	8	—	5	13
Summa	312	493	451	1 256	16	144	1 416
Båda könen							
Jordbruk med binäringar (ut- om arbetare)	35	43	113	191	41	22	254
Folkskollärare m. fl.	14	29	48	91	7	2	100
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	58	123	247	428	16	9	453
Officerare	13	16	17	46	2	2	50
Direktörer, disponenter, gross- handlare	39	39	75	153	12	17	182
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	46	69	145	260	51	46	357
Högre tjänstemän utom aka- demiker; vissa fria yrken . .	116	118	289	523	48	18	589
Övriga tjänstemän	65	63	136	264	38	35	337
Arbetare	124	152	289	565	110	71	746
Obestämt yrke	17	27	56	100	17	18	135
Uppgift saknas	2	7	6	15	9	5	29
Summa	529	686	1 421	2 636	351	245	3 232

¹ Exkl. studentlinjen.

Tab. 43. Nyintagna år 1960 i första ring (klass) vid vissa gymnasiala skolreformer efter kön samt med relativ fördelning efter målsmans yrke

Kön Målsmans yrke	Allmänbildande gymnasier				Tekniska gymnasier	Handels- gymnasier ¹	Samtliga
	Allmänlinje	Latinlinje	Reallinje	Summa			
<i>Män</i>							
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	3,7	4,1	6,6	5,8	11,6	5,0	6,8
Folkskollärare m. fl.	1,8	4,1	3,1	3,0	2,1	2,0	2,8
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	11,1	17,1	17,8	16,7	4,5	3,0	13,7
Officerare	3,7	1,6	1,1	1,6	0,6	1,0	1,4
Direktörer, disponenter, grosshandlare	8,3	8,3	4,9	5,9	3,3	7,9	5,6
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	7,4	11,4	10,1	9,9	14,0	17,8	11,1
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken ..	25,3	13,5	20,9	20,6	13,4	5,9	18,3
Övriga tjänstemän	16,1	13,5	9,0	10,7	11,0	12,9	10,9
Arbetare	18,4	21,3	21,9	21,1	32,0	35,6	24,0
Obestämt yrke	3,7	4,1	4,2	4,1	4,8	8,9	4,5
Uppgift saknas	0,5	1,0	0,4	0,6	2,7	—	0,9
Summa	100	100	100	100	100	100	100
<i>Kvinnor</i>							
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	8,7	7,1	10,9	8,8	..	11,8	9,2
Folkskollärare m. fl.	3,2	4,3	4,0	3,9	—	—	3,5
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	10,9	18,3	16,4	15,8	..	4,2	14,5
Officerare	1,6	2,6	1,3	1,9	—	0,7	1,8
Direktörer, disponenter, grosshandlare	6,7	4,7	6,0	5,7	..	6,3	5,7
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	9,6	9,5	10,4	9,9	..	19,4	11,0
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken ..	19,6	18,7	19,1	19,0	..	8,3	17,9
Övriga tjänstemän	9,6	7,5	10,9	9,2	..	15,3	9,8
Arbetare	26,9	22,4	17,3	21,8	..	24,2	22,0
Obestämt yrke	2,9	3,9	3,3	3,4	..	6,3	3,7
Uppgift saknas	0,3	1,0	0,4	0,6	—	3,5	0,9
Summa	100	100	100	100	..	100	100
<i>Båda könen</i>							
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	6,6	6,3	8,0	7,2	11,7	9,0	7,9
Folkskollärare m. fl.	2,6	4,2	3,4	3,5	2,0	0,8	3,1
Akademiker (ej annorstädes redovisade)	11,0	17,9	17,4	16,2	4,6	3,7	14,0
Officerare	2,5	2,3	1,2	1,7	0,6	0,8	1,5
Direktörer, disponenter, grosshandlare	7,4	5,7	5,3	5,8	3,4	6,9	5,6
Handlande, handelsresande, hantverksmästare	8,7	10,1	10,2	9,9	14,5	18,8	11,0
Högre tjänstemän utom akademiker; vissa fria yrken ..	21,9	17,2	20,3	19,8	13,7	7,3	18,2
Övriga tjänstemän	12,3	9,2	9,6	10,0	10,8	14,3	10,4
Arbetare	23,4	22,2	20,3	21,5	31,3	29,1	23,2
Obestämt yrke	3,2	3,9	3,9	3,8	4,8	7,3	4,2
Uppgift saknas	0,4	1,0	0,4	0,6	2,6	2,0	0,9
Summa	100	100	100	100	100	100	100

¹ Exkl. studentlinjen.

Tab. 45. Studenter vid allmänbildande gymnasier och tekniska läroverk m. m. 1957 samt nyintagna 1959 resp. 1960 vid motsvarande gymnasiala skolreformer med relativ fördelning efter målsmans yrke

Kön Målsmans yrke	Studenter vid all- män- bildande gymna- sium	Nyintagna i första ring vid allmänbildande gymnasium		Studenter vid tek- niska läroverk m. m. ¹	Nyintagna i första klass vid tekniskt gymna- sium och han- delsgymnasium ²	
	1957	1959	1960	1957	1959	1960
<i>Män</i>						
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	8,8	4,6	5,8	12,9	6,8	10,1
Folkskollärare m. fl.	4,0	3,3	3,0	3,2	2,4	2,1
Akademiker (ej annorstädes redo- visade)	19,9	19,0	16,7	4,2	5,9	4,0
Officerare	1,8	2,1	1,6	0,2	0,7	0,7
Direktörer, disponenter, gross- handlare	6,2	8,3	5,9	3,8	4,9	4,4
Handlande, handelsresande, hant- verksmästare	11,1	8,8	9,9	16,5	13,0	14,9
Högre tjänstemän utom akade- miker; vissa fria yrken	13,0	19,3	20,6	11,6	15,5	11,7
Övriga tjänstemän	10,8	11,1	10,7	11,8	9,8	11,5
Arbetare	18,4	15,5	21,1	28,9	37,0	32,8
Obestämt yrke	0,1	7,2	4,1	0,2	2,2	5,7
Uppgift saknas	5,9	0,8	0,6	6,7	1,8	2,1
Summa	100	100	100	100	100	100
<i>Kvinnor</i>						
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	9,2	7,9	8,8	16,5	9,7	11,8
Folkskollärare m. fl.	5,1	3,7	3,9	5,2	1,0	—
Akademiker (ej annorstädes redo- visade)	21,7	15,3	15,8	3,5	4,2	4,4
Officerare	1,5	2,4	1,9	0,1	0,2	0,6
Direktörer, disponenter, gross- handlare	5,8	5,3	5,7	3,5	3,5	6,3
Handlande, handelsresande, hant- verksmästare	13,7	10,5	9,9	15,3	14,3	20,0
Högre tjänstemän utom akade- miker; vissa fria yrken	14,7	16,5	19,0	11,2	13,5	9,3
Övriga tjänstemän	9,9	11,1	9,2	13,0	11,6	14,4
Arbetare	13,7	19,9	21,8	25,0	38,3	23,8
Obestämt yrke	0,1	6,3	3,4	—	2,7	6,3
Uppgift saknas	4,6	1,1	0,6	6,7	1,0	3,1
Summa	100	100	100	100	100	100
<i>Samtliga</i>						
Jordbruk med binärningar (utom arbetare)	9,0	6,0	7,2	13,9	7,6	10,6
Folkskollärare m. fl.	4,5	3,5	3,5	3,8	2,0	1,5
Akademiker (ej annorstädes redo- visade)	20,7	17,5	16,2	4,0	5,4	4,2
Officerare	1,6	2,3	1,7	0,2	0,6	0,7
Direktörer, disponenter, gross- handlare	6,0	7,0	5,8	3,7	4,5	4,9
Handlande, handelsresande, hant- verksmästare	12,3	9,6	9,9	16,2	13,4	16,3

¹ Här ingår även handelsgymnasiernas tvååriga linje samt den fyraåriga folkskollärlinjen.

² I vad avser de nyintagna i handelsgymnasierna ingår ej studentlinjerna. I siffrorna för 1960 inkluderas i denna skolför de 4-åriga linjerna, vilket icke är fallet i talen för 1959.

Tab. 45 forts.

Kön Målsmans yrke	Studenter vid all- män- bildande gymna- sium	Nyintagna i första ring vid allmänbildande gymnasium		Studenter vid tek- niska läroverk m. m. ¹	Nyintagna i första klass vid tekniskt gymna- sium och han- delsgymnasium ²	
	1957	1959	1960	1957	1959	1960
Högre tjänstemän utom akade- miker; vissa fria yrken	13,8	18,0	19,8	11,5	14,9	11,1
Övriga tjänstemän	10,4	11,0	10,0	12,1	10,3	12,2
Arbetare	16,3	17,4	21,5	27,8	37,4	30,4
Obestämt yrke	0,1	6,8	3,8	0,1	2,4	5,9
Uppgitt saknas	5,3	0,9	0,6	6,7	1,5	2,2
Båda könen	100	100	100	100	100	100

¹ Se not sid. 101.² Se not sid. 101.

STATISTISKA CENTRALBYRÅN

Avd. för undervisningsstatistik

1960 års undersökning av
akademikernas skuldsätt-
ning.**A**

De uppgifter, som lämnas på denna blankett be-
traktas som strängt förtroliga och kommer endast
att användas för statistiskt bruk. Denna del av
blanketten kommer efter granskning inom statis-
tiska centralbyrån att avskiljas.

Efternamn

Alla förnamn

Adress

1960 års under- sökning av aka- demikernas skuld- sättning	Examen ☐ 1959 ☐ 1960	Läroanstalt	Kön ☐ Man ☐ Kv.	Studie- kurs- nummer	Föd.år	mån.	dag	nummer	För statistiska centralbyråns anteckningar
---	--	-------------	---	----------------------------	--------	------	-----	--------	--

Då i det följande talas om »studietid» avses hela tiden, mellan den första inskrivningen vid universitet
eller högskola och tiden för den senast avlagda examen.

1. Första inskrivningen ägde rum den/..... 19.....
2. Ert civilstånd under studietiden: ¹
☐ Ogift till den/..... 19.....
☐ Gift från den/..... 19.....
☐ F.d. gift från den/..... 19.....
3. Har Ni haft underhållsskyldighet mot en eller flera personer, dock ej make, under någon del av stu-
dietiden?
☐ Ja under tiden för ²
☐ Nej
4. Hur har Er bostadsfråga varit ordnad under studietiden? ³
 Bott i föräldrahemmet (även hos svärföräldrar) under tiden
 Bott i inackorderingsrum (även hos släktingar) » »
 Bott i studentbostadshus » »
 Bott i egen lägenhet (ej i studentbostadshus) » »
5. Har Er make någon gång under Er studietid varit inskriven vid universitet eller högskola?
☐ Ja
☐ Nej
6. Makens totala skuldsättning vid Ert examenstillfälle
 därav lån från föräldrar eller andra anhöriga
7. Er skuldsättning vid tidpunkten för första inskrivningen vid universitet eller högskola
 därav lån från föräldrar eller andra anhöriga

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
Avd. för undervisningsstatistik

1960 års undersökning av
akademikernas skuldsätt-
ning.

B

De uppgifter, som lämnas på denna blankett be-
traktas som strängt förtroliga och kommer endast
att användas för statistiskt bruk. Denna del av
blanketten kommer efter granskning inom statis-
tiska centralbyrån att avskiljas.

Efternamn

Alla förnamn

Adress

1960 års under- sökning av aka- demikernas skuld- sättning	Examen ☐ 1959 ☐ 1960	Läroanstalt	Kön ☐ Man ☐ Kv.	Studie- korts- nummer	Föd.år	mån.	dag	nummer	För statistiska centralbyråns anteckningar
---	--	-------------	---	-----------------------------	--------	------	-----	--------	--

Då i det följande talas om »studietid» avses hela tiden mellan den första inskrivningen vid universitet eller högskola och tiden för den senast avlagda examen.

1. Första inskrivningen ägde rum den/..... 19.....

2. Ert civilstånd under studietiden: ¹

☐ Ogift till den/..... 19.....

☐ Gift från den/..... 19.....

☐ F.d. gift från den/..... 19.....

3. Har Ni haft underhållsskyldighet mot en eller flera personer, dock ej make, under någon del av stu-
dietiden?

☐ Ja under tiden för ²

☐ Nej

4. Hur har Er bostadsfråga varit ordnad under studietiden? ³

Bott i föräldrahemmet (även hos svärföräldrar) under tiden

Bott i inackorderingsrum (även hos släktingar) > >

Bott i studentbostadshus > >

Bott i egen lägenhet (ej i studentbostadshus) > >

5. Har Er make någon gång under Er studietid varit inskriven vid universitet eller högskola?

☐ Ja

☐ Nej

6. Makens totala skuldsättning vid Ert examenstillfälle

därav lån från föräldrar eller andra anhöriga

7. Er skuldsättning vid tidpunkten för första inskrivningen vid universitet eller högskola

därav lån från föräldrar eller andra anhöriga

8. Er totala skuldsättning vid examenstillfället

därav lån från föräldrar eller andra anhöriga

» lån från andra privatpersoner än anhöriga

» statens räntefria lån, beviljade av statsstipendienämnden eller av studiehjälpsnämnden

» statsgaranterade lån och akademikerlån⁴, beviljade av statsstipendienämnden eller garantiinämnden

» värnpliktslån

» övriga lån⁵9. Edra totala tillgångar⁶ vid tidpunkten för första inskrivningen vid universitetet eller högskola10. Er makes totala tillgångar⁶ vid Edra studiers början eller den senare tidpunkt då äktenskapet ingicks11. Edra totala tillgångar⁶ vid examenstillfället12. Er makes totala tillgångar⁶ vid Ert examenstillfälle

13. Innehav av naturastipendium

Har själv innehaft helt stipendium under tiden

Har själv innehaft halvt stipendium » »

Maken har innehaft helt stipendium » »

Maken har innehaft halvt stipendium » »

14. Ange hur stor Er inkomst⁷ genom förvärsarbete varit under resp. år under studietiden.

År	Inkomst genom förvärsarbete
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

År	Inkomst genom förvärsarbete
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

ANVISNINGAR

1 Om ingen ändring av civilståndet inträffat under studietiden, skall ingen tidsangivelse göras utan endast markering i vederbörande ruta.

2 Ange här personens ställning till Er, t.ex. »under tiden 10/3 1958—examenstillfället för 1 barn».

3 Här skall inte kortare uppehåll och ferier redovisas.

4 Akademikerlån beviljade efter senaste examen skall inte medtagas.

5 Exempelvis inteckningslån, andra fastighetslån och avbetalningsskulder.

6 I tillgångarna inräknas banktillgodohavanden, tillgångar i form av aktier och obligationer, andelar i handels- och kommanditibolag samt ekonomiska föreningar (t.ex. bostadsrättsföreningar), personliga företag, jordbruk och andra fastigheter, smycken och konstverk, bilar och scooters, d.v.s. de deklareringspliktiga tillgångarna. För reall tillgångarna redovisas taxeringsvärdet, för aktierna kursvärdet vid examenstillfället eller vid senaste årsskiftet.

7 Även arvode som assistent eller amanuens. Här äsyftas inkomst före skatt och före alla avdrag som görs vid deklarationen.

KUNGL. BIBL.
i 4 NOV 1963
STOCKHOLM

NORDISK UTREDNINGSSERIE (NU) 1963

1. Øresunds-forbindelsen. 1. del.
2. Fiske och flottning i gränsvattnen [mellan Finland och Sverige.
3. Opprettelse av «Nordens Hus» i Reykjavik.

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Utlännings tillträde till offentlig tjänst. [7]
Författningsutredningen VI. Sveriges statsskick. Del 1.
Lagförslag. [16] Del 2. Motiv. [17] Del 3. Motiv. Förslag till riksdagsordning. [18] Del 4. Bilagor. [19]
Bärgarlönens fördelning, sjöförklaring m. m. [20]
Förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m. [23]
Trafikmål. [27]
Utsökningsrätt II. [28]
Skadestånd I. [33]

Utrikesdepartementet

Utrikesförvaltningens organisation och personalbehov. [3]
Administrativ organisation inom utrikesförvaltningen. [4]
U-länder och utbildning. [34]
Kommersiellt och handelspolitiskt utvecklingsbistånd. [37]

Försvarsdepartementet

Försvarskostnaderna budgetåren 1963/67. [5]
Försvar och fiskerinäring. [31]

Socialdepartementet

Den statliga konsulentverksamheten på socialvårdens område. [30]
Arbetsföreläggande. [38]

Finansdepartementet

Preliminär nationalbudget för år 1963. [8]
Undersökning av taxeringsutfallet. [14]

Eklesiastikdepartementet

En teknisk institution inom Stockholms universitet. [1]
1955 års universitetsutredning VII. 1. Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. [9]
2. Universitetsväsendets organisation. [10]
Utbildning av lärare för jordbruk och skogsbruk samt fortbildning av lärare i yrkesämnen. [13]
1960 års gymnasieutredning. 1. Vägen genom gymnasiet. [15] 2. Kraven på gymnasiet. [22] 3. Specialutredningar om gymnasiet. [41] 4. Ett nytt gymnasium. [42]
5. Läroplan för gymnasiet. [43]
1958 års utredning kyrka—stat. 1. Religionens betydelse som samhällsfaktor. [26] 2. Kyrkor och samfund i Sverige. [39]
Lärare på grundskolans mellanstadium. [35]
Akademikernas skuldsättning. [44]

Jordbruksdepartementet

Listerlandets ålfisken. [32]

Handelsdepartementet

Översättning av fördrag angående upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen och tillhörande dokument. [12]
Papper och annan skrivmateriel. [25]
Malmen i Norrbotten. [36]

Inrikesdepartementet

Kommunalrättskommittén IV. Kommunalförbundens lånerätt. [2] V. Kommunala renhållningsavgifter. [29]
Indelnings- och samarbetsfrågor i Göteborgs- och Malmöområdena. [6]
Uppehållstillstånd m.m. för utländska studerande. [11]
Sjukhus och öppen vård. [21]
Mentalsjukhusens personalorganisation. Del. I. Intervju- och frekvensundersökningar m. m. [24]
Arbetslöshetsförsäkringen. [40]

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG STOCKHOLM 1963

